

Bilagsrapport

Indhold

Bilag 1: Interviewudskrifter, s. 4 - 79

Bilag 2: Introduktionsbrev til børnefamilierne, s. 80

Bilag 3: Spørgeguide, s. 81 - 84

Bilag 1

Interview-udskrifter:

9 børnefamilier (interview 1 – 9)

2 medarbejdere fra Agenda Center Albertslund (interview 10 –11)

Miljøudvalgsformanden i Albertslund kommune (interview 12)

1 miljømedarbejder i Albertslund kommune (interview 13)

1 Grøn Guide fra "Det Grønne Kontor" (interview 14)

Interviewet foregår i deres hjem i Hyldebjerg. Dele af interviewet er desværre ikke blevet tallet, da mikrofonen var i stykker – viste det sig siden hen. Selve interviewet tog godt 1½ time. Inden havde hun modtaget et introduktionsbrev med tematiske spørgsmål. Dette er et sammenskrevet kondenseret uddrag, dvs. at det er blevet redigeret og dermed udtrykker min vurdering af hvad interviewpersonen har formidlet i situationen.

Interview nr.1, med kvinde ca. 30 år, Albertslund, d. 05/12/2000

00: Vi er mig og min kæreste med to børn (5 år og 1 år). Jeg er på forældreorlov indtil september. Jeg er pædagog og min kæreste er psykolog.

Vi har boet her i cirka 5 år. Vi kommer begge fra Albertslund Syd. Vi er meget glade for at bo her. Både fordi det er Hyldebjerg og Albertslund. Jeg kunne ikke tænke mig at flytte væk fra Albertslund, der er mange gode ting her. Jeg kunne heller ikke forestille mig andre steder end Hyldebjerg. Jeg arbejder i Albertslund og min mand på Fyn, han har gået arbejdsløs i et år og har nu fået et vikariat. Jeg cykler og han tager toget.

24: Mine forældre har aldrig interesseret sig for miljøet, men måske naturen. Min far tog os tit med ud i skoven, ud på søen at sejle osv. Jeg har gået til spejder i en meget kort periode. Mine forældre har aldrig været aktive i naturfredningsforeninger e.lign., og er det bestemt heller ikke i dag.

32: Hyldebjerg tillægger det sociale stor betydning og det er derfor at vi er glade for at bo her. Det er en bestemt type mennesker der bor her. Folk udefra kalder os for økoflippere, og jeg vil gætte på at stort set alle her køber økologiske varer. Hvis man ikke var økologisk orienteret her, ville man nok føle sig helt forkert. Mange her er vokset op i Albertslund, men der er også nogen udefra.

Der er ikke den store fraflytningsprocent længere, det skiftede for 5 – 6 år siden, da var det meget ind og ud igen. Man flyttede herop for at komme ind i Galgebakken, som er meget eftertragtet. Det var også derfor at vi flyttede hertil, men så er der åbenbart sket en ændring. Det skyldes bl.a. at der er kommet mange børnefamilier. Dem er der virkelig mange af nu, og det er også dem der skaber den aktivitet som er her nu. Mange har lyst til at gøre noget sammen i nærmiljøet. Der er nok nogle tinsoldater, som har gået foran. Det er f.eks. Povl Markussen, han har taget fat i miljøet, og det er det mange af projekterne drejer sig om, men der er flere end ham. Vi har beboernævnet og så er der udvalg under nævnet, det grønne udvalg bl.a., der er rigtig mange udvalg. Vi er med i nyttehaven, hvor jeg er tovholder, og så er jeg med i bytteboden. Der er en procentdel som er aktive, og så er der en procentdel som ikke er aktive. Vi er i alt cirka 1500 beboere. Vi har en del som har det psykisk svært. Der er mange to værelses lejligheder, og mange som flytter ind her får tildelt en lejlighed af kommunen. Nogle af dem er meget godt integreret, og får et stort udbytte fordi der er så meget socialt herude, men der er også nogen som har det så svært at de ikke kan begå sig socialt. I nogen tilfælde fungerer aktiviteterne som en slags støttepædagog. De kan komme nede i cafeen, som har åben to gange om ugen, og så er der aktiv-huset, som har åbent hver formiddag. Det er det faste holdepunkt for flere. Vi har mange førtidspensionister.

73: Da jeg arbejdede havde jeg 33 timer/ugen. I de sidste par år har vi ikke været så pressede, enten har min kæreste studeret eller også har jeg været på orlov.

Økonomisk har det kunne hænge sammen da vi får orlovs-tilskud fra kommunen og boligsikring og halv friplads. Vi har ikke mange udgifter, vi har altid været fattige, vi har aldrig fået bil, og alle de andre ting som koster penge, og det har faktisk aldrig været svært.

Vi har ikke været så tidspressede som mange andre, vi har prioriteret at have mere tid til børnene og dermed være fattige. Man må helt sikkert afstå noget, når man vælger at gå hjemme, men det er en prioritering. Jeg kunne godt være startet efter 3 måneders barsel, men jeg har lyst til at gå hjemme. Det er det bedste for mig og det er det bedste for barnet, de kan godt gå hjemme indtil de er 1½ år.

Der kommer helt klart en ny situation med tidspres, når jeg starter på arbejde igen.

Jeg kan se på mit arbejde at der er mange som bliver afleveret tidligt og hentet sent, og sådan vil jeg aldrig kunne leve. Når jeg starter på arbejde igen vil jeg kun have 20 – 25 timer. I al fald de første par år.

(På dette tidspunkt opdager jeg at peakmeteret ikke slår ud som det skal. Vi holder en kort pause, hvor jeg sætter nye batterier i – desværre uden den store effekt. Jeg fortsætter og håber på det bedste, med en anden mikrofonindstilling som viser et lille udslag. Senere viser det sig at optagelsen er nogenlunde lykkedes, men derefter med en anden hastighed. Heldigvis lykkes det med en hastigheds-indstillelig udskriver nogenlunde at forstå dele af resten af interviewet, som følger herefter).

På mit arbejde ser jeg at mange er rigtig mange timer i institution. Forældre kommer hjem og er utrolig trætte og er sammen med dem i 2 – 3 timer. I dag er det nærmest blevet en nødvendighed at begge voksne skal arbejde fuld tid, fordi man skal have alle disse materielle ting; bil, sommerhus etc. det er åbenbart en nødvendighed i dag. Det bliver ikke taget op til diskussion. Vi er meget materialistiske og forkælede.

I Hyldebjerg er det ikke helt sådan. Jeg bruger en del tid i min nyttehø. Når jeg har tid til det tager jeg derover. Så har Hyldebjerg en mark, Hyldebjergmarken, men i sommers havde jeg ikke tid, så det blev ikke til noget. Det er en økologisk mark. I starten var det kun Hyldebjergmarken, men nu kan andre også være med. Det koster 900 kr. at være med. Det er meget Povl M. der har stået for det. Det er ikke så meget min kæreste der interesserer sig for jorden, det er mest mig.

Jeg tror, at vi står overfor nogle store miljøproblemer. Klimaproblemerne gør mig ikke bange, for det er jo ikke noget der sker her og nu, men jeg tænker da på mine børnebørn. Man kan godt blive opgivende, for det virker så håbløst. Det er ikke et bestemt område, det er nok sådan det hele, og i forhold til mig selv og mine børn.

Hvad sker der her og nu og det nære optager mig mest, f.eks. i forhold til plastic i legetøj og hvad man spiser.

Man kan også sige at det er meget i kraft af børnene, at jeg er blevet miljøbevidst. Min kæreste er det nok mere, han er vokset op med at skulle tænke mere på miljøet. Min far var sådan en der kørte ind på en p-plads og tømte askebægeret under bilen. Så jeg har ikke fået det ind på samme måde som han har, med at spare på vandet osv.

Vi køber økologisk mælk, æg og også andre ting, men ellers er det meget lystbetonet hvad vi køber og lige har råd til. I starten var det meget dyrt, der blev det nok kun til økologiske æg, men i dag køber vi mere og mere. Men her i det sidste år har vi begge været på dimentenssats, så er man nød til at gå med i Netto og købe den største pose kartofler man kan få for en billig penge. Der må man gå på kompromis. Min kæreste køber ikke ret meget økologisk. Det ville også være mere besværligt hvis man kun skulle købe økologisk, for det er jo ikke alle ting som man kan få lokalt. Men hvis jeg kan finde noget, f.eks. økologisk kød i Netto, så hamstrer jeg.

Miljøproblematikken er ikke noget som bekymrer mig meget til daglig.

Jeg sad og læste dine spørgsmål igennem, og tænkte over hvad det vil sige at være miljøbevidst. Skal man fortsætte sine madvaner og så bare spise økologisk kød, eller vil det være mere økologisk at lade være med at spise kød? Er det mere økologisk at købe en hel masse økologisk end at prøve at spare og selv dyrke? Jeg ved det ikke, men jeg tænker på det. Det er enormt svært at finde ud af det. Jeg er kommet til den konklusion for mig at det er mest økologisk at genbruge mest muligt. Lade være med hele tiden og købe nyt og nyt. Vi har jo bl.a. genbrugsgården her i Hyldebjergvej.

Jeg tror på det eksperterne siger. Nu f.eks. med phatalater, så prøver jeg at holde sin dreng væk fra den slags legetøj.

(Problemerne med optageren forværres)

Jeg er mest optaget af genbrug og de nære ting. I stedet for at skulle have alle frugter hele året rundt, så købe årstidens frugter. Det er meget mere økologisk end at købe økologiske klementiner.

Hvis der skal ændres ved noget skal politikerne gøre noget, men hvad de skal gøre ved jeg ikke lige.

Kommunens arbejde, sortering f.eks., der er de meget tydelige. Vi har alle kompostbeholdere, og det kræver et vist arbejde at få den til at køre, og det er ikke alle som gider det. Vi gør det.

Agenda 21-centret har jeg slet ikke haft nogen kontakt til. De grønne regnskaber kommer, men det er ikke noget jeg sidder og læser og heller ikke min kæreste.

Miljøministeriet, tjaja, det ved jeg ikke, jeg kan ikke lige komme i tanke om noget.

Årsagen til at vi gør noget er også moralske, det er ikke kun vores børn vi tænker på.

Stormen sidste år har jeg ikke skænket en tanke om det har sammenhæng med miljøproblemerne.

For mig at se er der sammenhæng mellem at være venstreorienteret og så at interessere sig for miljøet.

Jeg tænker meget på dyrevelfærd, det er nok det som mest kan få mig til at ændre adfærd. Jeg har kontaktet en gård nede ved Næstved, hvor man kan købe økologisk kød.

Vi har urinseparerende toiletter. Engang i mellem bliver det tilstoppet, men ellers fungerer det nogenlunde. Det skal jo helst ikke være for besværligt (ler) ...

Vores venner og familie er meget på linie med os. Vi snakker en del om det. Der er ikke noget pres, men man er meget påvirket af sin omgangskreds.

Er miljøbevidsthed en form for afkald, står det i modsætning til den øvrige samfundsudvikling som er meget materialistisk, individualistisk etc.? Det gør det i høj grad for vi skal jo ifølge regeringen have vækst. Hvis der skal gøres noget ved miljøproblematikken, så skal man gøre noget ved væksten, men hvad det vil gøre ved samfundet kan jeg ikke overskue.

Greenpeace og andre, som virkede lidt tidligere kunne godt virke noget fanatiske på mig.

Vi savner ikke en bil. Vi synes at det er hyggeligt at tage toget. Der er langt til stationen, men det har vi vænnet os til.

Folk har bil for at få det til at hænge sammen. Men de fleste kan sagtens klare sig uden bil, eller også lever de alt for stresset.

Vil du ikke være venlig at gentage, eller opsummere hvad du har sagt. Mest fordi jeg er usikker på om jeg har det på optageren? Det kan jeg godt: Vi tænker meget på miljøproblemerne. Vi har valgt ikke at have bil og have et højt forbrug, og vi prioriterer børnene.

Det er svært at finde ud af hvordan man er mest miljørigtig. For os er det at vælge genbrug, bruge årstidens grøntsager. Det er (kan jeg ikke høre)

Hovedindtryk:

Har valgt et ikke-materialistisk liv, hvor det kan være svært at få råd til økologiske varer (1,n).

For hende er det vigtigste man kan gøre nu og her at genbruge mest muligt (2,n). men det er enormt svært at finde ud af hvad det egentlig vil sige at være miljøbevidst. (2,n)

Resume:

Vi står overfor store miljøproblemer på mange områder, men det gør mig ikke bange, jeg tror ikke at det er noget som vil ske i vores tid. Men det kan da godt virke håbløst, men jeg er mere optaget af hvad der sker nu og her (2,m). Miljøproblematikken er ikke noget som bekymrer mig dagligt (2,n).

Det er meget i kraft af børnene at de er blevet miljøbevidste (2,m).

I dag køber vi flere og flere økologiske ting (2,n).

Ændringerne skal i høj grad komme fra politikerne, men hvad de skal gøre ved jeg ikke lige (3,ø).

Mine årsager til at være miljøbevidst, drejer sig ikke kun om børnene, det handler også om moral ... og om dyrevelfærd (3,m). jeg køber økologisk kød på en gård langt nede i Sydsjælland.

Man er meget påvirket af sin omgangskreds (3,n).

Hvis man vil gøre noget ved miljøproblemerne må man også gøre noget ved vækstfilosofien (3,n).

Interviewet foregår på hans arbejdsplads. Inden vi starter gør han opmærksom på at han maksimalt kan afsætte én time, da han skal haste videre til et andet møde. Har modtaget introduktionsbrev med tematiske spørgsmål inden interview. Dette er et sammenskrevet kondenseret uddrag, dvs. at det er blevet redigeret og det er dermed min vurdering af hvad i-p har sagt i situationen.

Interview nr.2, med ca. 50.årig mand, Albertslund, d. 23/01/2001

00: Vi er en sammenbragt familie, vores to børn er i virkeligheden min kones børn. De er 12 og 14 år. Jeg har så også voksne børn, som ikke bor hjemme længere. Jeg har en ledende stilling i en offentlig forvaltning. Vi er flyttet til Hyldebjerg i 1993. tidligere boede min kone i et parcelhus i Albertslund og jeg boede i et hus på midtsjælland. Jeg er vokset op i provinsby og min kone i Nordjylland på landet.

24: Er i glade for at bo i Albertslund? Ja, det er en spændende kommune som gør en masse ikke mindst for børnene, og det er en af årsagerne til at min kone insisterede på at blive boende i Albertslund, da vi skulle flytte sammen. Min indfaldsvinkel var at det var et eller andet beton-noget, men jeg er nu glad for at bo der. Hyldebjerg var det som vi kunne få da vi flyttede sammen. Det var en overgangsbolig, men vi er blevet glade for at bo her, så nu har vi ingen ambitioner om at flytte.

39: Har Hyldebjerg ændret sig siden I flyttede ind? Da vi flyttede ind havde de startet de grønne initiativer, og det er jo de grønne initiativer som gør at man på en eller anden måde bliver inddraget. Det gir en fornemmelse af at man er velkommen. At man ikke bare er en der flytter ind, men én man har brug for. Man bliver en del af et fællesskab, og så er det lige meget om man er kontorchef eller bistandsklient, når man mødes i genbrugsgården som klunser. Det er virkelig en dimension at man mødes på tværs, og det skyldes at der er en stor åbenhed. Det er miljøprojekterne der skaber grundlag for at man mødes. I nogle tilfælde er det også i cafeen, men der kommer vi ikke så meget mere. Genbrugsgården, hvor vi er med, der kommer Hyldebjergerne og det gir en god kontakt. Vi er også med i domene og hønsegården, og det er alt sammen med til at skabe kontakter. Der er en åbenhed som vi aldrig har oplevet i de parcelhusområder vi har boet i. Miljøprojekterne afstedkommer socialt fællesskab.

69: Hvem har startet det i Hyldebjerg, er det nogle få ildsjæle? Det er startet af nogle få. Ildsjælen over ildsjælene er Povl Marcussen. Han løber derudaf og vi andre halser efter. Nogen gange har han os med og andre gange falder vi fra. Markprojektet er nok det sværeste han har startet og jeg er faldet fra. Vi har lejet et stykke jord af kommunen, oprindeligt 5,5 tønder land, og visionen var at vi skulle have alt, kompost osv. ned på marken. Det var en flot tanke, det er jo sådan det skal være, men sådan et sted vokser der ukrudt, og når man kommer hjem fra arbejde kl. 18.30 og det er vinter osv., så gider man ikke mere. Det er for sejt til mig, men der er nogle der er glade for det og det synes jeg er fint.

94: Er han så meget ildsjæl at det skræmmer andre væk? Nej, det synes jeg ikke. Povl er ikke den der stiller krav til andre. Han stiller først og fremmest krav til sig selv. Han bebrejder ikke andre at de ikke gør sådan og sådan. Der er jeg faktisk lidt imponeret over ham, det må jeg sige (ler).

Men det er Povl der sætter dagsordenen. Det er ham der tænker tankerne. Andre kan selvfølgelig have inspireret ham.

112: Løfter projekterne også sociale opgaver? Ja, vi har en række mindre lejligheder og der bor enlige, enten ældre eller psykisk syge. Og vil man være med så kan de psykisk syge sagtens være det. Jeg tror, at de føler sig socialt accepteret. Men det skal være på helt frivilligt grundlag.

Vi har en fælles hønsegård, og der har vi en ung mand på 35 år som har psykiske problemer og nu går han og passer hønsene, efter at vi spurgte om det ikke kunne være noget for ham.

Vi gør det selv både pga. de sociale kontakter, men også fordi det indeholder de grønne elementer. Men det er ikke nyt for mig, i mit tidligere hus havde jeg etableret et solfangeranlæg, jeg komposterede og havde høns. Jeg har haft høns helt tilbage til '73. Min far var også fuglemand, han havde brevduer og høns. Så jeg har det måske i blodet derhjemme fra. Så hvornår det er den grønne overbevisning mere end det er det, at det er hyggeligt at have høns – tjæ, det grønne kommer nok først senere.

(195): Det med ressourcer synes jeg man skal passe på. Så kan du spørge hvorfor jeg i 20 år har ligget og kørt bil fra midtsjælland til Herlev – ja, men sådan er det bare (ler) det er ikke rationelt.

157: Er Jeres hverdag meget hektisk? Ja, vi har begge fuldtidsarbejde, men vi får da tid til fritidsinteresser. I sommerhalvåret tager vi ud og camperer. Og så har vi nogle unger som går til forskelligt sport og det skal de jo køres til, også i weekenderne.

201: Hvis jeg siger miljø eller miljøproblemer, hvad tænker du så på? Så tænker jeg på forureningen. Forurenet jord .. hav .. luft .. opvarmning af kloben .. store storme ... ændringer af vores natur ... det er sådan nogle ting. Det er noget vi edder rådneme skal tage alvorligt. Jeg kan blive rystet når én som Bush kan blive valgt til præsident. Puha, så har jeg det dårligt.

215: Hvad er det for et budskab om miljøet vi får i medierne? Det er et meget skræmmende budskab. Jeg prøver efter de evner og den tid jeg har at yde et bidrag ved noget affaldssortering, kompostering osv. Men det er sgu fantastisk at et land som USA som får den ene storm, orkan, efter den anden, og så forholder man sig alligevel slet ikke til denne slags problemer. Hvis der ikke er en enighed om det her, hvis USA og EU ikke vil sadle om, ja, men så er det fuldstændig uoverskueligt. Så får man lyst til at kravle ned i sin lille hat, og sige jeg gør mit, mine små ting, men i forhold til den store verden der kan jeg ikke forholde mig til det. Det synes jeg er frygtelig svært.

246: Har du tidligere f.eks. i slutningen af 80'erne været mindre overbevist om miljøproblematikkens alvorlighed. Nej, i slutningen af 70'erne var jeg med i SF lokalt i min by, og vi startede en foredragsrække om miljøproblemer, ressourceforbrug osv. det er nogle problematikker jeg har været optaget af i mange år. Det er noget som har bekymret mig meget.

266: Hvordan tror du andre som ikke tænker så meget på miljøet som du, lærer at leve med det? Den ene mulighed er at turde erkende hvordan verden ser ud. Den anden er at man ikke rigtig tør. Om det er fiskerne eller landmændene, som vil producere mad, eller industrien som vil producere alle mulige mere eller mindre mærkelige stoffer, som vi kan blive syge af, er lige meget, de vil have dokumentation for, at der er noget galt ved det. Og når de så får den, vil de alligevel ikke acceptere den. Jeg tror, at man tager bind for øjnene ... man bilder sig ind at det ikke er så slemt, men det er det. Det kan også godt være, at virkeligheden er for skræmmende.

292: Hvem er det der skal gøre noget, er det staten, amter kommunen eller den enkelte? Det er dem alle sammen. Albertslund kommune gør meget, men der kunne gøres meget mere. Først og fremmest er det noget med holdningsændringer. Man skal starte nede fra. Og så skal man støttes af de politiske systemer, af kommuner og staten. De skal tage ansvar, starte projekter op, støtte op omkring forskellige tiltag.

I Hyldebjergområdet er det måske 70% som er med, er engageret. Det er det som flytter noget. En genbrugsgård, det er det der betyder noget. Der skal være en større forståelse for disse ting, der skal være nogle der følger op på det. Der skal være nogle steder hvor man snakker om det her, og det gør man faktisk i Hyldebjergområdet.

341: Er det handling som gir forvandling, er det det der sker i Hyldebjergområdet? Ja det tror jeg. Det er ikke så meget et spørgsmål om at folk mangler information, men der skal være mulighed for handling. Så er det selvfølgelig også vigtigt at der er en åben og positiv holdning over for det grønne.

Der er mange i Hyldebjergområdet som går hjemme, men 'det grønne' sker først når vi andre kommer hjem. Der er nogen som bliver grønne uden i forvejen at være det ved at gå ind i nogle af de fælles grønne projekter. Det kan være af sociale årsager at man går med. Derudover kan det skyldes interesse for det grønne, men det kan også være fordi man som klunser ser nogle gode ting som man kan få med hjem. Der er mange indfaldsvinkler.

408: Kan sådan noget lade sig gøre andre steder end Hyldebjergområdet? Jae, det kræver nok at der er en Povl Marcussen. Og jeg er helt sikker på at den dag Povl ikke er der, så er der en række ting som ikke vil køre videre. Genbrugsgården vil nok og haverne, men han har en stor betydning. Udviklingen vil gå i stå. Han er speciel. Han bliver ved: ved et første beboer-møde for nogle år siden, ville de andre ikke have høns, og Povl's kommentar var: "Så har vi ikke informeret godt nok, vi må ud og informere bedre". Et ½ år senere blev det nedstemt igen, men så sagde han bare det samme, og til sidst lykkes det. Han har en ukuelighed.

590: Hvad synes du om det arbejde kommunen gør? De informerer os om hvordan det står til i Albertslund, de er med til at træffe nogle beslutninger om varmeregnskaber og andre ting, informerer os om vores forbrug med de grønne regnskaber. Vi kigger på det, det er fint, men afregningerne er desværre fuldstændig uoverskuelige. Der er et punkt hvor de virkelig kunne lære noget.

638: Hvad med Agenda Centret? Det bruger vi ikke rigtigt. Da det var i Hyldebjergområdet, var jeg deroppe, men det skyldes jo også at Povl bor her. Det skal være der fordi der skal være en inspirationskilde. Det er vigtigt at der er nogen som er klar til at hjælpe, hvis der ude i en landsby kommer nogen som gerne vil. Det skal de sgu ha' støtte til. Så Agenda Centret skal være der. Det er også vigtigt at det ikke er kommunen som kommer ud til borgerne, men et selvejende agenda-center. Det kan jeg også se her i den kommune, hvor jeg arbejder. Det skal starte ude hos borgerne, og så skal Agendacentret være et videns- og inspirationscenter.

710: Svend Auken er meget synlig, men det er Lykketoft også, er det med vækst stadig alt afgørende, og står det i et modsætningsforhold til miljø? Det mener jeg ikke. Miljøproblematikken og den måde danskerne har håndteret det på, har givet mange arbejdspladser, har givet vækst, så det behøver ikke at være i modsætning til hinanden. Men det er da rigtigt at der er nogle ting som kommer til at gå lidt langsommere, men der er stadig vækst-muligheder.

Men når man ser regeringens politik hvor man bl.a. har afsat 5 mia. kr. til motorvejsudbygninger, og det er da en af de seje beslutninger, uden på nogen måde at forbedre det offentlige transport.

756: Kunne I som familie blive mere miljø-rigtige? Jae, men det kunne jeg da godt tænke mig. Jeg ville gerne køre mindre bil. Min kone kører med mig og tager derudover bussen. Vi har dog kun én bil (ler). Vi vil meget nødig af med den da vi også har en campingvogn. Vi tager ofte på ferie sydpå bl.a. i Frankrig. Bilen har meget med travlhed at gøre, vi er tit ofte først færdige ved 20- eller 22-tiden.

I husholdningen ville jeg gerne være mere miljørigtig. Det med Hylde-marken har vi opgivet. Vi får fra "årstiderne". Kød og sådan noget er fra Brugsen, men ikke 100% økologisk. Ungerne, så snart jeg køber noget økologisk mælk, så står de fuldstændig af, så det drikker vi ikke. Jeg har købt det nogle gange, men så siger de at der er klumper i, og så stopper det. Men vi har nok ikke ambitioner om at gøre så meget mere end vi gør nu. Det mest økologiske jeg har gjort i det sidste årstid er at jeg er holdt op med at ryge (ler).

799: Hvad med de temaer jeg har sendt til dig? Jeg synes, vi har været igennem.

Hovedindtryk:

Har været aktiv på miljøfeltet meget længe, er i dag nærmest skræmt over manglende indsats (2,m).

Der skal skabes muligheder for handling, det er ikke information folk mangler (3,ø).

Resume:

- Er lidt modvilligt flyttet til Albertslund (noget beton-noget), af hensyn til kone som bl.a. synes at det er en god børnekommune (1,ø).

- Miljøprojekterne skaber grundlag for samvær og fællesskab (1,m). De løfter også lokale sociale opgaver (1,n).

- De er selv gået ind i nogle af miljøprojekter fordi det gir sociale kontakter og fordi det indeholder de grønne elementer (1,n).

- Miljøproblemerne er uoverskuelige, skræmmende og noget vi skal tage meget alvorligt (2,ø). Jae, bilen, jeg har i 20 år ligget og kørt til arbejde fra Midtsjælland ... sådan er det bare ... (ler) (2,ø).

- Hvis ikke USA og EU sadler om så er det fuldstændig uoverskueligt (2,m).

- Han har været bekymret længe, og aktiv miljøpolitisk siden slutningen af 1970'erne (2,m).

- Virkeligheden er måske for skræmmende (2,m).

- Handlemuligheder er vigtige, lige som i Hyldebjerg (2,m). Der skal skabes holdningsændringer. Det skal komme nedefra, og bakkes op fra alle politiske niveauer (lokalt, nationalt og overnationalt).

- Nogle bliver først grønne efter at være gået ind i Hyldebjergs fælles miljøprojekter (3,ø).

Ildsjæle har stor betydning (3,m).

Agendacenteret skal være en inspirationskilde og en støttemulighed for interesserede (3,m).

Miljøproblemerne gir vækstmuligheder, har betydet mange arbejdspladser.

Vækst står ikke i modsætning til miljøproblematikken. (3,mn).

- Vil nødigt undvære bilen, bruger den sammen med konen dagligt, camperer sydpå om sommeren (3,mn).
- Køber ikke økologisk mælk pga. at børnene synes at det indeholder klumper (3,n).
- Har ambitioner om mere økologi, men så alligevel ikke i slutningen af sætningen (3,n).

Interviewet foregår i hjemmet og strækker sig over knap 2 timer. Hun har ikke modtaget en introduktionsbrev, da det er efter dette første interview at jeg får ideen om at udsende et tema-brev inden. Dette er et sammenskrevet kondenseret uddrag, dvs. at det er blevet redigeret og udtrykker dermed min vurdering af hvad i-p har sagt i interview-situationen.

Interview nr. 3, med ca. 40-årig kvinde, Albertslund , d. 16/2-2000

00: Vi er to voksne og to børn. Børnene er 10 år og 7 år. Vi har begge fuldtidsarbejde. Vi har boet her i 3 år. Vi flyttede hertil pga. at jeg havde arbejde i kommunen og at vi på det tidspunkt var skrevet op til en bolig herude. Det er 10 år siden. Det var socialt boligbyggeri og det blev på et tidspunkt for lille. Vi overvejede at flytte fra kommunen, men det med den korte transporttid – i al fald for den ene af os – var afgørende for at vi blev herude. Det var ikke så meget pga. miljøet, hverken for ti eller tre år siden, men var mere at de har en ret god politik på børneområdet, og det betyder meget når man har to børn, både i forhold til institutionstakster og aktiviteter i det hele taget for børn. Jeg kan vældig godt lide alle de stier vi har herude, børnene kan færdes fuldstændig frit, de møder aldrig en bil. De får et meget større område uden at de behøver at være under kontrol af voksne. Vi regner med at blive boende til vores børn flytter hjemmefra, men det er selvfølgelig svært at sige. Jeg er vokset op i en anden forstad.

55: Bliver der snakket over hækkene her i grundejerforeningen? Ja, om sommeren (ler) det er to forskellige steder, om vinteren skynder alle sig indendøre, men om sommeren – ja, man bor jo meget tæt i denne slags rækkehuse, man kan tydeligt høre hvad de siger inde hos naboen når vinduer og døre står åbne. Om sommeren ser vi hinanden en del og der bliver snakket på kryds og tværs. Vi har ikke noget fælleshus, men der er legeplads, og børnene er jo gode kontaktfordlere. Vi er glade for at bo her, parcelhuse kan godt blive meget isolerede.

90: Vores hverdag er meget travl. Vi har et meget organiseret liv. Det er man nød til med fuldtidsarbejde og to børn. Vi starter kl. 6 om morgenen, jeg kommer hjem 16.30 og min mand en time efter pga. længere transporttid. Så går børnene til gymnastik og fodbold og så skal vi jo afsted igen. Og så arbejder vi tit hjemme, bl.a. pga. videreuddannelse.

110: Kører din mand til arbejde i bil? Vi har en bil, men vi bruger den næsten aldrig. Jeg cykler altid. Vi har en bil fordi det er praktisk, nogle gange skal børnene køres til sport og efterfølgende videre og så tar jeg altså bilen. Vi købte en bil i sin tid, for over ti år siden, fordi vi boede i København og jeg arbejdede herude, og da kunne bilen spare mig for ½ time. Det var derfor, men siden har vi faktisk aldrig brugt den til arbejde nogen af os.

122: Så det er en meget gammel bil? Nej, for nu har vi lige købt en ny.

126: Hvordan klarer I indkøb, er det så på cykel? Nej, joe altså delvist. Det er meget organiseret. Vi laver en madplan én gang om ugen, og så kører vi ud til OBS, og så køber vi ind, alt det man skal bruge af større ting i løbet af en uge. Med den knappe tid vi har er vi nød til at være organiseret så vi ved hvad vi skal have at spise, og det bliver også mere økonomisk. I virkeligheden får man også en mere varieret kost.

Jeg vil nok ikke kalde vores hverdag "hektisk", men måske mere en travl dagligdag, hvor vi er nød til at være godt organiseret, hvis vi skal nå alt det vi

gerne vil. Hektisk er et lidt negativt ord, men det er da rigtigt at der skal ikke så meget til for at vælte sådan et travlt liv, f.eks. hvis vi eller børnene bliver syge.

160: Er det sådan at du kunne tænke dig at nogle ting var anderledes, f.eks. at du gik på nedsat tid? Det diskutere vi jævnligt, og det kunne da godt være at jeg ville gøre det igen, bl.a. for at få bedre tid til at passe mit studie – og være lidt mere hjemme. Lidt mere fleksibilitet og lidt mere fritid, det kunne vi godt tænke os. Børnene er i institution til kl. 16.30 Sharp hver dag, og det var anderledes da jeg arbejdede som lærer, hvilket betød at børnene kunne komme hjem tidligere. Så sad jeg og arbejdede om aftenen når de sov. I mit nuværende arbejde kan jeg godt sidde hjemme, men det kan være lidt stille.

219: Hvordan synes du at den overordnede samfundsudvikling i Danmark har været i de sidste 25 år, hvad kommer du til at tænke på? Da jeg var barn var det et andet liv. Da var der kun én voksen på arbejdsmarkedet. Så har der været en teknologisk udvikling, som er fantastisk forrygende. Der har været en materiel velstandsstigning, som er helt fantastisk. Hvad kan man nævne mere: globalisering, internationalisering, verden er blevet meget mindre.

239: Er det en god, både-og eller en dårlig udvikling? Jeg synes at det er meget både-og. Individualisering er også en anden stærk tendens. Atomisering af menneskelige relationer. Opløsning af de strukturer der har været i familierne og lokalsamfundene. Velfærdssystemet skal grundlæggende bevares. En social udligning, gennem skatterne, er meget vigtig. Skræmmeløbet er USA, hvor man har et meget polariseret samfund. Det er meget skræmmende. For alles skyld skal velfærdssamfundet bevares – eller rettere udvikles.

323: Den fremtidsangst, som vi oplever meget tydeligt i disse år, bl.a. ved den store tilslutning til Dansk Folkeparti, ser vi også herude i Albertslund. Den er meget tydelig i de områder som huser dem der har de laveste uddannelser.

326: Er vi blevet mere materialistiske i de sidste 25 år? Der er i al fald kommet mere velstand. Der er kommet flere *ting*. Vores børn har mange flere ting end da jeg var barn. I dag smider man bare ting ud hvis de går i stykker, f.eks. ude i køkkenet. På mange måder er det da en god ting. Det gør vores liv lettere og bedre og mere behageligt, men der er nok både nogle gode og nogle dårlige ting ved det. I dag er der mange mennesker som er isoleret. Man er meget afhængig af at man har en familie f.eks. Der er mange ældre som er isolerede, ensomme. Mange af de børn som jeg har undervist, kender ikke halvdelen af deres familier. De er uvenner, bor i et andet land, eller de har ingen kontakt med dem. Der er mange mennesker som er isolerede. Samfundet er meget polariseret, der er nogle som har det rigtigt godt, børn fra velfungerende familier med gode sociale netværk. Det er sådan noget som virker utrolig skræmmende på mig. Det er en trussel mod demokratiet.

412: Har I socialt netværk og familie herude? Vi har ikke familie, da vi er tilflyttere, men der er mange der har det. Albertslund er et landsbysamfund, og der er mange som kender hinanden utrolig godt og som er vokset op herude og kommer tilbage når de er voksne. Vi har ikke venner eller familie herude, andet end dem vi kender fra vores arbejde. De fleste af vores venner bor i København.

426: Er det nogle bestemte typer (lidt firkantet sagt) som bor herude? Der bor mange indvandrere. Der er mange familier med sociale problemer, folk

som er uden for arbejdsmarkedet. Så er der en kerne af gamle flippere som bor oppe i Galgebakken og Hyldespjældet. Dem er der en del af og de præger også lokaldebatten, de sidder i kommunalbestyrelsen osv. Men jeg synes at der er et generationsskifte på vej. Så har vi også en meget dynamisk borgmester.

483: Findes der noget natur i Albertslund? JA, vi har Vestskoven, selvom den er kultiveret. Den er vi glade for. Min mand er vokset op på landet, så han har et andet forhold til naturen, et nærere forhold. Jeg er vokset op i en forstad, og det gir åbenbart et andet forhold til naturen.

532: Hvad tænker du på når jeg siger miljø? Alt muligt, arbejdsmiljø, forholdet mellem mennesker alt muligt, men det er klart jeg kommer også til at tænke på landbrug, skov og vores naturforhold.

548: Men du tænker ikke på ozon-hul, pesticidrester o.lign.? Nej, det første jeg tænker på er ikke noget negativt. Men selvfølgelig skal man passe på miljøet.

559: Men hvad med sådan som det bliver fremstillet i medier? Skal vi være meget bekymrede? Det ved jeg ikke, i al fald ikke sådan at vi går og får mavesår over det. Vi skal være fantastisk opmærksomme på det, både i EU, nationalt og lokalt. Man kan jo bare tage en tur ind til Rådhuspladsen og prøve at trække vejret. Der er jo mange af miljøproblemerne som er meget konkrete. Vi er nød til at tænke os om hvis ikke vi skal forbruge på de næste generationers vegne. Men jeg synes ikke at vi som individer skal gå og have ondt i maven over det hver dag. Jeg ligger ikke søvnløs om natten og tænker om der går hul på ozonlaget så mine børn ikke kan overleve i næste generation. Hvis jeg ligger søvnløs så er det nogle mere nære ting der bekymrer. Som politisk parameter synes jeg at det er utrolig vigtigt at vi forholder os til de her ting, og det forventer jeg også at politikerne gør. Både internationalt, nationalt og lokalt.

595: Det er en opgave for politikere? Ja, men det er da også en opgave for os alle sammen. Det er jo også en forståelse som skal præge vores hverdag og verdensopfattelse. Det er noget meget nært; hver gang man går ned i Brugsen, så skal man forholde sig til det. Hver gang man trækker vejret, f.eks. når man tager ind til Rådhuspladsen.

605: Kan man holde til at tænke på det hele tiden? Det har ikke en særstatus hos mig. Vi slukker f.eks. altid lyset når vi går ud af et rum, og det er jo fordi vi tænker på miljøet at vi skal spare på ressourcerne. Vi slukker også for vandhanen i stedet for bare at lade det løbe. Vi tænker os om i den måde vi forbruger de nære ting vi selv har kontrol over. Det er en del af den almindelige rygradsopfattelse af hvordan man opfører sig.

625: Er der en forbindelse fra Ozonhullet – hvis det eksisterer – til din hverdag? Jeg synes godt at jeg kan gøre noget ved det, og det synes jeg også at jeg gør. Jeg synes jeg forsøger at forholde mig ansvarligt. Så er der også nogle ting som jeg ikke kan gøre så meget ved, jeg kan f.eks. ikke alene bestemme hvad alle andre skal købe. Jeg kan selv købe nogle økologiske grøntsager, men derfor er det jo ikke sikkert at alle andre gør det. Der er noget som skal vedtages lovgivningsmæssigt, jeg kan ikke som enkeltforbruger kontrollere hvor meget pesticid der er i grøntsager. For mig er der et individuelt handleplanniveau, et lokalt handleplansniveau, og et mere nationalt og et globalt, og det er forskellige ting som skal gøres på de forskellige niveauer. Enkeltindividet skal helst ikke have ansvar for det globale, det skal man forsøge at skille ad så godt man nu kan.

655: Vil du betegne dig selv som politisk forbruger? JA, bestemt. Men jeg kan sagtens ind i mellem gøre noget som ikke passer ind i mit normale syn på sagen. Jeg er ikke hellig. Men det er meget vigtigt at myndighederne sikrer mest muligt inden vi står nede i supermarkedet og skal vælge.

722: Hvad er det sidste du har hørt om miljøproblemer i medierne? Jeg læste lige de genmanipulerede grøntsager (båndet løber ud)

Side 2:

00: Det er de ældre som er mest miljørigtige, for det er jo dem som forbruger mindst. Man tror at de unge er så miljøbevidste, men det er de overhovedet ikke. De er storforbrugere af alt muligt. Hurtigt forbrug, plastic-dimser.

07: Kan man få de gamle sparsommeligheds-idealer frem igen? Jeg tror, at det er meget sværere end man tror. De unge er ikke miljøbevidste, de unge er købt af Coca-cola, Levis og alle de der andre firmaer. Det går ud på at forbruge. Og hvis man skal noget som virkelig er en udfordring for miljødebatten, så er det forbrug. Vi har et enormt forbrug, og det belaster naturen. Selv om man får mere og mere miljørigtige biler så opvejer det ikke at der kommer flere og flere biler. Sådan er det også på en lang række andre områder.

22: Er det de unges livsstil som i høj grad er med til at skabe miljøproblemerne? Jae, men det er jo ikke dem der hælder giften ud i landbruget, sådan kan man nok ikke sige. Den livsstil vi har, og de unge allermest, er en udfordring for miljøet på længere sigt. Så kan man godt sige at vi skal være mere miljøbevidste, men den store udfordring er i virkeligheden mængden af forbruget vi har.

42: Er det vores ansvar som forældre at lære vores børn at forbruge på en anden måde? Ja, det synes jeg bestemt, men vi skal heller ikke overvurdere vores evner til at stå imod Coca-cola og alle de der, det kan jeg jo se. Jeg har ikke fortalt mine børn at Coca-cola er bedre, men det vidste de allerede da de var 4 år. Man kan godt have nogle forbrugeroplysningskampagner, og de kan bruge 200.000 kr. på et eller andet formidlingsbudskab, men så kan vi se hvor mange penge Coca-cola har til reklame. Det at vi snakker med vores børn, diskuterer med dem, og det de møder af oplysninger i skolen, det kan overhovedet ikke dæmme op for det de møder ude i forbrugssamfundet i den store verden. Forbrugssamfundet er utrolig lokkende, særlig på de unge.

69: Skal stat, amter eller kommunerne gøre mere for at påvirke vores holdninger og handlinger i en mere bæredygtig retning? (lang tavshed) I har f.eks. en Agenda-center herude, har I haft noget med dem at gøre? Ja, de er med til at arrangere en miljødag én gang om året. Der kan man komme og hente kompostjord, og vi fik også en fuglekasse. Vi fik også en kompostbeholder. Sådan én havde vi også det sidste sted vi boede. Kommunen gør det lidt for lidt i genbrug, det gør de til gengæld ovre i Hyldebjerg. Det.

91: Kender du Povl Markussen fra Hyldebjerg? Ja, ja, man kan ikke undgå at kende Povl når man læser Albertslund Posten, som i øvrigt er en vigtig del af vores lokale identitet. Det er ikke kun reklamer. Agendacentret har tit informeret om forskellige begivenheder, og han er bestemt en kendt profil.

97: Har Agendacentret været herude i jeres grundejerforening? Nej, det tror jeg ikke lige de har, men de laver sådanne forskellige initiativer som man kan komme til. De laver Bydelslege, som har miljø som tema. Ellers er vi ik-

ke meget flittige med at komme til den slags begivenheder, det har vi alt for travlt til.

På statsniveau kunne man godt prioritere miljøet højere, men politik er jo det muligste kunst, og jeg synes egentlig at Auken gør det meget godt. Der kunne godt være en strammere lovgivning og et tættere internationalt samarbejde, forureningen respekterer jo ikke landegrænser.

På EU-niveau er det lidt forskelligt. På nogle områder er de bedre på andre ikke. Jeg opfatter det nok som et positivt potentiale, det er et fællesskab, hvor vi faktisk har mulighed for at forholde os til nogle af alle disse ting. Det er godt vi har nogle fællesskaber, det er helt nødvendigt.

149: Hvad med os alle sammen, individniveauet, kan og skal vi gøre mere for at blive mere miljøbevidste? Hmm, det er svært at forvente at folk skal give tre gange så meget for økologiske gulerødder. Et eller andet sted er det svært at forvente, hvis ikke priserne bliver udjævnet. Det er jo vanvittigt at de produkter som forurenere koster mindre. Det koster åbenbart mere at tænke langsigtet, og det er forkert. Der kunne man godt føre en anden prispolitik, men det er jo et politisk niveau. Det skal man bestemt forholde sig langt mere offensivt til i fremtiden.

175: Forbrugerismen du beskrev, står den i modsætning til miljøbevidsthed? Jeg tror i virkeligheden at det kører ad to parallelle spor, ved siden af hinanden. Vi er jo et relativt oplyst folk, vi ved jo godt det her med miljøet. Det kører lidt på et sidespor ved siden af forbrugerismen. Jeg tror bare at det andet trækker meget stærkere, fordi det er meget stærke kræfter. Det man skal gøre i miljøoplysningen er vel at blive ved med at aktivere den viden på forskellig måde. Der skal gives nogle handlemuligheder, det er enormt vigtigt at den viden vi har bliver omsat i nogle muligheder for at handle for det enkelte individ. Ellers bliver det bare en diffus frygt for fremtiden.

201: Mange af miljøproblemerne er usynlige, eksperterne siger både det ene og det andet? Det tror jeg er rigtigt, der er nok mange der har det sådan. Også fordi det er bekvemt, det er lidt en fribillet; "Åh, så kan det sgu' også være lige meget". Sådan er det også indenfor ernæring, som jeg har undervist i. Men folk véd det jo godt. Vi ved godt at den måde vi forbruger naturen på er forkert, selvom vi ikke kan se de forskellige giftstoffer.

235: Vælger vi så at få nogle blinde punkter? Ja, det tror jeg da at vi alle sammen gør. Det er vel også en del af informationssamfundet. Vi har så utrolig meget viden som vi ikke kan omsætte til handling, og nogle gange bliver man nød til at slukke for kanalen og sige; "jeg ved det godt, men jeg forholder mig ikke til det lige nu". Det er mit liv nu og her jeg skal have til at hænge sammen, og der er det altså meget smart at man har f.eks. en bil.

243: Vender man det blinde øje til fordi konsekvenserne af miljøproblemerne er så store at man ikke kan holde det ud? Tavshed. Jeg tror mere at det er fordi, at det kan jeg som enkeltindivid ikke gøre noget ved. Meget store abstrakte problemstillinger er svære at forholde sig til. Det er virkelig en opgave at gøre det synligt, at det er det du og jeg gør, som også kan være med til at den handling du lige nu og her konkret gør, kan have betydning i en meget større sammenhæng, hvis vi er mange der gør det samme på samme tid.

265: Salmonella, pesticider osv. på fødevareområdet, er det noget du forbinder med miljøproblemer? Ja, alle de der giftstoffer opfatter jeg i høj grad som miljøproblemer. Det gode ved fødevareområdet, er at det er overordentlig konkret: hvis du kan risikere lige om lidt at ligge på hospitalet med en alvorlig salmonella-forgiftning, så er det meget mere konkret end at Antarktis

er ved at nedsmelte i løbet af 700 år. Det er vel også forklaringen på at man sælger relativt mange økologiske varer, fordi det man får helt ind i sin krop, og det man putter ind i sine børns krop ikke mindst, det vil man gerne have en forestilling om ikke er fyldt med giftstoffer som man ikke ved hvilken betydning har på længere sigt. Og der er efterhånden mange ting med tungmetaller osv. Hvad betyder det for min krop og mine børn på længere sigt, det ved man ikke.

Fra min tid som skolelærer er det mit indtryk at børn fra miljøbevidste forældre synes at de økologiske varer er bedst. Alle børn i Albertslund får økologisk mælk. Det er meget forskelligt, nogle børnefamilier køber meget økologisk, andre ikke. Det er mit indtryk at indvandrerne, en tredje del af børnene, ikke køber økologiske fødevarer. Det har de slet ikke noget forhold til overhovedet. Det hører jo sammen med uddannelse på en eller anden måde, viden om disse ting. Hvis man ikke har nogen viden, ikke ser Tv-avisen, så bekymrer man sig jo ikke. Der er nok en sammenhæng mellem uddannelsesniveaue og ens muligheder for at tage nogle konkrete personlige miljøvalg.

314: Orkanen d. 3. december 1999, tror du den har nogen forbindelse med miljøproblemerne? Nej, det må jeg indrømme det tror jeg ikke. Jeg tror at de miljøafledte konsekvenser kommer på lidt længere sigt, ikke lige nu og her.

325: Har miljø noget med politik at gøre, skal man være venstreorienteret for at interessere sig for miljøet? Næe, det behøver man ikke at være. Min gamle mormor var meget interesseret i miljø, på den måde at hun sparede på alting. Hun tog så utrolig mange miljørigtige valg, og hun var bestemt ikke venstreorienteret. Dem der har de mest miljørigtige liv, det er dem som bor på landet og det er de lidt ældre, og de er bestemt ikke spor venstreorienterede. Jeg tror ikke at der er nogen sammenhæng. Når man taler om politiske holdninger, så er det klart at det er en dagsorden som er mere tydelige på venstrefløjen end på højrefløjen.

357: Skal den økonomiske vækst begrænses for at tage mere hensyn til miljøet? Jeg synes, at man i langt højere grad skulle tænke miljø-faktoren ind i produktionen, sådan at man rent faktisk fik produceret nogle biler som ikke forurenede så meget. Det gælder for alle slags varer. Jeg synes ikke at vi skal have sådan et 0-vækst samfund. Det er der heller ikke befolkningsmæssig opbakning til overhovedet. Folk vil have forbrugsvarer, det kan man også se i Østen. Forbrugerismen har ganske godt tag i os. Det er derfor der er så mange der vil til Europa og USA, fordi de fattige vil gerne have noget mere forbrug. Vi vil gerne have disse ting. Så jeg går ikke ind for et stenalder-samfund, for at passe på miljøet, jeg synes at vi skal prøve at tænke det ind i produktionen, i langt højere grad end man gør nu, selvom det så småt er ved at blive en faktor som produktionsvirksomhederne tager med i deres overvejelser, men det er virkelig i sin vorden.

389: Findes der en interesse for miljøet lokalt i grundejerforeningen? Hm, lige i vores boliger altså der bliver da udgivet nogle statistikker hvor man kan sammenligne hvad man bruger i vand og varme med alle de andre. Det er da lidt en forsøg på at synliggøre at man kan gøre noget mere for at spare på vand, varme og hvad det nu kan være. Det er pr. bebyggelse tror jeg nok. Der er pinde-diagrammer, hvor man så kan finde sig selv. Jeg tror nok at det er ejerforeningen som laver det. Det grønne regnskab får vi også, ja, ja vi skriver ned, hvor meget strøm vi bruger, vi fører også regnskab over hvor meget vi kører i den der bil, men mest for sjov. Det grønne regnskab er me-

get pædagogisk, nogen gange får vi noget nede fra teknisk forvaltning, der handler om hvordan man skal bruge varmeapparaterne, og det er altså skrevet så der ikke er nogen mennesker der kan forstå det, med mindre man er ingeniør.

448: Kan Grønt Regnskab være med til at synliggøre forhold som man ikke er opmærksomme på? Jeg tror meget på at det skal gøres personligt og konkret, jeg tror meget på at man får en opgørelse over sit eget forbrug sammenlignet med naboens eller bebyggelsens. Der skal være nogle vedkommende sammenligningsgrundlag. Jo nærmere den enkelte jo bedre. Der er noget pædagogisk i de grønne afgifter.

501: Oplever du er pres fra myndighederne om at vi skal være mere miljøbevidste, er det politisk korrekt at være miljøbevidst? Jae, det er det vel, men det er ikke sådan at jeg oplever et pres. Det er vel mere et forbruger-pres der er. Men jeg kan da huske at da vi købte denne her nye bil, da turde jeg næsten ikke fortælle det til nogen, så et eller andet politisk korrekt pres må de vel være på venstrefløj.

518: Hvorfor vælger du at være miljøbevidst? Der er flere årsager. Når vi køber økologiske fødevarer oplever jeg det som en politisk erklæring. Jeg ønsker at vise at jeg støtter et landbrug som på længere sigt sørger for at vi ikke får nogle meget større problemer. Jeg tror ikke specielt meget på at det er sundere. Det er ikke specielt rart at tænke på de der giftstoffer.

Andre årsager er at vi tænker på miljøet, at der er noget til vores børn når de bliver voksne. Det gør det meget konkret at man har børn. Det er dem og deres børn det handler om, egentlig mere end det er os, jeg tror ikke at miljøproblemerne er så langt fremskredne at det er mit liv der er truet af det.

564: Er det noget I diskuterer i vennekredsen? Ja, vi diskuterer tit det der med hvor meget man køber økologisk.

571: Er det ikke svært at rokke ved folks holdninger og handlinger? Der var et eksempel i sidste uge. En undersøgelse i "Tænk" viste at et vaskemiddel i Brugsen både var bedre og mere miljørigtigt, og salget steg med 700% i løbet af en uge. Så man kan godt få folk til at ændre vane, hvis man kan se en fornuft i det. Jeg gider ikke købe økologiske gulerødder bare fordi de er økologiske, hvis de er halvslatne, man skal have nogle ordentlige varer.

601: Har du/l været med i en miljøorganisation? Næe, jeg har været med i Greenpeace engang for 20 år siden. Det er lidt passé, men deres sag er ikke passé. Tiden går jo væk fra at man er med i alle mulige mærkelige interesseforeninger, man optræder mere som enkelt individ i dag. Det er også svært at få tid til sådan noget.

Hovedindtryk:

Miljøproblemerne skal omformes til *handle*-muligheder, det er ikke viden vi mangler.

Resume:

- Travlt *organiseret* liv, velovervejnet og fornuftigt (1, midt)
- Flexibilitet og mere fritid kunne de godt tænke sig, men samtidig ses at arbejdslivet prioriteres højt, samtidig med at hun har lidt dårlig samvittighed overfor børnene (1,m,n)
- Der er sket en atomisering af menneskelige relationer
- Mange mennesker er isolerede, det er et polariseret samfund (2,m)

- Vi lever i et forbrugersamfund på godt og ondt. Særlig de unge er storforbrugere (4,ø)
- Det vigtigste på miljøområdet er at der opstilles handlemuligheder (4,m)
- Al for megen viden i vores samfund kan ikke omsættes til handling (5,ø)
- Miljøproblemstillingerne skal konkretiseres, gøres personligt vedkommende (5,m)
- Miljøbevidsthed, viden og uddannelse hører sammen (5,m)
- Miljøet skal tænkes ind i produktionen. Forbrugerismen har godt tag i os alle. Et 0-vækstsamfund tror jeg ikke på (6,ø)
- Jo mere konkret og vedkommende jo bedre (6,m).
- Børn konkretiserer miljøproblemerne (6,n)
- Alle spørgsmålene besvares så konkret som mulig, med virkelige eksempler (5,n)

Interviewet foregår sent om eftermiddagen på hans arbejdsplads i København. Interviewet tager 1½ time, som vi har aftalt at han kan afsætte. Inden vi mødes har han modtaget introduktionsbrevet. Dette er et sammenskrevet kondenseret uddrag, dvs. at det er blevet redigeret og det er dermed min vurdering af hvad i-p har formidlet i interview-situationen.

Interview nr. 4, med 39.årig mand, Albertslund, d. 01/03/2000

00: Vi er fire mennesker, to voksne, to børn. Jeg er grafisk designer, min kone arbejder som sundhedsplejerske, 32 t. og jeg har fuld tid. Vi er 39 år og 45 år.

Vi har boet i vores ejer-rækkehus i 5½ år. Min kone havde arbejdet i distriktet, og det var det vi var istand til at købe. Vi kommer ikke fra Albertslund, men regner med at blive boende i de næste 5 - 10 år. Jeg kommer fra en lignende forstad.

30: Det er et rækkehuskvarter som minder meget om det parcelhuskvarter jeg kommer fra i Birkerød. Der sker ikke vildt meget. Jeg er så gået ind i bestyrelsen fordi jeg kender formanden. Min kone har gået hjemme nu mens børnene var små, så hun har fået en del kontakter, men hækkene er vokset højt, så højt at man ikke ser hinanden, og der bliver ikke snakket meget på tværs af skellene. Vi har ikke familie i nærheden, men vi har fået nogle gode naboer.

48: Vores hverdag er rimelig stille og rolig lige nu, men ellers er den ret hektisk. Vi har meget faste roller i og med at jeg kommer hjem tidligst kl 17.30. Det har ikke været meningen og det er lidt irriterende. Jeg cykler op til toget, det er det letteste og mest behagelige. Mine kone bruger også cykel. Vi har en bil, men vi bruger den kun når vi skal transporteres langt eller når det regner.

94: Hvad er der sket i de sidste 25 år i den overordnede samfundsudvikling? Der er nogle andre brudflader. En af de store brudflader går mellem 'traditionalister' og 'nyorienterede' mht. teknologi og globalisering. Der ligger en masse spændinger. Jeg sidder og skummer fløden, jeg er teknologisk og internationalt orienteret, men samtidig har jeg et ønske om at samfundet ikke skal rives i stykker. Men på den anden side tror jeg at der ligger nogle store skyggesider i samfundet, måske er det ikke det lille smørhul vi selv tror. Jeg tænker bl.a. på hele incestdebatten og på Danmarks rolle under anden verdenskrig i forhold til jøder og sigøjner. Der er et stærkt træk af at feje ting ind under gulvtæppet i den danske kultur. En anden ting er vores meget ambivalente forhold til indvandrere, det synes jeg er stærkt ubehageligt. Vi vil være pæne, at vi så gør noget der ikke er så pænt, ja det har vi en fælles overenskomst om, at det taler vi ikke om, fordi så er det der nok ikke. Kulturelt har vi nogle blinde vinkler.

183: Kultur er et spændende begreb, som jeg gerne engang vil have 20 år til at definere og studere.

196: Hvad betyder mest i den global miljøproblematik for dig? Luft, vand og jord, det hele, hvad der er det værste har jeg ikke tænkt på.

Miljøproblematikken er noget man skal tage alvorligt. Mange miljøforeninger har desværre skræmt mere end gjort gavn. Deres rolle er nok efterhånden udspillet.

Det sidste jeg har hørt om med relation til miljøproblemerne er Listeria, men på den anden side ved jeg ikke hvor stor relation det har til miljøproblematikken. Noget af det første jeg hørte var om kviksølv for ca. 25 år siden.

Jeg har ikke været aktiv, men interesseret – heller ikke politisk aktiv.

274: Miljøproblemerne kan vi ikke se, høre, lugte osv. Men jeg ved ikke om vi i udgangspunktet skal sige at folk har svært ved at forholde sig til dem.

Jeg tror at mange frygter dem, selv om vi har svært ved at se det. Bekæmpelsen er meget teknologisk, så det er meget svært at overskue, det er ligesom eksperternes bord. Greenpeace var en god sælger i 80'erne.

298: Agerer I som familie på miljøområdet? Ja, det gør vi nok mest ud fra vores egne holdninger, men de bliver selvfølgelig dannet ud fra bl.a. myndigheder, som jeg ellers ikke synes gør meget på feltet. Langt det meste vi gør på området gør vi af holdningsmæssige årsager, men af meget forskellige holdnings-årsager. Vi køber mange økologiske produkter. Jeg har læst på Landbrughøjskolen i nogle år og det har betydet meget. Jeg køber det pga. den bedre kvalitet og min kone fordi hun synes at man skal gøre det.

327: Burde myndigheder gøre mere, for at påvirke vores holdninger? Det kunne de såmænd godt, f.eks. med den kollektive trafik. Det er meget let at sige det, men der ligger en masse strukturer som besværliggør det.

349: Orkanen d. 3. december sidste år tror jeg ikke har noget med miljøproblematikken at gøre. I mediernes præsentation af miljøproblematikken ligger katastrofe-visionen, og det er jo en hamrende god historie.

367: Har miljø noget med politik at gøre? Ja, det er et sjovt fænomen i dansk politik. Der køber man et helt sæt holdninger ad gangen, og hvis man vil prøve at krydse holdningerne, så kommer man til at krydse klinger med nogen som mener at det ikke hænger sammen. Det er bl.a. SF's problem. Sådan har det været tidligere, men det er nok ikke mere så udtalt, man behøver ikke at være på venstrefløj for at gå ind for noget i miljøet.

383: Er vi nød til at begrænse det økonomiske vækst af hensyn til miljøet? Den økonomiske vækst kræver en meget styret økonomi, men jeg har en fornemmelse af at bevægelsen er anderledes med en mindre styret økonomi Det kunne være en løsningsmodel, men jeg har en fornemmelse af at det tilhører historien.

394: Findes der en interesse for fælles miljøprojekter i Jeres lokalområde? Hvis ildsjælene kom til så kunne der godt ske noget. Det skal være meget praktiske projekter.

410: Har I ændret adfærd pga. miljøproblematikken, køber I f.eks. mange økologiske fødevarer? Ja helt sikkert, men det er mest på fødevarerområdet. Vi er også mere opmærksomme på hvornår vi kører bil og undgår småturene. Vi bruger ingen gift i haven.

427: Har det en mening, betyder det noget, det I som familie gør for at imødegå miljøproblematikken? Helt sikkert, afgjort, der er fornuft i det. Vi driller f.eks. folk som kører ned til bageren.

437: De økologiske varer er blevet dyrere, men vi har også fået større købekraft. Vi var ikke frontløberne for fem-seks år siden, det havde vi ikke råd til. Da var det ekstremt dyrt. Min kone køber nok mere økologisk end jeg. Hun siger at det godt må koste lidt mere, hvor jeg måske spørger om det så også smager bedre. Nogle af de økologiske fødevarer – og udvalget - er ikke godt nok.

For min kone har det i høj grad også noget at gøre med at vi har fået børn. Hendes syn på det er anderledes. Specielt kommer det tydeligt frem dér,

men vi har også fået bedre råd, og det er meget nemmere at være idealist, når man har penge til det.

Det er ikke 10 år siden vi startede med at købe økologiske varer. Dengang hang det ikke så godt sammen som det gør nu. Hvornår vi startede er lidt svært at huske, det startede med mælken, og det var det i lang tid, men nu køber vi også mange andre produkter.

463: Om jeg oplever et pres fra myndigheder o.lign. om at vi skal ændre adfærd – nej, det synes jeg egentlig ikke. Men det hænger nok sammen med at jeg går den samme vej. Hvis ikke jeg gjorde det vil jeg nok mere føle et pres. Hvis jeg ikke havde nogen penge og blev nød til at købe traditionelle fødevarer, så ville jeg nok føle et større pres.

Om vi kunne tænke os at være mere miljøbevidste end vi er nu – ja, men det kræver i høj grad et tryk på ordet bevidste, for et af problemerne er at finde ud af hvordan man er eller bliver mere miljøbevidste.

Agenda 21-centret, Grønne Guider o.lign. har vi ikke haft forbindelse med, det er ikke noget vi har brugt.

491: Hvad forbinder du med økologiske varer? Det er noget med bæredygtigt landbrug, det bagvedliggende. Min kone forbinder det med sundhed. Det giver et bæredygtigt landbrug og det giver i højere grad sundhed. De økologiske produkter er nogle gange gode, andre gange er de ikke.

507: El, vand, varme og affald, er det noget I tænker over til hverdag? Ja, vi holder os til at tænke, vi handler ikke (ler).

Vi komposterer alt grønt og det er ganske meget.

537: De grønne regnskaber har vi ikke brugt, de har ligget meget længe i min bunke. Det er noget af det som bliver smidt sidst ud. Vi ville gerne have læst det.

Om man kan bruge det til noget? Ja det tror jeg, men det virker på en anden måde, det at der er et grønt regnskab, det at der er fokus på denne problematik, det får noget til at flytte sig. Selvom jeg ikke læser det Grønne regnskab, og jeg er nok ikke den eneste, så tror jeg, at bare det at det bliver lavet har en effekt, som er ganske betydelig.

Hovedindtryk:

Miljøproblemerne handler om mange ting, bl.a. listeria, det er i høj grad noget med sundhed (for konen) og det bagvedliggende; et bæredygtigt landbrug (for i-p).

De vil gerne være mere miljøbevidste, men problemet er at finde ud af hvordan man er eller bliver det. Bekæmpelsen af miljøproblemerne er i dag meget teknologisk.

Resume:

- Deltager i bestyrelsesarbejde (1,ø).
- Der er store spændinger i samfundet. Teknologi og globalisering skaber nye brudflader. I den danske kultur findes at stærkt træk til at feje tingene ind under gulvtæppet (1,m).
- Miljøproblematikken er noget mange frygter, selvom de måske er usynlige.
- Bekæmpelsen af dem er meget teknologisk, det er ligesom eksperternes bord. (1,n).
- Min kone køber økologiske varer fordi hun synes at man skal gøre det, og jeg gør det bl.a. fordi det er en bedre kvalitet (2,ø). For min kone har det i høj

grad noget at gøre med at vi har fået børn, men vi har også fået bedre råd; det er nemmere at være idealist, når man har pengene til det (2,n).

- Medierne kan godt lide miljøproblematikken, da de kan sælge den som en katastrofe-vision, og det er jo en hamrende god historie (2,øm).
- Vækst-filosofien er meget dominerende i dag (2,m).
- Vi driller folk som kører ned til bageren i bilen (2,m).

vil gerne se på de Grønne regnskaber, men de ligger i bunken der giver dårlig samvittighed (3,ø). Siger samtidig, at når det gælder el, varme og vand, så holder de sig til at tænke, og ikke handling (3,ø).

Interviewet foregår i deres hus, og varer ca. 2 timer. Inden interviewet har han modtaget et introduktionsbrev med tematiske spørgsmål. Dette er et sammenskrevet kondenseret uddrag, dvs. at det er blevet redigeret og dermed udtrykker min vurdering af hvad i-p har sagt i interview-situationen.

Interview nr.5, med ca. 45.årig mand, Albertslund, d. 15/12/2000

00: Vores have har fungeret som demonstrationshave for andre interesserede i kommunen, men det er lige stoppet. Der kom ikke vanvittig mange mennesker, men der kom nogle. Det har også været godt for os, for det har betydet at vi har taget os sammen til at få ryddet op i haven (ler). Vi har også fået talt med mange mennesker om haven og hønsene. Hønsehuset er rævesikret, den kommer hver eneste dag og kigger ind på hønsene, så jeg tør ikke lade dem gå ude, hvis jeg ikke selv er i haven.

I starten spiste vi kyllingerne, men det er lidt besværligt. De er også ret seje, så de skal koges. Men vi har haft meget sjov med det, selvom der da også er nogle gener forbundet med det.

Vi har en afslappet have, det med ukrudt tager vi ikke så højtideligt. Vi har også en kompostbunke.

65: Bliver Jeres affald vejet når det afhentes? Nej, da vi flyttede herud i 1989 havde man restaffald og fire fraktioner; metal, plastic, papir og pap. Nu har vi kun papir og pap som i øvrigt er blandet sammen i én. Vi har meldt os til 14. dages tømning på restaffaldet, og det har vi kørt med i et år, men vi producerer lige lidt for meget.

82: Ja, jeg har en lang række spørgsmål, kan du ikke starte med at fortælle hvem I er? Jo, vi har to hjemmegående børn på 9 og 13 år. Jeg er førtidspensionist, det er 2 år nu, og min kone arbejder som læge.

94: Jeg går og venter på en hjertetransplantation, og arbejder lidt med skolebestyrelsesarbejde og er med i nogle udvalg i kommunen i forhold til skolen. Jeg er aktiv i lokalpolitik, men ikke sådan at jeg går til en hel masse møder.

Jeg er vokset op i en anden forstad til København og min kone kommer fra en mindre by i Jylland. Da min kone blev gravid skulle vi finde på et eller andet og det blev tilfældigvis her i Albertslund. Så det er ret tilfældigt, vi havde dog nogle venner herude og vidste derfra at det er en god børnekommune. Så gik jeg med i noget beboerarbejde, og i løbet af nul komma fem, så lærte jeg en masse mennesker at kende. Det var fra 89 til 95 med. Da var vi blevet lidt trætte af at bo derude.

Men alt det her med det økologiske startede fordi jeg var med i bestyrelsen dengang. Jeg mødte de folk som laver den slags herude, f.eks. Povl Markussen. Vi har fulgt Agendacentret hele tiden og synes at det er meget spændende og rigtigt, men samtidig vil jeg sige at vi på ingen måde er fanatiske. Vi er blevet lidt mere afslappede med det, men ikke mere sløse. Vi holder bil og vi tager på en flyrejse. Vi køber ikke kun økologiske varer. Når jeg køber mælk i Brugsen, så tager jeg den ikke-økologiske, hvis den er mere frisk. Hvis de økologiske æbler er grimme så tager jeg de andre. Det sidste vi har prøvet er "Årstiderne", meget flotte varer, men vi lever ikke systematisk nok til at vi nåede at få brugt hele kassen. Måske gad vi ikke lige spise grønlangkål i den uge, og så blev det lidt for kedeligt, men vi har da talt

om at der var nogle spændende ting som vi ikke bare lige kan få fat på, så måske tilmelder vi os igen.

171: Vores vennekreds, vores gamle vennekreds bor alle mulige andre steder. Vi har også talt om at vi må se at blive uvenner med nogle af dem; der er sgu så mange (ler). Vi kender nogle her i Albertslund, men det er mere på bekendtskabsniveau. Men vi kender ikke nogen her på vejen – jo en enkelt, men siger goddag goddag til de andre. Det generer os ikke, men det generer os at der ikke er så mange børn her.

204: Tempoet i Jeres hverdag er blevet en andet efter du er begyndt at gå hjemme? Ja, helt sikkert, det var også meningen. Da jeg arbejdede – med skiftende tider lige som min kone – fik vi ordnet en hel masse på vores fridage. Så dengang var det ikke så hektisk for os som det er for andre familier der kommer hjem til hverdag kl. 16 eller 17. Men selvfølgelig havde vi drøn på dengang. Det har jeg ikke længere.

231: Hvordan så med økologien har det så ændret sig siden du blev førtids-pensioneret? Nej, det har det ikke. Det har været en fremadskridende proces, hvor vi er blevet opmærksomme på at det er vigtigt at gøre noget ved det her. Det starter i 89, hvor vi lige var flyttet ind, og da begyndte man med kildesortering. Så gik der ikke mange måneder, så begyndte man at snakke om at alt det våde burde man jo kompostere herude. Vi havde en lille have der hvor vi boede, og der komposterede vi, det var en trækasse jeg havde lavet. Det var inspireret af det vi læste i lokalavisen. Og inspireret af at jeg gik ind i beboerarbejdet, og opdagede at man kan gøre det på en anden måde. Der var mange aktiviteter i det område, da der var mange nye boliger. Mange i vores bestyrelse var interesseret i det der foregik i Hylde-spjældet. Vi var ni afdelinger der var slået sammen med en fælles materialegård. Ejendomsfunktionærerne samlede affaldet sammen, og der var faktisk penge i det med affald. Man skulle betale mindre jo mindre vi producerede. Så vi prøvede at lave fælleskompostering, men vi var for få. Men det er i Hylde-spjældet det hele er startet herude, og Povl Markussen var et navn som hele tiden blev nævnt. En del af vores nye beboere var fra Hylde-spjældet. Der var mange diskussioner dengang.

358: Hvad er det der får dig til at gå ind i beboerarbejdet i 89? Vi havde et fælleshus der bare var tomt. Der var ingen møblement eller noget. Så var der nogle andre som tog initiativ til at starte en afdelingsbestyrelse, og det gik jeg med ind i. Det synes jeg er meget sjovt. Så vi fik fælleshuset op at stå. Det udløste så at vi lavede en madklub. Vi spiste sammen en gang om ugen. Det var smadder hyggeligt, mange havde børn på vores børns alder. Så tog det ene det andet og pludselig sad jeg i afdelingsbestyrelsen. Så gik vi senere sammen med andre afdelinger, det var en blanding af almennyttigt og andel, det vi boede i. Man møder mange andre mennesker, lige pludselig kender man alle dem man møder i byen.

432: Er I tilfredse med Jeres hverdag, i forhold til tidspres etc.? Det er ikke så slemt længere. Min kone er hospitalsansat læge med bagvagter, hospitalsvagter, hjemmevagter, telefonvagt etc. Hun har nogle lange arbejdsdage, med fart over feltet, men jeg tror ikke hun kunne tænke sig det anderledes. Vi har også noget hjemmeservice til at støvsuge o.lign.

491: Hvad synes du om den overordnede samfundsudvikling i de sidste 10 år? Jeg tror at der er mange som føler sig presset over at der er et konstant krav om udvikling der hvor man nu arbejder. Man skal hele tiden følge med. Hvis jeg ikke var blevet syg, så tror jeg at meget ville være lettet nu fordi vo-

res børn er blevet meget mere selvhjulpne. Derved har vi fået mere tid til at gøre alt det vi vil.

529: Mange traditioner er væk, det er overladt til den enkelte at tage mange flere beslutninger, er det noget du kan nikke genkendende til? Ja, det kan jeg godt. Der er fuld drøn på, man skal hele tiden kæmpe for sit arbejde, og man skal selv-udvikle. Jeg har oplevet det i skolebestyrelsesarbejdet, hvor mange er meget usikre på hvordan de skal opdrage deres børn. Det er også noget jeg kender til professionelt fra mit tidligere arbejde. Børn i dag indår i mange forskellige socialiserende miljøer. Der er fart over feltet.

Det kan være svært at opdrage sine børn i dag. Hvis jeg står og siger at et eller andet er meget forkert, så kan de et par timer senere, på tv'et, sidde og se nogen sige lige det modsatte af hvad jeg har sagt. Så må børnene blive lidt forvirrede, det gør jeg i al fald.

573: Mange af normerne fra 50'erne og 60'erne findes ikke mere? Nej, det er nok rigtigt, og heldigvis, vil jeg sige om nogle af dem. Når jeg ser folkeskolen i dag, kan jeg godt tænke: Hvor kunne det være skægt at være barn i dag. Der er så mange muligheder og tilbud. Så jeg drømmer ikke om min gamle skole.

582: Men hvis vi så overfører dette her til miljøfeltet, er det så ikke noget af det samme; én dag siger én ekspert noget, den næste dag siger en anden ekspert noget helt modsat? Det er nøjagtigt det samme.

Jeg har lige været i Toronto, der dumper de al affaldet usorteret i gamle miner længere nordpå, selvom der står vand i minen, de kører af otte sporede motorveje, i hver retning og der er kø i begge retninger, de kører i store vogne uden katalysatorer. Så er det man tænker; det er bare nødvendigt at nogen gør noget. Der må skabes en eller anden form for bevidsthed i det der.

646: Men kan det ikke også handlingslamme at se sådan noget? Nej, nej tværtimod, jeg tænkte at man må gøre noget.

651: Men hvad så med den dér at hvad hjælper det hvad lille jeg gør, eller alle os i Albertslund, når der bor 3 mill. i bare Toronto? Jeg blev da overvældet, men nej det kan ikke nytte at man har den grundholdning at man siger at jeg holder ikke op før de andre gør. Sådan har jeg det ikke med det.

Tværtimod bliver jeg lidt mere provokeret til at sige, at vi er nød til at gøre noget mere. Fanatismen er man nød til at holde udenfor, vi er jo alle en del af dette samfund som bruger el, biler, fjernsyn osv.

689: Men hvordan finder man ud af at sortere i alle de modsatrettede informationer om miljøet, eksperterne modsiger hinanden? Jo, men det kan vi nu godt. Vi ved jo godt at der er mange mennesker som skal leve af deres forskning og at det bliver brugt politisk. For os er det overordnet set, at der er noget galt i det her, det er for voldsomt, man er nød til at gøre noget ved.

Man er nød til at støtte det her, så meget vi nu kan uden at være fanatiske. Vi er selvfølgelig også i høj grad styret af vores økonomi, vi kører i en gammel bil uden katalysator, men hvis vi købte en ny ville vi sidde tungere i det. Den afregning laver vi i vores lille hjem.

711: Hvem af Jer brænder mest for miljøet? Det gør vi begge to. Vi har ikke brug for at stå ude på talerstolen og fortælle om miljøet. Vi gør det for os, vi gør det så meget vi orker og kan.

715: Er der så forskel på hvor du synes det er vigtigt og hvor din kone synes? Neej, måske lidt med hvordan man gør det, men vi er stort set enige. Det er sådan at hvis jeg har en rådden tomat og det regner, så gider jeg ikke gå ud mod den, så smider jeg den i den almindelige affaldspose.

740 Hvorfor er det at I interesserer Jer for miljøet, er det moralsk, fremtiden, børnene, lidt af hvert eller hvad? Det er i al fald lidt af hvert ... det startede nok i 89 dengang vi begyndte at sortere i fire fraktioner. Først tænkte vi at det var da irriterende, men det går jo lynhurtigt, og så tænker man ikke nærmere over det, og så er det en fuldstændig indarbejdet rutine. Man tænker slet ikke over det.

766: Er det fordi man kommer til at gøre noget i praksis, at det er indgangen til det? Ja, det kan man godt sige, og så udvider det sig. Man møder en masse mennesker der fortæller om forskellige ting, og gud, det er jo slet ikke besværligt. Det er selvfølgelig også sket i takt med at vi har fået råd til det hen over de sidste ti år. Der er også kommet flere økologiske varer. Vi køber mange økologiske mælkevarer, men vi er også begyndt på kød. Vi spiser meget kalkun, men det kan du ikke få økologisk. Kyllinger ved jeg ikke om man kan få økologiske. Ind i mellem er jeg lidt ked af at de økologiske grøntsager er så kedelige som tilfældet er. Jeg vil have friske varer. Nu når jeg har fået lidt mere tid kan jeg godt lide at køre ud på landet og købe grøntsager, men det er ikke alle steder de har dem økologisk.

Men jeg kan godt se at man som enlig mor gør sig nogle flere overvejelser, når kiloprisen er 15 kr. højere for kød, eller 2 kr. pr. liter mælk. Det har jeg fuld forståelse for. Nogle gange, når jeg ser nogle økologiske varer som er meget dyre, så tænker jeg "nu spænder de buen for meget". Men samlet har det for os været en fremadskridende proces. Vi har også altid været politisk interesseret, og når der er debat så følger vi med.

840: Kunne man se den samme tendens med de andre som deltog i de fælles arrangementer i 89? JA. Det er fuldstændig det samme. Vi kender stadig nogle af de andre og det er gået dem på samme måde.

905: Har naturen betydet noget for Jeres interesse for miljøet, er du jæger, er din kone aktiv spejder, kommer I fra landet? Nej, det er ikke det. Overhovedet ikke. Vi kan godt finde på at gå en tur i skoven og min kone løber meget, men det er ikke på den måde.

915: Får I Grønne regnskaber fra kommunen? Ja, og jeg kigger på det. Vi er lidt flove, for vores vandforbrug er jo steget, selvom vi stadig ligger pænt. Vi vander f.eks. ikke haven. Jeg kender vores forbrugstal og sammenligner med de andres forbrug i grundejerforeningen. Nu prøver vi bl.a. at supplere med en brændeovn. Vi har fjernvarme, og får et par hundrede kroner tilbage fra kommunens incitament-regnskab. El-forbruget kan vi ikke se på samme måde, men jeg ved at vi har reduceret det med 1000 kr. om året.

996: Hvem er det som inspirerer på miljø-området, er det kommunen, fjernsynet, venner eller hvad? Jeg tror at det er meget lokalt. For os har det været meget lokalt. Men på den anden side er det svært at sige, for der er jo kommet mere og mere fokus på det i medierne. Det der har betydet noget for os, er at vi selv aktivt er gået ind i det, men vi er selvfølgelig også påvirket af den snak der har været om emnet.

Side 3

00: Det har været sjovt at være med i inspirationsprojektet. Vi har også sparet nogle penge, og vores holdninger er blevet cementeret af at være med. Vi har fået mange gode ideer.

22: Er det vennekredsen som påvirker Jer, eller er det modsat svært at snakke om disse ting? De fleste af vores venner lever lidt på samme måde som os. De har også nogenlunde den samme økonomi.

Der er nogle af vores venner som går meget op i det, nogle af dem er blevet inspireret af os f.eks. med hensyn til at have høns, men samtidig så ryger de meget. Det har vi det svært med, der mangler en rød tråd, det er vel lige meget om man dør af cancer i tarmene eller i lungerne.

45: Er der mange dilemmaer på miljøfeltet? JA, hellighed bryder vi os ikke om. Økonomien spiller en meget stor rolle. Hvis vi ikke havde den økonomi vi har, så kan det godt være at vi slet ikke ville købe økologiske varer ... men, det tror jeg alligevel ikke helt på.

63: Er I med i nogle miljø- eller naturorganisationer? Nej, men vi er medlemmer af den kulturøkologiske højskole. Det vil vi gerne støtte. Agenda centret og højskolen er slået sammen i dag. Vi er medlemmer, men ikke aktive.

77: Nu kan jeg heller ikke finde på mere at spørge om, har du nogen ting du vil tilføje, f.eks. fra intro-brevet? Nej, det har jeg ikke.

Hovedindtryk:

Alt det med økologi startede da han gik ind i beboer-bestyrelsesarbejde, hvor han møder en masse folk, bl.a. fra Hyldespjældet (1,m).

Fra bestyrelsen får de praktiske erfaringer med bl.a. kildesortering, kompostering etc. (2,ø). Først var det irriterende, men hurtigt er det en fuldstændig indarbejdet rutine (3,n). Det samme er sket for de andre deltagere i bestyrelsen fra dengang (4,ø).

Resume:

Er havnet i Albertslund lidt tilfældigt (1,m).

Aktiv i skolebestyrelsesarbejde (1,ø).

Ikke så hektisk en hverdag efter at han er blevet førtidspensionist (1,n).

Aktiv i ny beboerbestyrelse i almennyttig boligafdeling (1,n) lærer mange mennesker bl.a. Povl Markussen at kende. De starter med lidt modvilligt at sortere affaldet i fire fraktioner.

Det med økologien har været en fremadskridende proces siden 89 bestyrelsesarbejdet og kildesorteringen af affaldet (2,ø). Lokalavisen og Hyldespjældet inspirerede også.

Miljøproblemer, f.eks. oplevelser i Toronto, inspirerer til at gøre noget, ikke til at opgive (3,ø).

Vil gerne gøre noget, men afviser fanatisme. Det økonomiske spiller en hovedrolle i dette her (3,m).

Det hele starter i 89, hvor han går aktivt ind i beboerarbejdet (3,mn).

Praksis er afgørende (3,n).

Er meget forstående overfor økonomiske argumenter (3,n).

Parret er politisk interesseret (4,ø).

Det lokale har været afgørende for dem (4,m).

Interviewet foregår på hans arbejdsplads. Det strækker sig over 1½ time. Inden interviewet har han modtaget et introduktionsbrev med tematiske spørgsmål. Dette er et sammenskrevet kondenseret uddrag, dvs. at det er blevet redigeret og dermed udtrykker min vurdering af hvad i-p har sagt i interview-situationen.

Interview nr.6, med 41.årig mand, Albertslund, d. 11/01/2001

00: Vi bor i en almindelig ældre villa tæt ved stationen. Gammelt håndværker-tilbud vi købte for ½ år siden. Jeg har tidligere boet tæt på Hyldespjældet. Jeg kommer fra Fyn, et parcelhus i en mindre by nær Odense. Jeg flyttede til København i forbindelse med at jeg skulle begynde at læse på universitetet, og så flyttede jeg på kollegium i Albertslund. Jeg har boet i Albertslund siden '85, det var lidt tilfældigt at jeg havnede dér. Vores familie i dag er; min samlever, min datter og mig. Vi har ingen planer om at flytte. Vi har begge fuldtidsarbejde, så vi har en hektisk hverdag, hvor vi sagtens kunne bruge mere tid, nysgerrighed kan jo få én til at melde sig til alt muligt. Jeg er uddannet på universitetet. Jeg arbejder i en politisk forenings landskontor.

60: Hvordan synes du at dagligdagen har udviklet sig i de sidste 10 år? Vi er måske nok blevet lidt mere materialistiske. Denne her højt besungne materialistiske vækst går jo ud over mange ting, men det er ikke gået specielt stærkt i de sidste 10 år, det tror jeg ikke. Jeg har lagt mærke til at folk er begyndt at se mindre fjernsyn. På den teknologiske front, f.eks. IT osv. er det forbausende hvor lidt der kvalitativt er sket i dagligdagen. Computererne bliver lidt hurtigere, herre gud. Internettet er et nyt medie, men ændrer det noget grundlæggende ved samfundet og den måde det fungerer på? Det tror jeg egentlig ikke, måske over et langt tidsrum, men det er ikke noget man kan mærke. Det er endnu ikke et mere effektivt medie end f.eks. aviser, og det har ikke flyttet noget samfundsmæssigt. Computerne, jo lad os da tage det med, men de politiske eller sociale konsekvenser er ikke særlig voldsomme.

106: Du nævnte den materielle vækst før, hvad mente du? Fokuseringen på den materielle vækst er jo på mange måder med til at fortrænge alle mulige ting som er vigtige for mennesket. Tag f.eks. forbruget, det er jo en slags kompensation, og vi gør det jo alle sammen, men grundlæggende betyder det jo ikke noget for folk om de kan købe en computer et ½ år før end de ellers ville have gjort, om de har 4 par sko at skifte mellem i stedet for et. Det er overvurderet hvad det betyder, når man er kommet ud over et eller andet basis forbrug. Men samtidig er det jo det der er motoren, til at vi alle sammen pukler mere og mere. Tempoet og stressniveauet stiger jo gevaldigt i samfundet.

127: Jagten på produktivitet, den økonomiske udvikling, har en stor betydning. Folk arbejder mere, familiernes arbejdstid er formentlig steget samlet, og de fleste arbejdsfunktioner er mere belastet. Der er tvang, produktiviteten skal stige, og det betyder jo at vi ikke duer til noget når vi kommer hjem fra arbejde, der er ikke mere energi.

151: Jeg har på sin vis et typisk akademisk job, men på den anden side er det lidt specielt at arbejde for en politisk organisation. Vi accepterer ikke selv her at det er lønarbejde. Der er lidt nogle andre spilleregler, men vi presser

os selv, og andre bliver sikkert presset på andre måder, og resultatet bliver måske lige jammerligt (ler).

160: Tror du at mange har en utilfredshed i deres liv fordi man er med i det ræs? Det tror jeg bestemt. Jeg ved ikke om det er alle, folk har meget forskellige vilkår, og der skal nok være nogen, der kan holde det stangen, men truslen om arbejdsløshed frygter mange. Den økonomiske vækst som regeringen og andre kan lide, skyldes jo at produktiviteten er steget. Det er jo fordi folk laver mere. Men det er nok de færreste som har en bevidsthed om årsagssammenhænge.

193: Huse sælges for 1,5 mill.kr. i Albertslund, det er jo enorme beløb som skal findes til huslejen hver eneste måned. Når folk så samtidig har biler, så er det utroligt at de kan få det til at hænge sammen, det er meget mærkeligt. Men det gir selvfølgelig et stort pres. Psykisk må det være meget belastende, at tænke at hvis man bliver arbejdsløs vil man være nød til at flytte fra hus og hjem. Det kan jo nemt ske.

210? Fritidsinteresser? (Ler). Jeg er medlem af kommunalbestyrelsen, så det glider lidt i et. På den ene side er det en fritidsinteresse, men på den anden side – ja, nu har jeg siddet der i over 10 år – så er det jo blevet en slags arbejde. Det kan knibe med tiden til andre ting.

243: Hvad tænker du på når jeg siger miljø, er det mere én ting end andre? Det er et meget abstrakt spørgsmål. Det er noget som jeg politisk har arbejdet meget med. Det handler jo om forholdet mellem menneske og natur. Jeg tænker meget miljøet ind i politiske sammenhænge. I en politisk proces gælder det at få nogle fremskridt. I Albertslund er det vigtigt at få nogle succeshistorier, særlig på vandområdet da det kan være synligt, og smitte af på nogle af de andre områder. Vi skal have ændret denne udvikling. Det er vigtigt, det er kravet, et voldsomt krav, f.eks. i en kommune, hvor en flok amatører (ler) i en kommune, skal have gang i de der ting, og det er relativt få mennesker. Så må man tage de muligheder, de åbninger der er. Også selv om der er meget større problemer andre steder på jorden.

298: Er miljø et emne du har beskæftiget dig med på universitetet? Nej, det er det faktisk ikke. Men siden vi startede en politisk forening i 88 eller 89 i Albertslund, der har det været vores hovedarbejdsområde. Vand, varme elektricitet, alle ender og kanter, har vi faktisk gennemarbejdet. Den politiske forening er faktisk kommet igennem med nogle forslag i Albertslund; det med økologisk mad i institutioner er vores forslag. Ja, vores forslag blev stemt ned, og et ½ år senere vedtaget enstemmigt, da det var stillet af forvaltningschefen. Det er ligegyldigt, det var meget mere betydningsfuldt, at få sådan et gennembrud, det har sikkert også haft stor betydning for andre kommuner. I dag er næsten alle fødevarer i kommunen økologiske. Men det er stadig kun et lille hjørne, når vi ser samlet på det.

338: Hvordan oplever du selv de globale miljøproblemer? CO₂-problemet tror jeg, det ved jeg ikke, men det ser ud til at der er flere og flere eksperter som hælder til at der er en sammenhæng, hvor store problemer der så bliver kan de så heller ikke rigtig sige, men det er formentlig dumt at tage chancen, vil jeg sige. Jeg tror på at hvis vi ikke får ændret den generelle udviklingsretning, og det er der desværre ikke meget som tyder på, hverken i Danmark eller internationalt, det er mest ord og politisk propaganda, så er jeg nok så pessimistisk at jeg tror at det bryder sammen på et eller andet område. Kogalskab er jo en anden variant eller de her nye operationer, hvor de indopererer organer fra grise ind i mennesker. Der er mange facetter af

det, hvor der er chancer for at der er nogle tossede teknikere et eller andet sted som kommer til at krydse et par streger som de ikke skulle have krydset. Hvis vi ikke får den generelle udviklingstendens drejet tror jeg, at vi står overfor nogle store problemer. Det skulle være mærkeligt andet; der bliver opereret på så mange leder og kanter. Genmanipulerede fødevarer osv., det skulle være mærkeligt hvis de ikke kom til at lave en eller anden ulykke et eller andet sted.

384: Kunne det på den anden side så at sige gavne sagen? Der er nok ikke nogen tvivl om at hvis der var nogen som kom til at smide et par a-bomber et eller andet sted, at det ville gøre det mere sandsynligt at få gang i nedrustningen for alvor (ler), men det kan man jo ikke bruge til noget. Man må håbe, at det er noget meget synligt der sker, som ikke betyder ret meget for ret mange mennesker.

391: Du siger at det meste er ord og gode hensigter? Ja, og det er jo netop det der med væksten, det er den økonomiske motor. Det presser på, og derfor er det meget svært at ændre udviklingen grundlæggende. Socialdemokraterne prøver at lægge sig et sted midt imellem, hvor de ikke vil antaste den økonomiske vækst, men alligevel gerne vil regulere. Det gør de også på andre politikområder, men det betyder jo at hovedvægten bliver lagt på image, propaganda, og 'se ud som', og vi skal måske også gøre noget, men det må ikke koste for meget og det må ikke antaste de grundlæggende udviklingstræk i vores samfund. De præmisser gør det meget vanskeligt. De vil godt have vindmøller, men det er jo tydeligt at der er problemer på trafikområdet. Det er svært, når de samtidig insisterer på at der skal være motorveje. Der må ikke være en eneste sur bilist et eller andet sted i landet. Det kan man politisk ikke tåle.

425: Hvis der skal komme nogle radikale holdningsændringer, hvem er det så der skal gøre noget, er det den enkelte familie, eller er det politikerne? Det er moralsk forargeligt at politikerne ikke tør. De har jo indsigten, flertallet i den socialdemokratiske folketingsgruppe, må man formode, mener det også. At der bør gøres noget. Det er forargeligt at de ikke tør bruge de magtmidler, de råder over i folketinget. Jeg tror ikke et øjeblik på det, hvis de forfatter at det koster dem deres magt og indflydelse. Så der skal ske nogle andre skred i befolkningen, så det også kan betale sig at gøre noget politisk. Og hvordan det skal komme i stand er ikke helt til at vide, men jeg vil håbe at propagandaen bliver så massiv, så ordene binder på et tidspunkt (ler). Der er en kløft, også i Albertslund, men dér bliver gjort meget, men det er først og fremmest ting som ikke koster så mange penge og som politisk ikke kan give problemer. Lidt flere skridt end på landsplan, på trafikområdet er Albertslund ikke meget bedre.

469: Burde de her problemer ikke også sortere under finansministeriet hos Lykketoft? Jo, det mest effektive vil nok være, hvis der var opbakning til at gøre op med kravet om en uhæmmet økonomisk vækst. Der er vi ved kernen af problemerne, men .. ja, skal der komme en folkebevægelse som sætter på nogle andre udviklingsrammer, for nogle andre værdier i vores samfund. Nogle andre målestokke, men det ser på ikke så godt ud med det, om end jeg synes at den her udvikling med ATTAC kunne pege lidt i den her retning. Det er et oprør mod den kolonisering af alle hjørner af livet som markedsøkonomien er udtryk for. Så helt umuligt er det nok ikke ...

Side 2

00: Hvordan er din interesse for miljøet opstået? Jeg har tænkt på det siden jeg modtog dit brev. Jeg kan huske at vi arbejdede på det i '85, lige da jeg var flyttet hertil. Det var drevet af en politisk interesse for hvad der kan lave samfundet om i al almindelighed. Da var jeg med i et venstreorienteret politisk parti. Jeg er nok kommet indirekte ind i det som et politik-område. I 81-82 skrev jeg på studiet om bl.a. miljøbevægelser i Mexico. Men det var nok først da vi fik etableret den nye politiske forening i Albertslund, da vi arbejdede, og blev nød til at arbejde med, de konkrete miljøproblemer. Så det bevæger sig for mig fra at være noget overordnet og tilfældigt til at handle om noget lokalt og mere håndfast.

41: Er den en tendens til at miljøspørgsmål hører til på venstrefløjen? Ja, (ler), jeg ved dog ikke hvor grænsen går. Chr. Christiansen fra Kr. folkeparti fik jo også udrettet en del for miljøet, men de har måske også nogle andre værdier end penge som det centrale. Men selv de højrevendte socialdemokrater er mere negative overfor miljøet. Til højre for socialdemokratiet mener de jo også typisk at den økonomiske vækst er afgørende. Så det bliver en del af den sædvanlige højre-venstre kamp.

87: Du kan dårlig have nået at være med i græsrodsbevægelserne i 70'erne? Jo, jeg var lidt med i OOA i slutningen 70'erne. Jeg oplevede ikke kampen mod atomkraften som primært et miljø-spørgsmål. Men lige så meget et spørgsmål om sikkerhed.

98: Minder ATTAC om bevægelserne i 70'erne? Jae, jeg ved ikke rigtig ... vores billeder af 70'erne er nok også lidt overdrevne ... også ungdomsoprøret. Det er min opfattelse at det hele tiden var et mindretal der reelt var aktive, og bar de der bevægelser. Det har måske været et flertal af de studerende op til midten af 80'erne, men det gælder i al fald ikke i befolkningen som helhed. Der hvor jeg gik i gymnasium på Fyn, i 77 – 78, da var der ikke dukket noget ungdomsoprør op endnu (he, he), men der var måske ved at gøre det.

122: Hvad kan vi som enkeltindivider gøre, tror du at miljøproblematikken opleves som håbløs eller umulig at gøre noget ved? Det er der uden tvivl mange der gør. På den anden side, det går vist meget godt med de økologiske fødevarer, til at det er de brede dele af befolkningen der er ved at tage det til sig. Det er altid en politisk handling, lige meget hvor isoleret og småt man handler. Når der er 25% af befolkningen som køber økologisk mælk, på trods af vanskeligheder i flere dele af landet, så er det vel også fordi det begynder at virke. På et tidspunkt vil det vel ikke kunne betale sig at producere andet end økologisk mælk. Så det vi hver især går og køber bliver til politiske handlinger.

167: Men eksperterne siger jo både det ene og det andet? Fok bliver ladet i stikken af myndighederne. Det bør ikke være en individuel sag at sørge for at man ikke bliver syg af et eller andet. Det er en samfundsopgave, men når politikerne på Chr.borg og myndighederne ikke har det tilstrækkelige mod, så kommer der jo sådan et tilstand. Men på den anden side så bruger folk det også som en bekvem undskyldning; først siger de det er farligt og bagefter så siger de noget andet. Jeg synes trods alt ikke at det er så svært. Alle de familier som har råd til hus og bil kunne jo sagtens tage de økologiske varer i stedet for, så er man kommet et skridt på vejen. Der burde slet ikke kunne stå ting i butikkerne som er farlige eller giftige, og man kunne jo også støtte de eksperter som ikke har noget i klemme selv. Man kunne godt fra

samfundets side lave en informationsindsats som var mere entydig. Det er et lidt flimrende billede der kommer ud.

203: Hvad gør I selv? Vi køber stort set udelukkende økologiske varer, men det er ikke fuldstændig religiøst, og hvis der ikke er nogen økologiske varer, så kan man jo være tvunget til at vælge nogle konventionelle. Det argument med at det er for dyrt køber jeg ikke, måske hvis vi taler om mennesker på overførselsindkomster.

228: Kunne I som familie gøre mere for miljøet? Det kunne vi sagtens. Det er jo ikke gjort med det der Ø-mærke. På en masse andre områder, energiforbrug ... ja, vi vil have installeret solvarme på et tidspunkt.

245: Hvad er dine motiver for at gøre dette, er det noget moralsk? Ja, både og. På fødevarerområdet er det da også fordi det er dumt at hælde noget i sig som er farligt. Kvalitetsmæssigt er det op og ned. Nogle forretninger lader det jo ligge til det rådner op. Økologisk kød kan jo være lige så sejt.

285: Oplever folk et pres om at de skal være mere 'grønne'? Det må man da håbe (ler), men dér synes jeg at politikerne er så forsigtige. Man kunne sagtens lægge et større pres på folk, alle vegne. F.eks. kunne kommunen lægge et voldsomt pres på detail-handelen, den er jo en stor kunde. Den kan sige at vi vil ikke bruge sprøjtegifte, som Albertslund kommune også gør, men den kunne også sige at vi vil slet ikke have at man kan købe den slags i Albertslund. Den kunne også sige: vi vil ikke bruge 5 millioner på at skulle brænde flamingo af fordi virksomhederne ikke har en ordentlig affaldsplan. Og man kunne også sagtens skærpe informationsindsatsen overfor indbyggerne, stille nogle krav.

387: Er det venner, familie og omgangskreds som påvirker én til at ændre adfærd? Det tror jeg bestemt. Sådan er det jo på alle områder. Hvis der er noget som er fremmed og der er nogen som man kender der går det, så bliver man mere interesseret.

Man skal passe på ikke at missionere. Folk skal selv tage stilling, det er jo på det individuelle plan. Men man kan sagtens diskutere disse emner i vennekredsen, så får man måske en diskussion.

423: Har du søskende som har helt andre holdninger? Ja, min lillesøster tager det lidt mere 'traditionelt' (ler)

435: Får I Grønne regnskaber der hvor I bor? Vi får det lille, som vist alle efterhånden får, men ikke det store. Jeg bruger det til at se hvor vores forbrug ligger i forhold til andre. Jeg synes at det stadig er for indviklet, der er nogle pædagogiske problemer. Jeg synes at det burde stå direkte på regningen. Det vil gøre det mere relevant. Det kan gøres mere brugbart, så det kan bruges af flere. Jeg tror desværre ikke at det er så mange der bruger det.

Side 3

05: I 70'erne lagde nogen vægt på det kollektive, skal man prøve med det igen? Jeg mener, at man skal satse både på det kollektive og på det individuelle. Man skal ikke insistere på én bestemt metode. Men hvis nogen har overskud til at lave noget udenfor deres egen husstand så skal det selvfølgelig udnyttes. Det er med til at brede det ud. Det her handler jo ikke kun om teknik, men om hvordan vi lever sammen. Det handler også om at vi har nogle boligområder som er livløse. Dér kan aktiviteter om affald, genbrug og miljø give liv til nogle boligområder. Det er en fælles aktivitet som har en

større betydning, som kan samle nogle folk. Ikke nødvendigvis mange, og der er bestemt mange steder det ikke kan lade sig gøre.

39: Agenda-centret i Albertslund, hvordan synes du det fungerer? De gør mange forskellige ting. Og selvfølgelig er det svært. Det er en kæmpeopgave, men det er jo bare at gå i gang med de folk som gerne vil gøre noget. Især de almennyttige boligafdelinger arbejder med at lave lokale Agenda-planer. Men man kan selvfølgelig altid spørge hvor grundfæstet det egentlig er. Alternativet til ikke at gøre det er jo at lægge sig hjem foran videoapparatet. Agenda-centret har en meget vigtig funktion. Det er en af de institutioner hvor man prøver at presse noget igennem, gøre noget. Hvis man ikke havde Agenda-centret, så havde man jo kun den kommunale forvaltning, og selvom den har gennemgået en stor fornyelse - tidligere har der en modstand i den tekniske forvaltning og forsyningsforvaltningen, men vi fik nedbrudt den modstand, så de har faktisk været medspillere, på den måde at det pludselig blev et værdimæssigt udgangspunkt for forvaltningen. De lavede gevaldigt op, og er meget dynamiske, har en udviklingsretning, hvad der jo også er et særsyn. Men det er stadig et stort apparat.

103: Hvordan ser I som politikere på Agenda-centret, går det meget godt? Det går langsomt med ændringerne i civilsamfundet, men det overrasker mig ikke, så jeg er på ingen måde skuffet. De ting de laver er glimrende, og det skal de blive ved med. Det er også en opgave som ikke lige bliver overstået. I forvaltninger er det jo nærmest en naturlov at vi gør som vi plejer. Sådan vil der være en tendens til i et hvilket som helst bureaukrati. Og der er det fint at der kommer nogen og rusker dem lidt, og fortæller at man kan få energisparere osv., så er det ikke sikkert at det bliver til noget. Det er faktisk helt sikkert (Ier). De har mange funktioner, ja, det er i virkeligheden meget ubegrænset.

158: Er socialdemokratiet mere seriøst i Albertslund end i regeringen? Ja, det må godt koste lidt, men politisk må det ikke koste noget. Det er min opfattelse. Miljøudvalgsformanden vil vældig gerne. De er i et dilemma. Nogen ting bliver gennemført, det er nok først og fremmest i den billige ende. Jeg har ikke flere spørgsmål, sidder du og brænder inde med noget, f.eks. fra introduktionsbrevet? Neej, det tror jeg ikke.

Hovedindtryk:

Den højt besungne vækst, er den økonomiske motor, og det er meget svært at ændre udviklingen (2,n). der skal gøres op med kravet om uhæmmet vækst (3,m).

Miljøproblematikken skal konkretiseres og forankres lokalt (3,mn).

Alle valg og handlinger er politiske (4,ø).

Resume:

Den materielle vækst, eller forbruget, er motoren som vi alle sammen pukle for (1,m) Truslen om arbejdsløshed frygter mange (1,m). Psykisk må det være en stor belastning, hvis man bliver arbejdsløs, må man flytte fra hus og hjem (1,n).

Det er nok de færreste som har en bevidsthed om årsagssammenhænge (1,n).

I Albertslund er vandet vigtigt, og så fordi det er så SYNLIGT (2,ø)

Internationalt og nationalt er "Miljø" kun politisk propaganda, så jeg tror at det bryder sammen på et område på et tidspunkt (2,m)

Den generelle udviklingstendens skal drejes, ellers står vi overfor store problemer (2,mn)

Væksten er den økonomiske motor, og det er derfor meget svært at ændre udviklingen grundlæggende (2,n)

Der skal gøres op med kravet om uhæmmet vækst (3,m)

Interessen for miljø er opstået gennem det politiske arbejde. Det er et kerneområde i den politiske forening han deltager i. Fra at være noget overordnet til at være noget håndfast (3,mn).

Alle handlinger, f.eks. indkøb, er politiske handlinger (4,m).

Køber stort set kun økologiske varer, men er ikke 'religiøs' (4,mn) Man skal ikke missionere (5,ø)

Det offentlige, f.eks. kommunerne, kunne være meget mere styrende for udviklingen (4,n)

Man bliver påvirket af venner, familie og omgangskreds (4,n)

Miljøprojekterne har været med til at skabe liv i Albertslunds boligområder(5,m)

Agendacentret er meget vigtigt (5,n)

Interview foregår på hans arbejdsplads i København, og varer cirka 2 timer. Han modtager ikke et introduktionsbrev inden interviewet, da det bliver aftalt med få dages interval. Dette er et sammenskrevet kondenseret uddrag, dvs. at det er blevet redigeret og dermed udtrykker min vurdering af hvad i-p har sagt i interview-situationen.

Interview nr. 7, med 37-årig mand, Nordvest, d. 20/01/2000

00: jeg er interesseret i miljø. Det har noget med min baggrund at gøre, de kurser jeg har haft i løbet af min uddannelse til ingeniør, og mit daglige arbejde med miljø. Det er min kone måske ikke så meget.

Ordet miljø har med livscyklus at gøre, både menneskets og naturens. Dvs. kommer der vandforurening, luft- osv. vil det smitte af på mit barn, barnebarn og efterkommere. Det er det jeg forstår ved miljø.

21: Vores familie består af min kone, mig og et barn på knap 3 år. Vi bor i en 3 værelses andelslejlighed på 63m² i NV. Jeg har boet her siden 1991. Min kone går hjemme og passer vores datter. Jeg har boet i landet siden 1982 og min kone har boet her siden 1994. Jeg er flygtning. Jeg kommer fra en velstillet familie i en mellemøstlig hovedstad.

49: Kan du lide at bor der hvor I nu bor? Jae, vi bor meget godt. Vi har stiftet andelsboligforeningen for at få et bedre miljø i området. Vi regner med at blive boende, vores lejlighed kan godt blive for lille, men vi står skrevet op til en større i samme andelsboligforening.

74: I dag er jeg projektleder i et boligselskab, og jeg har arbejdet her siden 92.

90: Snakker man sammen i boligforeningen? Ja, med dem man kender, og dem man ikke kender hilser man nogle gange på. De andre i opgangen kender vi på godt og ondt, men vi har ikke nogen venner i foreningen. Nogle af vores venner bor i området (NV)

107: Bor I samme sted om 5 år? Det er afhængig af mit karriereforløb, vores økonomi.

112: hvordan ser Jeres hverdag ud? Jeg kan godt lide at være længe oppe, så jeg står ikke tidligt op. Mange gange møder jeg først efter kl. 9. det er min svaghed kan man sige. Jeg når sjældent at spise morgenmad hjemme, jeg vil helst sove så længe som muligt. Jeg løber som regel efter bussen (1er). Min kone sørger for indkøb, og hun laver mad. Nogle weekender er det mig, hvis min kone skal ud af huset. Om sommeren cykler jeg, vi har bil, men det er for dyrt at finde en parkeringsplads inde i byen hvor jeg arbejder. Bilen er til weekenderne. Aftenerne går med forskelligt, men ikke kun TV, det er for kedeligt.

Lige nu er min hverdag meget hektisk, pga. arbejdsopgaver. Men det varierer over året.

Jeg savner en mand til at aflaste mig arbejdsmæssigt.

195: Fritidsinteresser? Næ, vi har mange venner som vi omgås.

211: Hvordan har det danske samfund udviklet sig siden du kom til landet i '82, hvad kommer du til at tænke på? Det første jeg kommer til at tænke på er folks adfærd overfor udlændinge, er blevet meget værre. Det andet jeg kommer til at tænke på er prisstigninger på benzin f.eks. Der er kommet mange nye biler til Danmark. Så kommer jeg til at tænke på at det er meget firkantet i Danmark, folk tænker på hus og ny bil. Det er mit job, det er min karriere, det er min familie. Danskerne er meget individuelle, og det har de

været hele tiden. Folk er blevet mere interesseret i at stifte familie, sådan var det ikke i starten.

249: Er vi meget materialistiske? JA, "Må jeg købe en smøg af dig for 2 kr.?"
Det er ikke rigtigt i mine øjne.

269: Er velfærdssamfundet blevet for stort? Ja, hvis man kigger på ventelister til hospitalet. Det skal ikke være som i USA, men brugerbetaling ville være godt, så ville der ikke være så lange ventelister. Der skulle være brugerbetaling på biblioteker o.lign.

298: Hvordan præger IT, EDB hele samfundet? Jeg synes, at der er mange som ikke kan følge med efterhånden. Man skal bruge massere af tid på at sætte sig ind i nye ting som kommer hele tiden. Nye programmer, nye måder til rationelt at kommunikere på. Man kommer ikke i kontakt med så mange mennesker. I gamle dage kom man på posthuset, og så mødte man nogen man kendte i området og kom til at snakke, især de ældre menneske som gerne til tale. Mange sidder mere og mere foran skærmen.

322: Hvad betyder globaliseringen i alt dette her? Medierne har en meget stor indflydelse, de har også fokuseret meget på 'de fremmede', især Ekstra Bladet.

I Danmark lever danskerne et godt liv, sammenlignet med andre lande.

341: Lever du et godt liv? Jeg prøver. Man vender sig til det, men de fleste danskere som møder en mørkhåret – og det gør ikke noget hvis det er en tysker – så bliver der kigget skævt til én. Når man kender vedkommende, så bliver folk anderledes. Der findes en masse fordomme.

373: Nu skal vi ind på miljø. Hvad tænker du på når jeg siger "miljø"? Livscyklus, som jeg sagde før. Både det menneskelige og det ressourcemæssige. Det handler om livskvalitet, hvordan har du det med familien, området du bor i, opgangen og ja faktisk hele jordkloden. Ved det ressourcemæssige tænker jeg mest på luft-, vand-, støj-, madforurening for den sags skyld. De områder hvor vi kan gøre mest ud af at sikre os mod de ting som påvirker os udefra.

394: Ozonhullet, drikkevand, har det noget med miljø og forurening at gøre? Ja i høj grad.

Det er noget vi skal tage alvorligt.

404: Synes du så at vi gør det? Deeet, gør vi vel. Det gør jeg i al fald. Jeg gør det bedste for at undgå – ja, altså jeg ryger også og det forurener selvfølgelig (he, he), men jeg elsker at ryge. Til gengæld kan jeg godt sortere batterier fra andet affald. Jeg gør det jeg kan, som ikke kræver ret meget tid af mig. Selvom det ikke betyder så meget hvad lille jeg gør, så skal det jo starte et sted. Så skal man prøve at få sin familie, venner og børn til at gøre det samme. Så det nytter at den enkelte gør noget.

437: Jeg kommer til at tænke på den nye lov om at der skal målere på radiatorerne. Det har gjort at folk, i vores 8000 lejemål, her det første år sparer omkring 10 – 15%.

452: Hvornår hørte du først om de her store miljøproblemer? Luftforurening osv. hører jeg om på teknikum. Der begyndte jeg at tænke meget mere på det.

477: I medierne har man kunne læse at isen omkring polerne er ved at smelte, hvad betyder den slags for dig, har det noget med forurening at gøre? Det har noget at gøre med at det bliver varmere og varmere, har jeg hørt. Det lyder også fornuftigt. I de 17 år jeg har boet i Danmark har vi heller ikke haft så meget sne. Det har ikke været så koldt som i gamle dage.

497: Så er der snakken om Golfstrømmen? Jeg tror, at vi vender tilbage til gletcher-tiden. Det kan vi ikke ændre, og så kan vi lade være med at tænke på det.

508: Er den slags oplysninger meget ubehagelige? Det synes jeg ikke, det er jo naturen. Man kan gøre det bedste man kan.

514: Er det menneskeskabt? Det synes jeg ikke. Sådan har det været i millioner år siden. Klimaet har varieret mange gange. Orkaner, varme osv. det har ikke noget med miljøet at gøre. Ozonlaget kender jeg ikke noget til. Det kan godt være at det er naturligt.

532: Men er miljøproblemerne ikke usynlige for almindelige mennesker? Nej, tag du en hvid skjorte på i Teheran eller Tokyo og 2 timer senere, så er kraven helt sort. Sådan er det ikke i Danmark, men det er kun fordi vi har så høje krav. Miljøproblemerne er ikke så slemme lige nu, men hvis man ikke passer på så bliver de endnu værre, og så kan det godt blive slemt. Forgiftet vand er det værste. Vi har kun få ressourcer af drikkevand i Danmark, hele vejen rundt om er det saltvand.

546: Hvorfor vælger du at gøre noget, er det dine egne overvejelser eller er det myndighederne som opfordrer dig til at gøre noget? Det er begge dele. Man gør det både af miljøgrunde og af økonomiske grunde. Der er kommet mange grønne afgifter.

577: Skal myndighederne gøre mere? De skal ikke sætte priserne højere op. Nu har vi oplevet pinsepakken osv. jeg synes ikke at det skal blive dyrere. Myndighederne skal informere folk, også om priserne for der er mange som bare betaler. Det skal i fjernsynet; vandet koster så og så meget, vi skal passe på det af de og de grunde. De skal oplyse folk om alt muligt. Hvis de siger at det vil stige til det dobbelte om 5 år hvis vi ikke sparer mere, så skal folk nok tage sig sammen.

617: Det økonomiske incitament er meget vigtigt? Ja. Det er det der kan få folk til at ændre adfærd, i al fald for de fleste, men det er altid en kombination.

Side 2

00: Madforgiftning er forskellig fra den anden usynlige forurening, gir det en forskel mht. at få folk til at interessere sig for det? Tænker du på økologisk mad? (mit svar). Ja, f.eks. (mit svar) Altså jeg tror ikke så meget på det der økologi. Hvorfor køber folk økologisk, er det fordi de er bange for salmonella, hormonkød? Det er begge dele. De er mere kloge end jeg er. Måske (ler). Selvfølgelig er det da også synd for børnene. Jeg ville også foretrække et landæg fremfor et almindeligt æg, men det afhænger af om økonomien tillader det. Økologiske tomater smager bedre, men med gulerødder kan jeg ikke smage forskel.

24: Men du ved som ingeniør at der kan være pesticid-rester i den traditionelle gulerod? Ja, det siger de men jeg tror ikke på det. Der er meget fup. Der er ikke forskel på køddet.

45: Kan man imødegå miljøproblemerne ved at købe økologisk varer? Ikke så længe der ikke er fuld kontrol med varenes indhold. Ø-mærket har jeg måske nok tillid til med jeg har ikke råd til at købe økologiske varer.

50: Så I køber ikke økologiske varer? Meget sjældent. Man har drukket almindelig mælk i alle de år jeg har levet, og at gå hen og købe økologisk mælk nu synes jeg ikke vil ændre ret meget. Nu vil jeg hellere bruge mine

penge til at tage ud at rejse og opleve noget. I mange andre lande har de dårlig nok råd til at få brød, men alligevel tager du derned som turist og får noget at spise, det er ikke mad der er det vigtigste.

104: Er det politisk korrekt at købe økologisk mad? Ja, hvis man har råd til det og prioriterer det, så er det korrekt. Det skal komme ned på et niveau hvor alle har råd til at købe det. Men jeg kender nogen som er på SU som køber økologisk, og de prioriterer det anderledes. De køber måske brugt tøj, cykler til skole osv. Det har noget med image at gøre. Der er nogle der gør det for at markere sig, jeg kender i al fald én (ler).

125: Er man venstreorienteret hvis man interesserer sig for miljø? Næ, det synes jeg ikke.

129: Hvis jeg siger agenda 21, siger det så dig noget? Jeg har hørt det, men ikke læst det. Det er noget med at nedbringe miljøproblemerne fra det globale plan. Men jeg ved ikke hvad det betyder i Danmark og har ikke hørt om det i vores boligforening. Lige som i gamle dage ude på landet. Det er noget med tilbage til rødderne. Egentlig er det ret hyggeligt, men der er ikke ret mange som går ind for det. Men miljø har ikke noget at gøre med om man er venstre- eller højreorienteret.

137: Hvad med Grønne Guider, kender du til den ordning? Du fortalte om det til mødes forleden, men ellers kender jeg ikke noget til det. De skulle gøre meget mere for at synliggøre sig.

142: Hvad med byøkologi? Det er noget med at have høns derhjemme og kompostering og genbrug.

148: Har Svend Auken været en god miljøminister? Jeg synes at han ville være en bedre statsminister end Nyrup (ler). Han er en minister som alle de andre, men jeg kender ham ikke så godt.

171: Tænk du på miljøet i din hverdag, i de ting du gør og vælger? JA, det gør jeg. På mit arbejde lægger jeg alt papir til genbrug. Når jeg går hjem så ser jeg om andre har husket at slukke på deres kontor, om kaffemaskinen er slukket osv.

205: Kan du komme i tanke om nogle steder hvor du har ændret vaner indenfor de sidste 2 – 3 år? Tavshed – Ja, f.eks. papirgenbruget, og tøjvask – i gamle dage gik jeg med et par bukser i 2 dage nu prøver jeg i 4 dage. Og det er både af hensyn til miljøet og økonomien.

224: Hvad har fået dig til at ændre adfærd? Luftforurening. Jeg ved hvordan el bliver produceret. Det er derfor. Jo mindre el vi bruger jo mindre luftforurening er der.

234: Hvad med din kone, har I samme holdninger til det her med miljø? Ja, der vil jeg sige at jeg har påvirket hende i den retning. Ligesom jeg prøver at fortælle det til venner og bekendte. Jeg begrundet både med det økonomiske og det miljømæssige. Jeg forklarer at deres vandforbrug betaler de over huslejen og at det er derfor at de stiger i husleje, og at de ikke vil gøre det, hvis de sparede på vandet, så kan de i stedet købe noget tøj.

255: Er der et pres på os fra myndighederne om at vi skal være mere 'miljørigtige'? Tavshed. Økonomisk pres er der. I andelsboligforeningen ber vi folk om at lade være med at sætte deres poser på trappen. For noget tid lavede vi noget om at hvis de lukker for vandet når de børster tænder, så kan de spare så og så meget på deres vandregning. Vi har også udsendt generelt materiale om termostater og varmemålere, hvordan de virker, og hvordan man kan udlufte – det påvirker også varmeregningen.

289: Har I planer om at sætte flere ting i gang i andelsforeningen. Ja, vi diskuterede forleden at vi gerne vil nedsætte vores el-forbrug, med bevægelsesfølere f.eks. på lofter, i kældrene og i opgangene. Vi snakkede også om at isolere ned til kælderen. Jeg kunne også godt tænke mig at ejendomsfolkene gik rundt én gang om måneden og aflæste el- og vandmålere, så kunne jeg taste tallene ind, og se hvordan vores forbrug egentlig er. Sådan et system administrerer jeg her på mit arbejde.

315: Ville du/I gerne være mere miljøbevidste? Tavshed – Jae, det kræver noget oplysningskampagne. Sådan at folk der sidder og ser fjernsyn, ser noget om det i pauserne. Det skal være med kendte skuespillere. Så taler man om det dagen efter på arbejdet.

347: Er det besværligt at tage hensyn til miljøet i hverdagen? Det synes jeg ikke, ikke når det går ud gennem medierne. Jeg kan mærke hvordan medierne påvirker folk. Det skal være simpelt, ikke noget med parasitter og forurening, så gider folk ikke at høre på det. Det skal myndigheder sørge for - informationskampagner - måske i et samarbejde med Boligselskabernes Landsforening.

369: Står miljøet i modsætning til den generelle samfundsudvikling som du beskrev med materiel vækst, forbrug osv.? Tavshed. Det synes jeg ikke. Folk kan godt være meget materialistiske og alligevel tænke på miljø.

407: Skal vi til at tænke i helt andre samfundsmæssige målsætninger, nogle andre værdier? Det kan man ikke, så kommer det til at gå ud over det velfærdssamfund man har haft i så mange år.

451: Hvad synes du om natur- og miljøbevægelserne? Det der med at kaste maling på folk der går på gaden, som Greenpeace har gjort, kan jeg ikke lide. DN kan jeg godt lide, men jeg ville nok ikke være medlem. Det må være regeringen der skal støtte dem. Regeringen skal støtte oplysningskampagner i fjernsynet.

493: Holder du øje med jeres forbrug i lejligheden. JA, det gør jeg, både med vand, varme og elektricitet, så vidt det er muligt. Jeg sorterer også affald. På den måde kan man være med til at afhjælpe miljøproblemerne en lille smule. Det nytter helt klart.

19: Hvad er din funktion i andelsboligforeningen? Jeg er kasserer.

20: Ville miljø være et fælles arbejdstema for de almindelige beboere? Ikke på nuværende tidspunkt. Folk har mange småbørn og så har man ikke tid, måske om 5 år, når børnene er blevet 10 - 12 år. Bestyrelsen er meget interesseret. Man skal nok starte med at sortere affaldet i mindre fraktioner, og så isolering og besparelser på el-området.

71: Hvad med at få folk til at ændre vaner og adfærd? Informationskampagner.

78: Det sidste jeg vil spørge om er transport? Hvis det var billigere at parkere herinde ved dit arbejde, ville du så tage bilen? Ja. Med busserne kan man blive forsinket. Man når hurtigere frem og det er mere komfortabelt. Bilen bruger vi i weekenderne og om aftenen hvis vi skal handle.

Bilen er et transportmiddel. Vi købte den da min kone blev gravid.

103: Har du dårlig samvittighed når du kører bil? Nej. Med en bil kan man nå meget mere.

111: Fra Farum hvor jeg bor er der kø hele vejen ind til København? Hvis det tager længere tid at tage bilen så skal man lade den stå. Det er jo mange gange sådan at du skal andre ting efter arbejdet.

122: Er bilen en stor miljø-synder? Ja, hvis man har en gammel bil.

132: Du bor i byen, synes du at bilerne skal ud af byen? Næ, man kan tage en tur til udlandet, hvis man synes at der er for mange biler her. Jeg synes ikke at der er noget trafik.

149: Tror du at der er mange som godt kunne klare sig uden bilen? Ja, og der er mange som gør det.

152: Burde man lade den stå af hensyn til miljøet? Jeg ville tage bilen hvis det tog samme tid. Hvis det tog længere tid ville jeg tage toget. Tid er meget vigtigt. Man har bil for at spare tid. Man når mere, det er derfor man har opfundet den.

Så slutter vi, er der nogle ting jeg har glemt at spørge om? Næe, det synes jeg ikke.

Hovedindtryk:

Miljø handler om livscyklus. Det handler også om livskvalitet. Snakker meget om de økonomiske aspekter.

Det er ikke så slemt i Danmark, hvis man sammenligner med andre steder på kloden.

Bryder sig ikke om at benzinpriserne skal stige. Man har bil for at spare tid.

Resume:

- Er aktiv i bestyrelsesarbejde som kasserer (4,ø).
- Interessen for miljø og viden om miljø stammer fra teknikum-uddannelse til ingeniør og nuværende arbejde i boligselskab som projektleder om ressourceforbrug (1,ø/m)
- Noget som er vigtigt i den danske samfundsudvikling er stigende benzinpriser (1,m)
- Miljø handler både om mennesker og ressourcer, og om livskvalitet (2,m).
- Myndighederne skal bruge medierne til informationskampagner (2,n, 4,n).
- Myndighederne skal ikke indføre flere grønne afgifter, men informere i fjernsynet (3,ø)
- Økologisk mad prioriteres ikke højt, vil hellere bruge pengene til at rejse for (3,m)
- Tænker på miljøet hver dag og prøver at påvirke andre ud fra økonomiske incitamentter (4,ø).
- Er med til at prøve at starte forskellige miljø-aktiviteter i andelsboligforening (4,m)
- Miljø og vækst står ikke i modsætningsforhold til hinanden (4,n)
- Bilen er et hurtigt og komfortabelt transportmiddel, som sparer tid. Det er ikke en miljø-synder hvis den er af nyere dato. Sammenlignet med andre nationer er det ikke slemt i Danmark (5,ø)

Interviewet foregår i deres have. Det tager omkring én time, da hendes 4-årige datter ikke længere har tålmodighed til at lade os tale videre. Inden interviewet har hun modtaget et introduktionsbrev med tematiske spørgsmål. Dette er et sammenskrevet kondenseret uddrag, dvs. at det er blevet redigeret og dermed udtrykker min vurdering af hvad i-p har formidlet i interview-situationen.

Interview nr.8, med 35-årig kvinde, NV, d. 04/09/2000

00: Jeg er 35 år, uddannet fra Københavns universitet. Jeg har boet i NV i to omgange. I starten af 80'erne boede jeg i en lille 2 værelses lejlighed uden varmt vand osv., og så har jeg boet herude siden '94, hvor jeg kom til fordi min nuværende mand havde et hus i forvejen, og så flyttede jeg sammen med ham. Vi har tre børn, min mand to på 11 og 13 år fra tidligere ægteskab, og så har vi en pige på 4 år sammen. Jeg er ansat offentligt. I '96 blev man enige om at nedsætte en bestyrelse, inden kvarterløftcentret rent faktisk åbnede dørene. Jeg var suppleant og repræsenterede vores grundejerforening. To år efter blev jeg fuldgældigt medlem, og jeg er nu i gang med min anden periode. Det er lidt specielt, da jeg ikke føler at folk fra denne grundejerforening, et gammelt villakvarter, bruger centret særlig meget. De er ikke særlig involveret i tankerne med kvarterløft. I '97 eller '98 kom Agenda-foreningen til, og der var jeg med, som en af de første. Den Grønne Guide blev ansat, og hun synes også at der skulle laves en Agenda 21-forening. Agenda 21 er også noget jeg har beskæftiget mig med på mit studie, både på overbygningen og i specialet. I vores egen lille agenda-forening i NV fandt vi ret hurtigt ud af at dele os op i nogle interessegrupper. Og der var vi nogle personer som fandt sammen om den økologiske indkøbsforening, som vi stiftede 1 år efter Agendaforeningen. Den har så kørt i et stykke tid nu, jeg er suppleant i bestyrelsen, men kommer langt fra til alle bestyrelsesmøder. Vi har vagter, det er sådan at der er mulighed for at hente varer en gang om ugen og det tager vi på skift, men det er meget de samme, som har vagterne.

104: Tror du, at det er meget alvorlige miljøproblemer vi står overfor? Jeg ser på det lokalt og globalt. Med hensyn til det globale synes jeg jo nok med min naturvidenskabelige uddannelse, at klimaforandringer og miljøkatastrofer har en anden karakter end tidligere. Jeg synes, at der er mange indikatorer for at der er et eller andet galt. Der er ikke balance globalt set, og det er helt klart os selv som har skabt det, men der har også tidligere været ubalance på jorden med nogle andre faktorer f.eks. vulkanudbrud. Lige nu og her påvirker menneskeheden jorden mht. hvordan der kommer til at se ud i mange mange år fremover. Lokalt er her mange giftgrunde, autolakerere der sviner, og det er der flere i vores Agendaforening, der vil gøre noget ved. Men jeg synes mest at det er sociale problemer vi har her.

148: Nu har vi i aviserne kunne se at isen smelter ved polerne, hvordan oplever du den slags informationer? Det er en naturlig variation, så det er okay, selvfølgelig skal man holde øje med det, men jeg tænker det ikke som et kæmpe faresignal, for om 10 år er der måske en ispakke på mange meters tykkelse. Jeg har været på Grønland, og arbejdet med oceanografiske forhold omkring Nordpolen, så jeg ved at der er variationer. Så lige præcis den er jeg ikke så bange for, men jeg synes at der er så mange andre indikatorer, der viser at der ikke er balance. Det er ikke specielt det ene fremfor det

andet jeg er bekymret for. Det er luft, vand og jord, og det sker over en meget lang periode. Det gør det andet selvfølgelig også, havet er jo en kæmpe buffer, og vi mærker det ikke nu og her. Grundvandet begynder vi at mærke nu, der er bufferen måske ikke så stor, så på et eller andet tidspunkt tror jeg, at det også går galt i havene, fordi der er en grænse for hvor meget det kan tage.

185: Er det offentliges svar så passende? Jeg synes ikke at der bliver gjort nok. Der kunne godt være langt flere restriktioner. Hele fødevarerproblematikken, hvad man putter i af tilsætningsstoffer og genmodificerede ting; der synes jeg at der skulle lovgives hårdere. Vi kan sagtens være skrappere.

Så skulle man gøre mere for at fremme miljøtænkningen i hverdagen f.eks. ved at sørge for at de økologiske produkter ikke var så dyre, eller at vaske-midlerne – de nænsomme – var billigere og ikke dyrere, som det er i dag. Men det er jo ret grundlæggende der skal ind og forandres, og det kan jeg godt se er svært, men det er noget jeg ville bifalde. Det er så også noget vi gør i vores familie, men det er dyrere for os på den måde, men det vælger vi at gøre alligevel – til et hvis grænse (208). Vi har f.eks. stadig en bil, fordi det synes vi er godt for vores familie, det får alting til at være nemmere, så det er ikke rabi at på den måde, vi tænker meget over hvad vi bruger, både af res-sourcer i huset og hvad vi spiser og at vaskepulveret er økologisk. Vi køber økologisk i det omfang vi kan.

219: Salget af økologiske varer er stagneret eller måske går det endda lidt tilbage, hvad tror du årsagen kan være? Det overrasker mig, fordi jeg troede at der havde været en stigning i hvad der har været købt. Det ved jeg ikke.

233: Er der nogen i jeres vennekreds som ikke køber økologisk? Dem som jeg omgås mest, køber de samme ting som os. Alle dagligvarer købes øko-logisk, selvfølgelig hvis man står og der ikke er økologisk, så køber man den almindelige. Vi taler meget om at det smager bedre, men det er ikke den primære grund. Den primære er at vi tror at det er sundere. Hos den ældre generation, i min familie, synes de ikke at der er nogen grund til det. Men (ler) hvis de ved at vi kommer på besøg, så køber de f.eks. økologisk mælk og nogen gange økologiske kartofler, men kun for at glæde os. Det er ikke fordi de selv har lyst. Det er ikke noget vi egentlig debatterer. De ved, at det er vores holdning til det, at vi synes at det er sundest og bedst.

257: Er det svært fordi det også er et politisk emne? Jae, men det er også noget med at den ældre generation forbinder det med sådan noget mikro-makro, kollektiver, fodformede sko – jeg ved det ikke rigtigt, men jeg tror, at det har meget med vanetænkning at gøre. Men som sagt, dem jeg omgås mest har en husholdning ligesom vores.

274: Hvis vi tager din familie, hvad er årsagerne til at I køber økologisk, er det fordi det er en bedre kvalitet, er det det sundhedsmæssige, miljøet, noget æstetisk eller det hele? Ja, (ler) det er det hele, nej æstetiker, det jeg ikke rigtig. Jeg har en ide om at det er sundere og at det er bedre for miljøet. At man kan undlade at sprøjte f.eks., det smager også bedre. Nu er det også blevet en vane. Nu ved vi, hvor vi skal gå hen for at få de forskellige varer.

295: Hvornår startede du med at tænke på miljøet og købe økologiske va-rer? Noget af det første jeg kan huske er mælken, og det har været i starten af 90'erne. Omkring 92-93. Så var det noget med at gøre det til en vane at spørge efter det. Det gør jeg også i de kantiner eller butikker hvor jeg kom-mer. Siden er det bare kommet slag i slag, efterhånden som man har kunne

få varerne. Jeg ville ikke have haft råd til at være med i "Årstiderne" eller den økologiske indkøbsforening medens jeg studerede. Nu er det et positivt tilvalg.

320: Hvad var det der dengang, fik dig til at vælge de økologiske varer, medierne? Næe, det var sundere, det var bedre for miljøet. Hvis man kunne fremme en sag, hvor der var nogle produkter, som ikke blev sprøjtet og man vidste hvordan de blev dyrket, så valgte vi det. Det har nok mest været det. Det startede før vi tænkte på vores datter, men det er da nok blevet skærpet da vi vidste at vi skulle have hende, især hvad vaskemidler, tøj og fødevarer angår. Men det er nok mest når de er helt små, for sådan har jeg ikke haft det med de to store, som jeg ikke har kendt fra de var små. Men det drejer sig i høj grad om vaner, man bliver jo mere og mere

357: Hvordan ændrer man vaner? Jae, når man begynder med det med mælken, og finder ud af at det smager bedre, og så er det kartofler og løg og så vænner man sig bare til det Sådan har det været for mig og os.

369: Hvis man tænker meget på miljø, har det så noget at gøre med at man er venstreorienteret? Det er et meget godt spørgsmål ... jeg tror ikke at det gælder for dem, altså min nærmeste familie. Der tror jeg mere det handler om vaner. Men det kan da godt være, at det er sådan nogle signaler som bliver sendt, så de tænker uff, storkollektiv eller kommunisme eller hvad det nu kan være. Det kan egentlig godt være, men det er det nok ikke lige med vores forældre og svigerforældre.

391: Hvad har fået dig til at blive engageret i Agendaforeningen, for du har jo haft travlt med alt muligt andet? Da jeg gik ind i arbejdet med Kvarterløft-centret, var det fordi jeg tænkte at et beboerhus er lige det bydelen mangler. Et sted som kunne samle folk. Det ville jeg på alle mulige måder støtte, da jeg har set det i andre bydele i de mellemliggende år. Og da man ikke kan være alle steder valgte jeg Agendaforeningen, da det lige som var det der lå mit hjerte nærmest, og så at få nogle faciliteter til at lave noget gymnastik eller dans, og det er der jo kommet. Og så bare det at den Grønne Guide taler om at lave en Agendaforening, så det var meget let at komme på, også fordi jeg arbejdede med det i mit speciale.

429: Kan vi komme lidt tættere på hvad det er i det som appellerer til det? (pust) jae, det er ikke et oprør mod det borgerlige samfund. Jeg har været medlem af Greenpeace, men det synes jeg blev for stort eller uoverskueligt. Agendaforeningen er noget, som jeg meget bedre kan følge med i, men her føler jeg at fordi det er så lokalt, og fordi der sker noget lige nu og her, og selv føler at man kan være meget med til det med sin egen lille indsats, så rykker det jo også, og så får man jo lyst til at fortsætte det. Det gir et kick at man fornemmer der sker nogle ting. MS har jeg også støttet tidligere.

483: Er det fordi det gir dig nogle sociale kontakter? NEJ, slet ikke. Jeg har simpelthen nok. Jeg ville faktisk gerne gøre meget mere, og nogle gange føler jeg at jeg brænder de andre af i Agendaforeningen, da jeg ikke kan sidde så længe til møderne. Jeg er tit nød til at være hjemme.

Agendaforeningen har da nok en social effekt. De glæder sig da nok til at komme til møde. Jeg føler at det er en anden slags arrangementer som kan løfte det social mere end det lige præcis er miljøarbejdet.

Glemmer man miljøet i den travle hverdag? Gør I? ja, selvfølgelig gør vi det, men jeg synes også at meget at det er blevet så indgroet, er blevet en vane. Men selvfølgelig, hvis der ryger et glas, så smider vi det nogen gange i skraldespanden i stedet for at lægge det ned i kælderen i glasbeholderen.

Sådan kan det gå i en snæver håndledning, men jeg tænker over det når jeg gør det; "her burde du gøre ... men det gør jeg ikke lige nu" så i det små glemmer vi det selvfølgelig, men jeg oplever meget, at det er det andet, at det er vanen der styrer det, og at det er nået til et niveau nu som passer os godt. Vi er ved at få sat en ny 1. sal på huset, og der er jeg egentlig lidt ked af at vi ikke prøvede at finde papiruld og alternativer til det trykimprægnerede træ, men det er også et økonomisk spørgsmål. Vi er gået lidt .. eller meget på kompromis, med materialer, men så har vi sagt vi vil have nogle ordentlige materialer inde i huset og vi vil have tegl på taget. Så igen der har været nogle kompromisser, men skulle vi gøre det helt rigtigt, så var det også blevet meget dyrere. Men i det små i hverdagen, der synes jeg at vores vaner ligesom er blevet indgroet, med opvaskemidler, vaskepulver og økologisk fødevarer.

582: Men der er jo massere af steder hvor I har lavet Jeres vaner om? Ja, og jeg tror at det handler om vilje.

598: Har I bil? Ja, den kom til da vi fik nr. 3 barn.

607: Dengang du startede med at købe økologisk mælk, var det fordi at sådan gjorde man i din social omgangskreds? Ja, jeg læste sammen med en biolog, som jeg var meget i projektgruppe med. Og ham talte jeg meget med om det. Han havde også sin biolog-indgang til det. Så der blev jeg opmærksom på nogle ting omkring de der sprøjtemidler og pesticider. Det hjalp da på forståelsen at han lige kunne forklare nogle ting. Jeg tror at det er kommet bredt hen over hele linien fra omgangskredsen som er et akademiske miljø.

Vi har påvirket hinanden meget i vores madklub, som også omfatter ikke-akademikere. "Det smager godt det her" ja, men det er fordi det er økologisk. Det har ikke kun en baggrund i uddannelse, men hovedparten af de folk jeg har været sammen med op gennem 90'erne, det har været nogen som mig selv. Mine forældre har ikke interesseret sig for disse ting. De bor i et hus med have. Jeg har været spejder, men det har mere været omkring kammeratskab. Det stammer nok mere fra studiet. Min interesse for mad stammer absolut heller ikke hjemmefra.

658: Du er meget bevidst om at du kan påvirke dine omgivelser? Ja, men det er i det små. Men selvfølgelig påvirker vi hinanden meget.

Min datter går i en Steiner-børnehave og det har åbnet for endnu en dimension for der får de kun biodynamiske grøntsager. Hvordan påvirker det, man kan få nogle af varerne i børnehaven, og det eksperimenterer vi lidt med.

Nu har jeg ikke flere spørgsmål, er der noget jeg har glemt at spørge om? Neej, det tror jeg ikke, og hvis det er, er du velkommen til at ringe.

Hovedindtryk:

At ændre adfærd handler meget om at få nogle nye vaner (2,m).

Vi køber økologisk fordi det er sundere (2,m).

Resume:

Er aktiv i forskelligt foreningsarbejde (1,Ø). Har været med til at danne Agendaforeningen og en økologisk indkøbsforening (1,m).

Miljøproblematikken omfatter mange ting, både luft, jord og vand (1,n).

Hvorfor skal de økologiske varer være dyrere end de traditionelle? Jeg ved godt at det er vanskeligt at lave om på. (2,Ø).

Vi vælger økologiske varer, selvom de er dyrere. Vi har stadig bil, da det er godt for vores familie, vi er ikke rabiater (2,ø).

I 92-93 gjorde jeg det til en vane at spørge efter økologiske varer i butikker og kantiner (2,mn).

Det begyndte med mælken, så var det kartofler og løg og så vænner man sig bare til det (2,n). Nye vaner opstår ved (kropslig) erfaringsdannelse.

Ens egen indsats betyder meget (3,m).

Det er meget vaner som styrer vores liv (3,mn).

Det økonomiske spiller en grundlæggende rolle. (3,m).

Dengang jeg startede med at købe økologisk mælk var jeg meget inspireret af en medstuderende, som talte meget om pesticider og sprøjtemidler (4,ø).

Det er nok primært studiet og mennesker derfra som har påvirket mig (4,ø)

Interviewet foregår i cafeen i kvartersløftcentret NV. Vi har aftalt at det skal vare ca. 1 – 1½ time, men hendes syge datter på 2 –3 år, gør at det kun kommer til at vare knap 1 time. Inden interviewet har hun modtaget introduktionsbrev med tematiske spørgsmål. Dette er et sammenskrevet kondenseret uddrag, dvs. at det er blevet redigeret og det er dermed min vurdering af hvad i-p har sagt i interview-situationen.

Interview nr.9, med ca. 35.årig kvinde, Nordvest, d.05/02/2001

04: Jeg er aktiv i Agenda-foreningen og jeg har været med til at stifte en økologisk indkøbsforening, som desværre er ved at gå ned. Jeg er ikke længere så aktiv i Agenda-foreningen, da indkøbsforeningen har taget enormt meget tid. Den kører på frivillig basis. Indkøbsforeningen er udsprunget af Agenda-foreningen, og det kan være at jeg igen bliver mere aktiv der.

25: Vi er to voksne og to små børn. Jeg er biolog, uddannet i 99, men jeg har endnu ikke haft noget arbejde. Min mand er kemi-ingeniør, men arbejder nu som systemkonsulent –ligesom så mange andre - fordi han ikke kunne få arbejde. Vi bor i en 4. værelses andelslejlighed, og har boet i NV i 6 år. Jeg kommer fra et parcelhuskvarter udenfor København, og min mand kommer også fra en forstad. Vi regner ikke med at blive boende i NV. Vi er trætte af at bo på 4. sal. Vi er ved at lave et økologisk bofællesskab i Albertslund bestående af 30 ejerboliger, som skulle være færdigt i 2003.

80: Er Jeres hverdag meget hektisk? Nej, for jeg går jo hjemme, men jeg har udsigt til at få noget arbejde, men jeg har ingen institutionsplads. Jeg vil gerne have den lille ned i storesøsterens institution. Jeg er bestyrelsesmedlem, og har engageret mig dér, og håber at nummer to også kan komme ind der. Også for at man ikke skal til to sommerfester, to fastelavn osv.

109: Jeg har beskæftiget mig en del med miljø, også fra mit studie, hvor jeg skrev speciale om akvatisk økologi, dog uden at det har fokuseret specielt meget på menneskeskabt forurening og miljø.

120: Er miljøproblemerne meget alvorlige, og i fald, hvilke ser du som de mest alvorlige? Drivhuseffekten, er meget alvorlig, men det er svært at gennemskue, hvor alvorligt det er. Der er meget divergerende meninger om emnet. Om det er livstruende eller ej - tjå, det er jo svært ... om Golfstrømmen pludselig vender, så bliver det livstruende, men det bliver nok ikke i min tid, og mine børn klarer det nok også, men mine oldebørn ... eller hvad ved jeg. Geologisk set er vi jo i en mellemistid, og nogle gange har vi det jo med at male fanden på væggen.

150: Er det skræmmende informationer vi får i medierne? Ja, problemet er at de er så massive, at man kan ikke kapere det. Det er et af de største problemer. Jeg er jo bare lille i det her, og der er meget man bare må lukke øjnene for. Jeg kan lade være at køre bil, bruge energisparepærer, og jeg kan sørge for at min datter ikke får pesticider, men i forhold til de store globale miljøproblemer kan jeg ikke gøre meget.

192: Interessen for miljøet startede under mit studie, i starten var det kun økologisk mælk, men nu er det stort set det meste. Det hænger sammen med at vi har fået flere penge, og at vi tilvænner os til det nye, det bliver naturligt. I starten sammenlignede jeg meget med hvad de konventionelle varer kostede, men det gør jeg ikke mere. Jeg aner ikke hvad en liter mælk koster. Men det hele startede under studiet. Hvis jeg ikke skulle gøre det, hvem skulle så? Jeg har mulighederne måske også for at vurdere hvad det no-

genlunde drejer sig om. Jeg har altid været rimeligt miljøinteresseret siden gymnasietiden. Jeg tror ikke, at det er en interesse hjemmefra.

214: Min mand er blevet meget påvirket af mig. Han tager sig af vand, spa-repærer og den slags.

Vi vil flytte til Albertslund pga. både miljøet og det sociale. Vi kan slet ikke se os selv i et villakvarter, så det sociale er nok det vigtigste aspekt.

233: Hvilke af miljøaktørerne; stat, kommune og Grøn Guide, kender du, og har I brugt nogle af dem? Det er lidt tyndt med Miljøstyrelsen, de er ikke særlig progressive i deres holdninger. Kommunen ser jeg slet ikke som en miljøaktør, men de er der selvfølgelig et sted. De prøver med nogle ting som maden i institutionerne, men samtidig skal de hele tiden spare. Med hensyn til den lokale Grøn Guide, er det lidt svært. Vi ses privat, og hun er med i den økologisk indkøbsforening. Vi er lidt tætte, men hun ved meget.

Jeg synes at ideen er god med Grønne Guider, og de har mange funktioner. De er synlige i mange sammenhænge, så jeg mener at de har en berettigelse.

288: Hvem er det der påvirker dig, er det familie, venner eller er miljø er tabuemne? Nej ikke i vennekredsen, vi er meget ens, så vi kan klappe hinanden på skulderen. I andelsforeningen har vi haft nogle voldsomme diskussioner. Når folk ikke engang kan finde ud af at sortere deres aviser, så siger det mig meget. Og sådan er det. Det har været som at slå i en dyne.

309: Handler de der holdningsforskelle i andelsforeningen om politik, er det fordi I er venstreorienterede? Neej, jeg tror, at det handler mere om uddannelse. Vi er de eneste som har en længerevarende uddannelse. De studerende som bor i ejendommen kæmper på lige fod med os. Så det handler meget om uddannelse.

329: Er det ikke meget modsat rettede signaler vi modtager fra miljø- og finansministeren? Jo i høj grad. Vækstfilosofien er og har været dominerende i mange år. Væksten er jo nok i virkeligheden hæmmende for miljøspørgsmålet. Jeg tror at der er mange mælkeproducenter som har lagt om udelukkende af økonomiske hensyn, og ikke pga. ideologi. Det er et problem på længere sigt, hvis de ikke er med. Det var da mit incitament for at starte med at købe økologisk; ikke tænke så meget på mig selv, men mere tænke på miljøet. Det har så ændret sig siden jeg fik børn.

375: Så du er startet på det af moralske årsager? Ja, det var det bedste alternativ. Men det har meget med en vejleder at gøre når jeg tænker over det. Det var ikke fordi det var en bedre kvalitet. Det er det så blevet siden, hvor jeg vælger Thiese i stedet for MD-foods, men det er måske nærmere en politisk handling.

396: kunne I godt tænke Jer at være mere miljøbevidste end I er i dag? Jae, nu lyder jeg måske enormt hellig, men sådan hænger verden jo ikke helt sammen (ler). Vi har ikke brugt naturmaling f.eks., det tager sin tid at finde de rigtige varer. Der er mange supermarkeder som har økologiske varer, men mange af dem vil bare gerne have en grøn profil, uden rigtig at gøre noget ved det.

456: Der er mange i andelsforeningen som lever efter devisen: køb og smid væk.

Jeg har ikke været med i Greenpeace, men tidligere i Danmarks Naturfredningsforening, og den er jo ikke rabiater på den måde.

475: Hvis jeg fik arbejde i f.eks. Ringsted, så ville vi nok købe en bil. Der skal jeg ikke sige mig fri. Jeg elsker at køre bil.

Vi slutter interviewet da hendes halvsløje 2årige datter i et stykke tid har 'fortalt' os at hun ikke synes at det er spor morsomt.

Hovedindtryk:

Har været meget aktiv på miljøområdet, og vil nu flytte i økologisk ejerbolig. Kombinerer det miljømæssige med det sociale.

Hvis de en dag mangler en bil, så køber de en. Hun elsker at køre bil.

Resume:

- Vil gerne flytte fra NV. Er trætte af at bo på 4. sal, og måske også af de andre beboere i andelsforeningen, som de ikke deler holdninger med særlig hvad miljø og økologi angår (1,ø). Er med i forberedelserne til at starte økologisk bofællesskab, både pga. miljøet men primært pga. de sociale aspekter (1,n).

- Er aktiv i børnenes institution (1,øm).

- Drivhuseffekten er meget alvorlig, og det er svært at afgøre med de andre forhold. Det bliver nok ikke livstruende i min eller mine børns tid (1,m). Budskabet i medierne er svært at kapere, det er for massivt. I forhold til de globale problemer kan man jo ikke gøre meget, der er man magtesløs (1,m).

- Interessen for miljø starter i gymnasiet, og vokser under biolog-studiet (1,n). Interesserer sig for miljøet af moralske årsager, og det har meget med en bestemt vejleder på biolog-studiet at gøre (2,m). incitamentet var : ikke tænke så meget på mig selv, men mere på miljøet. Det har dog ændret sig siden de fik børn (2,øm). Hun har påvirket sin mand meget, så han tager sig af de mere tekniske aspekter (vand, sparepærer etc.) (1,n).

- Hvis ikke jeg skulle gøre noget hvem skulle så? Jeg har trods alt en faglig mulighed for at vurdere nogenlunde hvad det drejer sig om (1,n).

- Interessen for miljø handler meget om uddannelse. Det kan hun se i boligforeningen (2,øm).

- Vækstfilosofien er hæmmende for miljøspørgsmålet (2,øm)

hvis hun fik arbejde i f.eks. Ringsted ville de nok købe en bil, også fordi hun elsker at køre bil (2,n).

Dette er et sammenskrevet kondenseret uddrag, dvs. at det er blevet redigeret og det er dermed min vurdering af hvad i-p har sagt i situationen. Interviewet foregik i Agenda Center Albertslund og varede ca. 1 time.

Interview nr. 10, med Povl Markussen, leder af Agenda center Albertslund , d. 10/3/2000

00: Hvad er det for nogle erfaringer I har gjort, når det gælder om at få almindelige mennesker til at ændre holdninger og handlinger ?

38: Vi er jo nød til at ændre vores adfærd. Så spørgsmålet er mere hvordan gør vi det? Vores måde at leve livet er ikke bæredygtig, den adfærd vi har i dag, har ikke noget langsigtet perspektiv. Så hvis vi ikke laver om på den, så laver naturen om på den for os, for ellers brænder tingene sammen.

Hvor langt er vi i den retning?

53: I øjeblikket dør tusinde vis af mennesker i Afrika, enten pga. oversvømmelser eller tørke. Budene gør på at det skyldes opvarmning af det Indiske ocean. Beviset får vi måske aldrig. Det er indicier vi må reagere på. For mig at se står vi i begyndelsen af noget, som ikke er særlig sjovt. Og det kan blive meget værre. Om vi kan komme ud af det, det kan man godt være lidt pessimistisk på, men det er vi jo nød til at tro på. Jo længere vi venter jo større problemer skubber vi foran os.

66: Stormen d. 3/12 1999, var det også et signal?

For mig er det et indicium. Vejret i 90'erne har været det mest ekstreme i det sidste århundrede. Og hvis man så begynder at lægge 1+2+3 sammen, så har vi ikke noget bevis, men det er et vink med en vognstang.

Vi er nød til at reagere, og når Albertslund kommune laver et Agenda 21-center er det i erkendelse af at der skal gøres noget. Vi kan som samfund ikke være tilfredse med at det er overladt til den enkelte. Det er en fælles opgave, hvor vi stadig er individer, har personlig frihed, vi dyrker vores individualitet, og alt det der. Opgaven består i at få det til at foregå på et bæredygtig grundlag. Man skal have sin traditionelle frihed uden at genere andre. Der er en ny dimension dér. Miljødimension har vi aldrig haft med i frihedsbegrebet. Tidligere har vi haft økonomisk frihed og tale frihed osv. Men nu er der en ny dimension, og det betyder at det skal foregå på et bæredygtigt grundlag. Det er en ny kvalitet vi skal have ind i frihedsbegrebet. Umiddelbart vil mange ikke opleve det som frihed, for det er jo en begrænsning. Nu må jeg ikke bruge 300 liter vand men kun 30 liter, men i virkeligheden så er det jo ikke rigtigt. For hvis vi ikke holder os inden for rammerne af naturens bæredygtighed, så nedbryder vi naturen og dermed også de muligheder vi har som mennesker, og så har vi ikke noget at bruge vores frihed til. Omvendt hvis vi nedsætter vores vandforbrug så har vi nok af det, og så skal vi ikke bruge en masse ressourcer på at rense det osv. Så der vil blive frigjort en masse ressourcer, samfundsmæssige ressourcer som vi kan bruge til selvrealisering og realisering af fællesskabet.

114: Hvorfor er det at så mange mennesker har svært ved at forstå det for det er jo egentlig meget logisk?

Når du får din løn kan du se om der er 1000 kr. eller 2000 kr., men du kan ikke se et umiddelbart resultat om du bruger 200 eller 1000 liter vand, du har selvfølgelig ikke den samme vandregning og det ansporer, det gør det, men det forbinder du ligeså meget med økonomi, og ikke så meget med miljøet. Hvis du cykler i stedet for at køre bil betyder det j heller ikke så meget i ver-

dens balancerne. Om der er en eller to der laver om på deres vaner betyder ikke noget. Det er i hvert fald en del af det.

128: Er det det I tit hører?

Neej, det er lige så meget, at det her er det rigtige for mig. Det moralsk rigtige. Der sker et skred til at man siger at cyklen er nummer et og bilen er nummer to i stedet for omvendt. I mellem disse to punkter er der en proces i det enkelte menneske, og afhængig af hvor du er i den proces, så opfatter du verden forskelligt. Opfattelser er jo subjektive.

142: Hvad med sundhedsaspektet, er det ikke også et meget brugt argument?

Det er også en del af det, ligesom fødevarer. Sundhedsaspektet hænger også sammen med dit arbejde. Folk med fysisk arbejde cykler måske ikke så meget, som en kontormus.

154: Mange miljøcentre har tidligere brugt meget tid på information, formidling af viden, men hvordan ser i på det i dag?

Det gamle koncept har ligesom været at viden giver bevidsthed og bevidsthed gir handling. Og den tror vi ikke på. Selvfølgelig ligger der noget sandhed i det, men den er ikke absolut. I informationssamfundet kan man ikke bare øse en masse information i hovedet på folk, det medfører jo ikke at folk får en større bevidsthed, og at vi alle bliver miljøaktivister, så man skal gå ind på alle niveauer i en tre trins raket. Det er ikke kun et spørgsmål om information, man skal også starte med handling. Det er vigtigt for handling gir et billede inde i hovedet på folk der siger: ovre hos naboerne har de plantet æbletræer i stedet for grantræer. Der kan man bedre se årstidernes skiften, der er frugter osv. Så der er det handling der sætter gang i processen. Du får et billede inde i hovedet på hvilken kvalitet du kan få. Det er forudsætningen for at sige: det vil jeg gerne vide noget mere om, og så bliver informationen - og efterspørgslen - meget mere målrettet, til en motiveret person. Hvis du bare laver informationskampagner, så skyder du med bredhagl over hele fløjen og du rammer måske mere eller mindre halvhjertet et par stykker.

190: Den Grønne Fond sir vi skal opstille rammer for handling, og det kan man se Agenda 21-centret som et udtryk for. Men der er nogen som det umiddelbart har appelleret til, f.eks. dig personligt.

Men det er måske ikke så mange, ca. 5 -10%, men hvad er det for nogle mennesker?

For 10 år siden var det 1 - 2%, nu er det 5 -10%, om 10 år er det måske 15 - 20%. Man kan anskue det i to perspektiver. Det ene er hvis du tar et øjebliksbillede, det andet at du tar det i udviklingsperspektivet, og så får du et helt andet billede. Her og nu er det måske 90% som ikke agerer grønt, men hvis du ser det i det andet perspektiv, og så er det et helt andet billede, og så bliver det et positivt billede.

222: Så sir du også at I kan få folk til at ændre adfærd, hvordan?

Det er en kombination. Handling, information, økonomi, moral æstetik, socialt fællesskab alt muligt. Vi spiller på hele registret. Vi har konstateret at vi ikke kan løse problemet med information heller ikke med grønne afgifter, det kan vi komme et langt stykke hen ad vejen med, men hvis det kun er Grønne afgifter så stiger folk af på et tidspunkt. Hvis vi kun prædiker moral, så bliver det en lille menighed. Men i en kombination af de forskellige ting, miljø er jo også at tænke i helheder, og derfor er det ikke nok bare at tænke i moral eller bare tænke i økonomi eller bare tænke i at frede den grønne tudse. Når

vi har den adfærd vi har, så er det jo også fordi at vi ikke i det daglige har optaget helhedstanken i vores adfærd.

241: Er det en ny dimension som kommer ind i hverdagen?

Ja, det som i høj grad er oppe i tiden er selvrealisering. I gamle dage, højskolernes tid, var det ikke nok at være borger, man skulle også være medborger, vise samfundssind. I dag er der lidt en tendens til at skubbe skylden på politikerne, de har også et ansvar, men når en politiker mener at benzinen skal stige til 20 kr. literen og så står til at ryge ud af Tinget, ja så er det vælgerne der er noget i vejen med. Vi er gode til at skubbe ansvaret fra os og sige at det er de andre der er problemet, og fokusere på selvrealisering.

265: Men dem der greb det her, de 1 -2%, hvad tror du har været deres motiver. Hvad er det de har kunne se?

Det er svært at sige, vi falder meget forskelligt ud som personer. Om det er politik - jeg ved det ikke. Vi er forskellige ... det blir noget lommefilosofi .. Min pointe er at uanset hvem du er og dine holdninger, så vil jeg godt frem til at vi lægger en fælles bund der hedder: vi kan være uenige, vi kan diskutere, men miljømæssigt opfører vi os ordentligt. Og det er en proces der er i gang, samtlige politiske partier har det på dagsordenen. Man skal heller ikke blive alt for pessimistisk. 5 -10% af befolkningen er mørkegrønne, men 90% er jo lysegrønne. Men de går ikke 200 m. ekstra for en liter økologisk mælk, men de stejler heller ikke, de forstår godt problemstillingerne. Stort set alle mennesker i dagens Danmark er klar over at vi har miljøproblemer. Inde i København er det måske mere trafikken man fokuserer på end ude på landet, men alle er klar over at det er noget man skal tage alvorligt. Hvor alvorligt vil medføre stor uenighed, men du kan ikke finde nogen der siger at det er fuldstændig ligegyldigt.

315: Du nævnte selvrealisering, og hvis vi tager teenagerne, vil det ikke være en meget svær gruppe at nå?

Jo, det er det også, det er meget svært. Det er selvfølgelig også sammensat. Der findes også unge som er ekstremt afklarede om dette her, og går ind i miljøbevægelser, godt nok ikke som i 70'erne.

Sådan som jeg ser det udfra erfaringerne fra Albertslund, så er det sådan lidt med at børnene er interesseret, de forstår dette her, de har deres egen lille kanin og de får økologisk mad i daginstitutionerne, og der bliver virkelig gjort noget for at få dem til at forstå dette her, at det er vigtigt. De får en solid ballast i barndommen. Når de så bliver unge så står den mere på sprut, knallerter, piger og drenge - alt det der fornuftige det skrider ligesom i baggrunden i groft sagt en 10 års periode. Så begynder man at tænke sig om, og så er det at den ballast du har fået som barn er guld værd. Og man kan sige at de 10 år man kan hænge ud af miljøkalenderen, nå ja, men det skal der jo også være plads til. Vi skal ikke ud med inkvisitoriske pegefingre og moralsk oprustning, der skal også være plads til at tænke på andet end økologiske gulerødder.

354: Hvad med det her begreb kommunitarisme, bruger I det i Albertslund?

Jae, vi dyrker det på den måde, at vi starter normalt ikke med at vi sætter os med og laver en filosofi, og så går vi ud og efterlever den. Der er vi mere over i noget aktionsforskning. Vi prøver at lave nogle haver, en genbrugsgård, og det tredje og fjerde, og så ser vi hvad der kommer ud af det, og ser om vi bliver klogere, og så finder vi ud af at vi ikke bare får miljøresultater, men at vi kan spare en masse ressourcer, økonomi og som noget tredje faktisk også får et fællesskab, et socialt fællesskab i boligområder og det er jo

udtryk for livskvalitet. Det er meget dobbelt, samtidig med at vi har denne selvrealisering og at det skal være mere og mere ekstremt og man skal ud i yderligheder, bestige det højeste bjerg så der nu ligger cola-dåser i hele verden, er der samtidig et behov for det sociale fælleskab. Der foregår ligesom en kamp om hvilken moral skal vinde, og det som jeg tror på er at det sociale fællesskab skal kunne rumme selvrealisering. Det er vigtigt at det ikke bliver sat op som modsætninger, men hvis vi alle sammen skal gå i den samme skoleuniform og gå i seng på samme tid, er det ikke attraktivt. De sociale fællesskaber skal kunne rumme selvrealisering indenfor rammer af bæredygtighed.

407: Er det det der er sket i Hyldebjerg?

Jae, langt hen af vejen for nogen, men der bor 800 mennesker i Hyldebjerg, så vi har hele spektret. Du kan sagtens finde nogen der siger at det der er øko-fascisme, og så på den anden side; det her er øko-paradis, men hovedvægten ligger ovre i at det her er godt nok, det er positivt.

422: Har I lignende erfaringer andre steder i Albertslund? Hvor man kombinerer miljø med det sociale?

Det vokser jo, og der er andre steder med genbrugsgårde og tøjbytteråd. Der er mange boligområder som længe har haft små haver, og der har været et fællesskab i hundrede år, og længe før der var noget der hed byøkologi. Det har givet en livskvalitet.

433: I Hyldebjerg hænger det vel også sammen med din person, at – i høj grad - du har været med til at starte det op?

Der skal selvfølgelig altid være nogle lokomotiver i en sådan proces. Det er et af omdrejningspunkterne. I en anden boligafdeling kan der være en person som brænder for at spille fodbold, og et tredje sted er der et keramikværksted som bare kører, men det betyder ikke at andre værksteder kører, så det er selvfølgelig afgørende at der er en sådan lokomotiv-funktion. Hvor kommer den så fra? Vi har alle sammen et lokomotiv eller en gnist i os, vi tænder på noget forskelligt, og hvis vi gir hinanden lov til at realisere os selv, så trækker det andre med sig, der er en samfundsmæssig del i det, og det er med til at give et socialt fællesskab. Det kan være andre områder hvor det grønne så langsomt udvikles. Det startede jo med 1 – 2 % og nu er det 10 %, så hvor kom de 8% fra, det er derfor at du skal se det i en proces, det modnes i den enkelte, men i miljøomstillingen er du nødt til at give den enkelte tid til med sig selv, at vurdere om det her også er det rigtige for mig. Du kan ikke som udefra kommende til mig sige at nu skal du være grøn. Det vil være et ydre pres, det er ikke godt nok. Det er nød til at komme indefra. Hos dig tog det to år hos mig tager det 20 år. Men selv i den sorteste sjæl der ligger en lille gnist og ulmer. Når vedkommende først begynder at drikke vand der lugter af olie, for at gå til yderligheder, så tror jeg at selv den mest forhærdede vil blive miljøaktivist.

505: Er der ikke mange som stejler over alt det der med miljø, og er det ikke bare de venstreorienterede, der er misundelige?

Det er jo rigtigt nok at venstrefløjen har en helt anden tradition for at gøre noget, handle, for aktivisme. Så derfor er det i høj grad venstrefløjsfolk som sætter sig i spidsen for den bevægelse, men det er måske ikke så meget politisk bestemt, men samfundsopfattelses bestemt, at hvis du ser et problem så må du gøre noget ved det. Der har højrefløjen en anden tradition og handler ikke sådan samfundsmæssigt, men følger med og stemmer og handler mere individuelt og henviser til folketingets ansvar. Hvis det er tilladt

at bruge trykimprægneret træ så bruger vi det. Men omvendt også, hvis det bliver forbudt så holder de også op med at bruge det. Det er der jeg ser et kæmpe potentiale, jeg tror ikke at der er mange som er modstandere af at tænke miljø.

548: Kan de meget mørkegrønne, de 1 – 2 %, virker for frelst, for rigtige, kan de skræmme andre væk?

Det kan man sagtens, og det skal man være meget bevidst om, man skal være lidt af en diplomat, have fingerspidsfornemmelse. Det er meget procesorienteret det her. Man kan ikke sige at på tirsdag vil vi nå frem til bæredygtighed, men man kan sige på tirsdag kunne jeg godt tænke mig at være et lille skridt videre. De absolutte resultater når vi snakker adfærd, hvordan man så skal måle dem, dem er man nød til at anskue som en proces. Og så er det ligesom i den moderne folkeskole, at du for hver enkelt elev i princippet skal lave en individuel læseplan, og sige at vedkommende er på dette niveau, hvorimod naboen er et helt andet sted, og sådan er det også med miljø. Du er nød til at tage udgangspunkt i den enkelte person, for det er den enkelte det handler om.

585: Men den opgave bliver vel ikke løst ret mange steder i Danmark?

Nej, der er lang vej endnu. Og fordi man er miljøinteressert så er man jo ikke nødvendigvis den store pædagog, eller har den sociale eller psykologiske indsigt til at kunne gøre de her ting. Og derfor kommer man nogle gange kommer ud i en situation hvor man på modtageren virker meget frelst og fuldstændig urealistisk. Det er der at jeg finder at de konkrete eksempler er vigtige, fordi så flytter du diskussionen fra teori til praksis. Hvis jeg kommer og fortæller at hjemme hos os har vi urinseparerende toilet, og vi samler urinen op i tanke, og det vil vi gerne have over på vores marker, så synes du at jeg er ekstrem. Men når jeg så siger at det faktisk er noget vi gør i dag, ja så kan du ikke afvise det som teori. Så er du nød til at forholde dig til det på en anden måde, og et eller andet sted begynder du at overveje, hvad er det for en moral han har og det påvirker. Det påvirker. Jeg realiserer mig selv igen det og det fremstår så som en fuldbyrdet kendsgerning som du kan forholde sig til.

638: Så du siger at i alt det her med miljø der ligger nogle muligheder for selvrealisering for identitet? Tag idræt i dag, triatlon-udøvere, de specialiserer sig ikke og det er stik imod tidsånden. Miljø er tværgående, du skal kunne lidt af hver, være robust, du skal ikke kunne det hele vi har en arbejdsdeling, men hvis nu vi kommer ud i situationer, så må vi være i stand til at kunne vurdere en kompleksitet af mange forskellige ting. Hvis man kun er god til en ting, så en man sårbar, og det er jo sådan et samfund vi er ved at bygge på, hele den gamle håndværkstradition er ved at blive squeezed ud. Vi skal passe på at vi ikke mister jordforbindelsen.

701: Når I går ud og formidler - er en slags forandrings-katalysator – hvordan forbereder I Jer på det?

Vi prøver så vidt muligt at undgå alt for meget af denne her generelle information. F.eks. har vi ikke nogen fast side med information i Albertslund Posten. Vi har ikke fast information hver uge, vi kører mere på at når vi har en sag, når der sker noget i en boligafdeling, så prøver vi at lave det til en historie. Vi prøver at sige at information skal være interessant.

739: Har I en egentlig kommunikationsstrategi?

Nej, ikke en decideret strategi, ikke udover det der med at vi ikke sidder og producerer foldere en hel dag. Det er mere at skabe konkrete tiltag og der-

med billeder i folks hoveder på hvordan det kan være eller hvad der er kvalitet for andre mennesker.

746: Ringer folk til Jer og ber om et foredrag, eller omvendt?

Ja, vi arbejder meget på græsrodsniveau, på netværksniveau, og har mange forbindelser rundt omkring i byen og hvis der er nogen der mangler et eller andet, så ringer de. Og i den proces/dialog, opstår der også ideer. Ideerne opstår i netværk. Vi har også et udmærket netværk til kommunen. Vi løser også opgaver for kommunen, både lønnet og ulønnet, men det er ikke vores arbejdsgiver. Vi får en pose penge og dem administrerer vi selv. Vi har en bestyrelse, med tre medlemmer fra kommunen, 6 er borgere og det er dem der er ansvarlige for den pose penge. Vi har 6 stillinger, 4 fuldtids, den ene udløber nu; en grøn guide for foreningslivet, så er der en to sproget medarbejder som henvender sig specielt til kurdere og tyrkere.

Så har vi en landskabsarkitekt, som hjælper med alle de grønne områder.

Og så har vi de oprindelige kerneområder i Agenda 21-centret; agenda-planer til boligafdelinger, alle mulige forskellige ting, og dér er vi så tre, den ene er på 40%, den anden er på 80% og så er jeg på fuldtid.

805: For mig at se skal der være to ting i de initiativer som man laver for folk: der skal være noget i det for den enkelte, hvor skal vi ellers gøre det? Det er indlysende, der SKAL være en fordel i det. Det andet er at der skal være et samfundsmæssigt perspektiv ved det. Det skal være godt for fællesskabet.

Hvis du har kombinationen af de ting, så er det også sjovest at selvrealisere sig. Du gør nogle gode ting som du selv får noget ud af. Du er et godt menneske. Hvis vi får begge de dimensioner med så har vi et drive, en motor.

833: De Grønne regnskaber, det er noget folk forstår. Du kan ikke bortforklare det. Der ligger en stor motivation, fordi det bliver synligt. De Grønne regnskaber har en meget stor betydning. I den Albertslundske proces, der var de Grønne regnskaber noget af det første der blev udviklet. Men et regnskab kigger bagud, så det logiske blev at lave et budget, og det er en Agenda 21-plan. Hvad er det så vi skal lave i morgen. Så skal man også have nogen styringsredskaber. Når det har kørt en periode, så begynder det at blive lidt mere kompliceret. Så har vi her i januar 2000 holdt en visionsværksted, hvor 50 indbudte borgere kom, for at sige hvad er det næste skridt, er der nye fælles skridt vi skal have gennemført? Og der begynder vi at gå lidt tættere på adfærd, moral og etik.

878: Men man kommer ikke til bæredygtig udvikling ved at spare på vandet. Og det er der vi står i processen nu. Hvad er det der skal til, og hvad kræver det af os? Det vi har gjort i den første periode, det har været at sætte individuelle målere på. Det har hjulpet, det har rykket tættere på, de er selv ansvarlige. Det har givet 15- 20%, fint nok, men det er jo også udtryk for en individualisering, et forhold mellem dig og vandværket, hvor det tidligere var mellem fællesskabet og vandværket. Fællesskabet er koblet af, og det kan vi få koblet på igen ved at lave en Agenda 21-plan, hvordan kan vi hjælpe hinanden, understøtte hinanden, selvom det ikke er noget vi har tradition for at blande os i, når det først er blevet individuelt. Hvordan tackler vi den udfordring, for det skal jo heller ikke ende med dyneløfteri og overvågning. Den ydre styring kan vi ikke bruge her, hvordan får vi fat i den indre styring, hvordan ser den ud?

910: Visionsværkstedet? Der kom mange ideer ud af det, men inde i mit hoved er det ovenstående der er næste skridt. Vi skal ind til det. Hvor tæt vil vi gå på hinanden, kan jeg tillade mig at sige, at du kun skal kun købe to liter

mælk. Samfundet gør det jo allerede, du må ikke hælde spildeolie ud i haven, men må jeg sige til dig at du ikke må købe sprøjtet mælk? Jeg ville ikke pege fingre af en studerende der er nød til at købe traditionel mælk, men for alle andre tror jeg, at det er et prioriterings spørgsmål.

958: Afslutning. Jeg tror meget på eksemplets magt, i alle dens afskygninger.

962: Okay, Povl hvad er det så jeg har glemt at spørge dig om? Har du noget du vil supplere med? (Pause) Næ, det tror jeg ikke, vi har vist været omkring det meste.

Hovedindtryk:

Konkrete eksempler skaber billeder inde i folks hoveder.

Agendacentret skal være med til at skabe rammer for konkrete miljø-tiltag.

Resume:

Samfundet kan ikke være tjent med at det er overladt til den enkelte at gøre noget (1,ø)

Miljøet er en ny dimension i frihedsbegrebet, i individualiteten. Det er en langsigtet dimension, som vil frigøre en masse ressourcer, både til selvrealisering og i fællesskabet (1,øm)

At få folk til at ændre holdninger og handlinger er en proces, en række meget forskellige subjektive processer (1,n)

Den gamle model at viden gir bevidsthed og det gir handling tror vi ikke på – ikke udelukkende i al fald, man skal starte med handling. Handling skaber billeder inde i folks hoveder. Det sir Den Grønne Fond også; at vi skal skabe rammer for handling (2,øm)

Vi spiller på hele registret; handling, økonomi, information, moral, æstetik, socialt fællesskab osv. På den måde handler miljø også om at tænke i helheder, inddrage det hele (2,miljø).

I Albertslund prøver vi os frem; med genbrugsgårde, haver, høns, sortering, og så ser vi hvad der kommer ud af det, om vi bliver klogere. Det er tit ikke bare miljøresultater vi opnår, men vi kan ofte også spare ressourcer og økonomi og som noget helt tredje opnår vi også et socialt fællesskab i boligområderne - livskvalitet. (3,m) Selvrealisering og socialt fællesskab kan godt hænge sammen i miljø-projekter (3,mn)

Det er vigtigt med ildsjæle – lokomotiver – der skal være en eller flere personer som brænder for et eller andet, det kan være fodbold eller keramik (4,ø)

Motivet til at handle på dette felt skal også komme indefra, og det tager den tid det tager før den enkelte er moden til det (4,m)

Det at tænke miljø går i stadig højere grad på tværs af politiske skel (4,m)

Adfærd ændringer skal ansues som en proces, lige som i folkeskolen, hvor man skal tage udgangspunkt i den enkelte elev (4,mn) mange har heller ikke de psykologiske eller pædagogiske evner

De konkrete eksempler er vigtige, diskussionen skal flyttes fra teori til praksis (5,ø)

Information i Albertslund Posten skal være interessant og vedkommende (5,m)

Agenda center Albertslund forsøger at skabe konkrete eksempler og tiltag, som kan skabe billeder inde i folks hoveder.

Ideer opstår ofte i netværk (5,m)

Når vi laver noget for folk skal det indeholde noget for den enkelte, der skal være en fordel i det, lige som der skal være noget for fællesskabet. Så er det sjovest. Har du begge dimensioner har du en motor (5,mn)

Synliggørelse er utrolig vigtig, som med grønne regnskaber. De har en meget stor betydning, det var noget af det første herude i Albertslund, men det kigger bagud, og derfor prøver vi i dag at få boligområderne til at lave Agenda-planer (eller budgetter) (5,n)

Jeg tror meget på eksemplets magt – i alle dets afskygninger (6,n)

Dette er et sammenskrevet kondenseret uddrag, dvs. at det er blevet redigeret og det er dermed min vurdering af hvad i-p har sagt i situationen. Interviewet foregik i Agenda Center Albertslund og varede ca. 1 time.

Interview nr. 11, med Sten Valling, Agenda Center Albertslund, d. 10/03/2000

30: Vores mest overordnede målsætning er at få mennesker til at ændre adfærd.

57: Sidder vi miljømedarbejdere og –specialister og kommunikerer i lukkede cirkler? Det kan man måske nok sige, men her i Albertslund har man på miljøområdet en lang tradition for at kunne tale sammen mellem det kommunale niveau og borgerne.

95: Hvad skal man gøre for at få folk til at ændre adfærd? Det er med børnene det hele skal starte, hvis vi skal have en generel miljøforandring i samfundet, set over en bred kam. Bredden får vi først med når de børn vi har nu er vokset op. Og det er selvfølgelig kun hvis vi gør noget for det. Børn og unge er på forunderlig vis på forkant med de problemer som tegner sig for dem, og det gør miljøet nu. Jeg har set så mange eksempler blandt studerende på at de har 'set' problemer længe inden den generelle samfundsdebat er der. Miljøet optager børn, det er et indtryk man får når man taler med børnehave-pædagoger og skolelærere. Motivationen er der hos børnene, og det er den der mangler hos de voksne. Der hvor man finder den største motivation blandt voksne er hos de ældre. De er opdragede, har været unge i en tid, hvor det var nødvendigt at tænke ressourcebevidst. Derfor ligger det dem ligefor, når de møder miljøbudskaberne i dag. Den generation i mellem, fra efterkrigstiden til de unge 15 – 20-årige, hele den gruppe tror jeg bliver ufattelig svær, generelt at få omstillet til miljø-tankegang. Hvis man skal gøre det er det via økonomiske midler. Den egentlige indholdsforståelse af det her med miljø bliver først bredt kendt, når vi får de børn som vi talte om før til at styre verdenen. Alt dette er under forudsætning af at vi får et roligt forløb. Voldsomme miljø-historier kan ændre dette hurtigt. To gode eks.: Vandmiljøplanen blev gennemført på et par måneder, en 10 mia. plan, fordi man erkendte at fiskedøden i Kattegat var forureningsbestemt. Den anden historie, måske ikke direkte miljø, var energikrisen i 70'erne, da omstillede befolkningen ret hurtigt sit energiforbrug, over imod brænde. Det er et billede på hvor hurtigt befolkningen indstiller sig på et ny situation, hvis der er økonomiske og ideologiske årsager til det.

73: Hvorfor er det så svært med de 20 – 60-årige? Vaner og rutiner skal der en del til at modarbejde og ændre. For disse generationer gælder f.eks. at de synes, at det er velerhvervet retfærdighed at have en bil. At skulle omstille sig fra dette anser jeg for værende nærmest utænkeligt - inden i deres egne hoder. Men det er ikke kun et spørgsmål om miljø, for i princippet tror jeg at folk gerne vil gøre noget og har en forståelse af problematikken. Men der ligger et stort oplysnings- og informationsarbejde, der skal sikre at der bliver sat de rigtig proportioner på den miljø-indsats man laver. Oplysning kan gøre meget. Men det store problem er at vi har en stadig stigende velfærdsstigning - heldigvis - men det at folk får mere råd til stadig mere betyder alt andet lige en stigende miljøbelastning - uanset næsten hvor miljørigtigt du tænker. Jeg er tæt på at sige at man kan se en direkte parallelitet mellem

økonomisk udvikling og f.eks. CO₂-udslip. CO₂-udslippet er måske endda hurtigere stigende i praksis, hvis man ser på udslippet for sidste tjente krone, i forhold til først-tjente.

234: Hvem er det så i generationerne mellem 20 og 60 år der har grebet miljøproblematikken, og forsøgt at ændre adfærd? Det er typisk mennesker som får miljøproblematikken ind på livet via en lidt en anden interesse. Det kan være mennesker der er glade for naturen, hvad enten det drejer sig om fugle, fiskeri eller jagt. Mennesker der har en naturforståelse. Det kan være mennesker der gennem deres erhverv får en kredsløbsforståelse. Det kan være mennesker der gennem deres daglige virke, f.eks. i en børnehave eller en skole, som dagligt præsenterer for børnenes interesse for dette felt. Oplagt er det en afledt effekt af et interessefelt, der meget hyppigt udløser miljø-interessen. Forståelsen af hvordan kredsløb i naturen hænger sammen, kan medføre en miljøkobling.

287: Er det ikke mest de personligt vedkommende sider som interesserer folk, f.eks. i forhold til fødevarer og drikkevand? Jo, og sundhedsinteressen sporer sig primært mod børnene. Børnefamilierne er mere bevidste end nogen, fordi man ved at det er vigtigt at børnene får noget fornuftigt, og fordi vi alle sammen har det i os, men vores børn vil vi gøre alt for.

Salget af økologiske varer siges at være stagneret omkring de 25% af markedsandelen? Det er en mekanisme som kommer bag på mig. Mine nærmeste har alle valgt en økologi-tillempning: mælk, smør og lidt grøntsager - ja og kødet, hvis det lige ligger der. Det er mennesker med meget forskellig uddannelse. Derfor har jeg svært ved at give en forklaring her, udover at der ligger en fælles prægning, som har gjort at vi agerer meget ens på dette felt i min omgangskreds. Hvis vi ser på hvorfor der er nogle mennesker som tager massiv afstand fra økologien, får jeg svært ved at komme med et ordentligt svar. Miljøholdninger går ganske bredt ud i det politiske spekter, men der er måske nok mest en kobling mod venstre.

Det er en tydelig kobling - helt bredt forstået - mellem uddannelsesniveau og miljøaktiviteter, og det er ligegyldigt hvor du ligger i lønningskategorien. Der er en tydelig trend.

442: Jeg oplever ikke at folk bliver skræmt af miljøet. Folk får ikke taget stilling, og selv om de gør, så får de ikke handlet - det er det jeg oplever. Eller rettere selvom de har forstået, at dette er vigtigt, så får de ikke handlet. Hvorfor ikke? Det er fordi det kræver vaneændringer. Eller de gør lidt. Tid er en meget vigtig faktor, men det er jo sådan med tid at de ting som man synes er vigtige får man også gjort. Så ja og nej. Så miljøet ligger ikke så højt på bevidsthedssfæren, men jeg er overbevist om at med mere tid vil du også se flere blive mere miljøbevidste. Når de ikke gør det er det primært pga. vaner. Man får pakket den dårlige samvittighed ind i: nå, ja jeg er alligevel god nok, jeg gør lidt i forhold til naboen. Vi lever alle et forlods-struktureret liv arbejds-, børne-, interesse-, osv.-liv. Der skal virkelig slås for at få nye aktiviteter ind der. 508: Er det noget strukturelt, skal der gøres mere plads til det? Nej, hvis man fik mere tid, så var sandsynligheden for at man blev mere miljøbevidst tilstede, men vi kender det jo alle sammen. Vi er nød til at prioritere hele tiden, og hvis miljøet stod stærkt nok i bevidstheden, så ville vi også arbejde det ind også under de nuværende givne tidsrammer. Så nej, selvom vi fik mere tid – jo, måske en svagt stigende miljøageren, men i rea-

liteten tror jeg ikke det ville betyde, at vi ville give miljøet mere opmærksomhed. Nedsat arbejdstid er ikke ensbetydende med flere miljøaktiviteter.

558: Mangler de rette rammer som muliggør ændrede holdninger og handlinger? Øget information, praktiske eksempler i mange forskellige versioner, er fint, men det vil stadig være begrænset, hvad det får af effekt. Det er meget vanskeligt. Jeg tror meget på stokkemethoden. Afgifter. Gerne koblet med en masse information. Mange vil finde ud af at det jo godt kan lade sig gøre at komme på arbejde med det offentlige. Der ligger en stor blokade bare med hvad en bilist tror at man kan og hvor lang tid det tager med HT. Men der skal pres til, for en bilist vil gå ufattelig langt før han vil finde på at lade bilen stå.

667: Det med at få nogen til at gå over i den grønne lejr, ændre adfærd, er meget vanskeligt. Vi går heller ikke i ret høj grad til den enkelte. Vi prøver at lave nogle rammer i det enkelte boligområde, så det bliver nemmere at leve miljørigtigt. Så den direkte individ kontakt har vi meget lidt af. Dem vi møder er dem som allerede har en stor forståelse af at det her er vigtigt. Der er ingen forskel på de mennesker i boligområder, mht. deres politiske observans. I mange tilfælde er det mennesker der er klart borgerlige der går ind i dette her. I mange af de sociale boligområder har de en lidt lavere uddannelsesniveau, men det bliver så udlignet i den politiske observans. I de bedrestillede boligområder betaler man sig fra det, i de sociale områder, der er det noget med manglende horisont, udsyn osv., end til handler om at få en hverdag til at fungere. Vi tager ikke selv initiativ i Agenda-Centret, men lader interesserede komme til os. De to slags områder er lige svære, måske er det en lille smule nemmere i det sociale boligbyggeri, men det er i høj grad fordi man har en stærkere tradition for organisering, man har beboerdemokratiet i forvejen, og det er et slagkraftigt instrument i forhold til f.eks. en grundejerforening.

747: Det vi gør er at sætte rammerne op for at beboerne kan leve mere miljørigtigt. Men om det har nogen særlig effekt, ved jeg ikke rigtigt. Jeg synes at det er fint at lave Agenda 21-planer, grønne regnskaber, osv., men det kræver at de mennesker der går ind i det bliver ved med at holde liv i den interesse. Det kan man godt få dem der sidder i kerneområdet omkring dette her til, men det er meget meget hurtigt, så er der ikke flere end den lille kernegruppe.

765: Der er blevet lavet en rapport i center-regi, hvor man har været inde i et boligselskab, 15 afdelinger, hvor det er blevet pålagt at der skal laves Agenda 21-planer. Så har man været inde at se hvordan det går, det er faktisk meget interessant.

775: Kommunitarisme, det er en strategi som i høj grad har været brugt i Hyldebjerg. Med meget stor succes. Jeg tror, at den strategi kræver et meget engageret indsats fra nogen super-græsrodder, eller andre interesserede, i området som skal drive det. Hvis ikke der er det, så kan du ikke få det op at køre. Det har der været i Hyldebjerg og Galgebakken, men i Galgebakken bliver det i høj grad omsat til ideer, diskussioner og meget mindre til konkret arbejde. Du kan bedre se det i nogle ejerboligområder, som har tæt lav karakter, f.eks. Røde Vejrmølle Park og Godthåbsparken, der ser man i høj grad at nogen kaster sig over miljøet, og virkelig meget engageret går ind i de her ting, og der kan du godt sige at de samler sig et lille fælles-

skab omkring sig, så man kan godt se at den tendens er der, men jeg ved ikke om den er stærkere inden for miljøet end for så meget andet. Når du spør om vi bruger kommunitarisme, så jae, det gør vi hvis vi kan se at vi kan bruge det, men det eneste sted det er brugt bevidst er i Hyldebjerg, men jeg kan godt se at tendensen er der, og at man kan få samlet nogle mennesker op som måske har for meget tid. Men at tro på at man bredt kan banke miljøet ind via kommunitarisme/ fællesskabsorganisering, det tror jeg ikke på.

815: Man kan gøre det selektive steder, hvor enkelte mennesker, virkelig gør noget, det har jeg eksempler på i begge områder, men ikke bredt set.

Tidsånden, man har interesser som går ud i et bredere område, og vi har travlt. Når det kan lade sig gøre i Albertslund så er det fordi man har en struktur som er så veldefineret på lige præcis boligniveau, så jeg tror at mulighederne her er specielle. Den struktur har vi stort set i hele lejeboligmassen. Det er specielt at vi har en hel kommune hvor ingen er i tvivl om hvad det er for et boligområde de hører til, det er usædvanligt. Det giver specielle muligheder, og ikke mindst fordi man har organiseret miljøarbejdet omkring boligområderne. Sådant er det også besluttet på globalt plan, og den tanke er ikke dum, for der er en række miljø-aktiviteter, der med fordel kunne laves i ens boligområde. Det er lidt tilbage til landsbytanken, man kan hjælpe hinanden med en masse ting, og så er der en masse andre ting der bliver mulige, og det gælder i høj grad inden for miljø-området. Selv en række installationer vil kunne organiseres lokalt med fordel. Hvis vi havde vores eget vandværk, komposteringsanlæg osv. så er det klart at så havde vi meget mere at skulle tage hånd om i fællesskab. Sådanne ting kan være med til at give miljø-bevidstheden et skub i den rigtige retning.

885: Og der kan du sige at vi går ind og trækker på centrets erfaringer. Specielt på baggrund af erfaringer fra Hyldebjerg, vi går ind og laver aktiviteter på dette her felt, ofte ser vi en selvgenererende effekt, såfremt der er nogen der holder gryden i kog, samler trådene.

906: Grønne regnskaber har Agenda 21-centret ikke været direkte inde i, det er miljø-forvaltningen der har stået for det, men min opfattelse er at de var tænkt som en motiverende faktor for boligområderne, man lagde op til at der skulle være konkurrence mellem boligområderne, og derfor valgte man lignende områder sat op sammen osv. Samtidig gav det forvaltningen og bystyret et billede af hvordan det her egentlig ser ud. Det er et interessant styreinstrument, og på borgerside er der sikkert også nogle der vil læse i det, men at tro at det har en bred effekt, det nægter jeg. Fuldstændig. Derimod tror jeg at de lokale Grønne regnskaber man nu udgir for en række boligområder, specielt for ejerboliger, går ind og laver en foldet A4 med et farvebillede, korte beskrivelser af miljøsituationen på vand, varme, el og renovation og ønske om at udbygge det med bl.a. transport, det tror jeg bliver læst af mange, selvfølgelig ikke alle, men mange. Der tror jeg at forståelsen af; 'hvor er jeg selv', er vigtig. Meget væsentlig, specielt når man får det kombineret med at de opgørelser man nu får, i forbindelse med årsregningen, hvor du kan gå ind og se din egen situation, ikke mindst det individuelle regnskab, for der har du den direkte kobling mellem økonomi og forbrug. Jeg har tidligt her fra Agenda 21-centret talt for hvordan man bør have det individuelle råderum, og så skulle alt forbrug også det man køber i supermarkedet kunne ses, og så kunne man jo se hvor langt man kom. Det er det ideelle, samtidig med at det er 'big brother-effekt'. Der er en masse problemer, men når man

vil have folk til at lære miljøforståelse, så er det klart at det ville være godt, og det er man nu ved med de lokale Grønne regnskaber. På varmen har kommunen nu indført incitaments-tariffer. Så det er noget man arbejder meget bevidst med, og det tror jeg 10 gange så meget på eller 50. gange, end på information i form af et Grønt regnskab alene. Kombinationen, netop kombinationen, er vigtig. Bevidstheden, de reelle omkostninger i forhold til dit forbrug, den er helt central, for at få folk til at handle. Det er ikke penge det hele, det er også nogle råderumsbetragtninger, og hvis folk vidste hvor meget de brugte af deres råderum, ved at handle sådan i forhold til at handle sådan, det er viden/oplysning på et helt andet niveau end det vi i øvrigt taler om: miljøoplysning på en generelt niveau, fordi du kan relatere det personligt til dit eget liv. I de sidste 5 år har man ville lave en form for økologisk råderum herude. Man har også regnet lidt på det indenfor forskellige sektorer. Nogle sektorer går det rimeligt med andre er det bare helt håbløst. Det skal du snakke med miljøforvaltningen om (Birch eller Kraemer)

036: Hvad betyder det at vi i stigende omfang er blevet friset for traditioner, normer er i opløsning? Hvis man skal vælge en identitet, kan miljøproblematikken godt opfattes som noget der står på tværs. Vækstsamfundet og miljøet trækker i hver sin retning. Når vi går til de unge, der vil vi se at miljørigtig opførsel og dermed miljøsignalering bliver 'in'. Hvor tæt vi er på at det bredt bliver 'in' - tendenserne er der allerede hos nogen - tør jeg ikke sige, men jeg er meget overbevist om at det vil blive tilfældet. Man kan se det, så vidt jeg er orienteret osse visse steder i USA, hvor man ser mange af de trends vi siden hen optager i Danmark. Specielt Californien er kendt for det her. Tyskland er på nogen måder også langt fremme, men jeg ved ikke præcis nok om det, men jeg oplever at det har en bredere basis dér end her, og det tror jeg hænger sammen med knaphed, specielt vand, som har givet den større forståelse i Tyskland, at det var fornuftigt at være økologisk.

Med en øget viden i befolkning vil vi se at det bliver en trend, at man markerer miljø mere tydeligt. Omvendt ved jeg også at vi alle har det som drenge der når 16 -18 års alderen, så synes vi at det kunne være skægt at have en motorkøretøj. Om det på sigt udvikler sig med en miljøtrend - ja, det er måske nok for specifikt .. Men jeg ser det ikke som en samfundsopløsning. Miljøet kan blive ens nye identitet, sådan kan det i høj grad udvikle sig, hvis vi skal overleve, og jeg er overbevist om at mange mennesker tænker sådan. De ser og hører at dyrearter uddør, det er noget der virkelig gør et indtryk, og den forståelse der kommer der igennem er helt central.

Materialismen, forbruget er i modsætningen til økologien, men den kan modvirkes af viden, og lige præcis der betyder nedsat arbejdstid, alt andet lige at stadig flere vil få mere tid til at fordybe sig. Stadig flere vil også få en bedre uddannelse, og endelig de der børn jeg taler om, vil i stigende grad få en miljøforståelse som de foregående generationer ikke har haft. Jeg er overhovedet ikke i tvivl om at om 25 år så er Danmark som nation langt mere miljøbevidst, men hvordan vi skal hjælpe den proces på vej, ja, det glæder jeg mig til at læse i din rapport (ler).

Problemet er at definere de barrierer der findes.

1208: Albertslund er noget særligt, men jeg oplever at miljøindsatsen i Albertslund ikke er særlig voldsom. De steder der foregår miljøarbejde der er det initieret af enten nogle borgergrupper eller det kommunale system, og at arbejdet begrænser sig de steder man har valgt og de emner man har valgt,

og til de engagerede og så når man lidt længere ud, men altså det er hele problemet

1305: Jeg har ikke flere spørgsmål, har du noget du vil supplere med? Nej, det tror jeg ikke ..

Hovedindtryk:

Miljøindsatsen på borger-niveau er ikke særlig voldsom i Albertslund, men afgrænser sig til de områder myndigheder og andre har valgt at fokusere på.

Man når nok lidt længere ud. (5,m)

Om 25 vil Danmark i langt højere grad være præget af miljøbevidste mennesker (1,m)

Resume:

Det store ryk kommer når vores børn bliver voksende (1,øm)

Den voksne generation er vanskelig fordi hverdagen i vid udstrækning er lagt i faste rutiner og vaner.

Problemer er også en fortsat velfærdsstigning, som jo på mange måder også er et gode (1,mn)

Interessen for miljø kommer tit fra hobbyer med koblinger til miljøet. (1,n)

Afgifter er det som virker bedst når det gælder generationerne mellem 20 og 60 år (1,n)

Politisk oplever jeg ikke at der er forskel mht. at gå ind i det her (2,ø) I de sociale boligområder er der til gengæld et etableret beboerdemokrati, men måske også et manglende udsyn (2,ø) Strukturen i boligområderne gør Albertslund til noget særligt, miljøarbejdet er organiseret omkring det (2,n)

Tit oplever jeg at det er en meget en kernegruppe som fastholder interessen på miljøet (2,m)

Har tidligere forsøgt at indføre det individuelle (økologiske) råderum uden held (4,m) De små grønne regnskaber er udmærkede, men f.eks. varmeforbrug tror han meget mere på (4,m)

Dette er et sammenskrevet kondenseret uddrag, dvs. at det er blevet redigeret og det er dermed min vurdering af hvad i-p har sagt i situationen. Interviewet foregik på arbejdspladsen og varede ca. 1 time.

Interview nr. 12, med miljøudvalgsformand i Albertslund, Hjalte Aaberg, d. 30/01/2001

12: Er miljø et nyt stort politisk tema for socialdemokratiet? Det med at skabe et miljømæssigt bæredygtig samfund, det står utrolig højt på den politiske dagsorden, i al fald i Albertslund. Det skyldes bl.a. at det er meget dybfølt rent menneskeligt. Det er en af de allervigtigste udfordringer overhovedet, men vi prøver ikke at skabe et naturreservat, men det er en ekstrem vigtig politisk udfordring, og vi vil meget gerne være medarbejdere på det projekt. Det har vist sig at være et vanskeligt projekt, men jeg er også fortrøstningsfuld. I de sidste 10 år er det sket utrolig mange ting. På en række hårde miljøindikatorer er det gået i den rigtige retning, pesticidforbruget er faldet med 90%, vi kan se det på CO₂emission etc., det går i den rigtige retning.

35: Der hvor det virker og det lykkes hver gang er når kommunen ligger sig i selen. Det er os der skal være dynamo i det her. Vi har flere gang prøvet at eksperimentere med den underskov af græsrodde, ildsjæle etc., og de er utrolig vigtige medspillere i processen, men de kan ikke bære det. Det er helt afgørende at kommunen går ind med den pondus, gennemslagskraft og troværdighed man har, fordi man ikke kommer fra et bestemt parti. Ellers løfter det ikke noget. Vi kan pege på en lang række tiltag som er lykket, men også en lang række andre som er svære.

44: Noget af det vi er kendt for er vores evne til inddrage borgere i miljøarbejdet. Vi har bl.a. lavet et dogme 2000 koncept, som handler om at lave et forpligtende samarbejde med andre kommuner, hvor man bliver gået efter i sømmene af en ekstern revision. Det de peger på som vores blødeste punkt er faktisk borgersiden, og jeg tror, at det er meget rigtigt, selvom vi har prioriteret det meget højt, og formentligt er bedre til det end de fleste andre, så er vi jo langt fra nået dertil at der er 30.000 mennesker, der går rundt og synes at det er verdens vigtigste opgave. Vi har fået engageret nogle mennesker, men det er virkelig svært at komme fra det man kan kalde almindelig interesse, optagethed og så få dem til at gøre noget, handle meget aktivt. Det gør vi så som kommune, hvor vi får trukket nogle ting igennem. Men vi har fået legitimeret en politisk retning. På 10 år er der sket et kvantespring, særlig hvis man ser på hvor meget de borgerlige politikere har rykket sig. I dag er alle partier i byrådet mere eller mindre med i projektet, og det er et signal borgere og virksomheder forstår, de kan se at vi arbejder med det seriøst, og det er ikke begrænset til en bestemt gruppe, så på den måde har vi fået lidt mere bredde. Men der er tit langt fra tanke til handling.

66: I dogmesamarbejdet, som lige er startet, er Københavns kommune og Ballerup med. Vi har også spurgt nogle andre kommuner, men det er svært at få andre med. De er meget begejstrede indtil de læser det med den eksterne revision. Hvis man ikke arbejder konstant mod at forbedre sit miljøarbejde så ryger man ud, så man skal tænke sig godt om inden man går ind i det her. Det koster nogle ressourcer at være med. Det ser ud til at Herning og Ikast måske kommer med nu. Vi har lavet et målrettet arbejde i forhold til 9 – 10 kommuner.

89: Jeg har været med i processen omkring Danmarksdeklarationen. Jeg ved ikke hvad jeg skal sige til det. Vi havde den i "miljø- og plan-udvalget" i sidste uge, og Albertslund kommune endte med at tiltræde, ... men jeg tror ikke på det selv. Der er arbejdet meget seriøst med det, der er ikke så mange klicheer, men et eller andet sted er tiden løbet lidt fra det. Jeg er frygtelig ked af at sige det, for jeg ville ønske at det var anderledes. Jeg var i Roskilde til øko træf 2000, der var 150 mennesker, og jeg havde set dem alle sammen før. Så den folkelige mobilisering er også meget vanskelig for græsrodderne.

104: Det vi kan se i Albertslund er at man skal virkelig ud og have fat i folk. Man skal komme som supervisor og sparringspartner, og sige; hvis I har lyst til at lave nogle projekter, så har vi nogle penge her og vi vil også gerne hjælpe Jer med at få det skruet sammen.

På de konkrete initiativer kan man få samlet nogle mennesker. Det er lykkedes meget godt, f.eks. i forhold til affaldssortering. Men studiekredse – nej det lykkes ikke, og det er lidt ærgerligt i Grundtvigs fædreland. Det er ekstremt svært, og jeg tror at man skal tænke meget omvendt. Den kulturøkologiske højskole og Agenda centret tænker meget i at komme ud til folk, hvor de er lige nu. Jeg synes nok at hele det forløb der har været omkring Danmarksdeklarationen, hvis man skal være lidt rå, viser at det de havde håbet er vanskeligt. De fik meget god medieomtale, og det er fint at regeringen har fået et input.

123: Regeringen har ikke grebet det an som et stort visionært projekt, som vi lagde ud med i artiklen i Politiken. De centrale kæder i socialdemokratiet har ikke trykket igennem på samme måde og sagt at det her er projektet.

Ikke for at forsvare, men grundlaget er måske også et lidt andet i Albertslund, vi har en anden befolkningssammensætning, der er sket en politisk modning på miljø-området gennem mange år, lidt bredere end så mange andre steder. Den politiske sammensætning i byen er også anderledes. Det er noget andet end at være landspolitiker, og hvis jeg skal være helt ærlig, så tror jeg at folketinget er mere miljøprogressivt end gennemsnitsdanske. Jeg ville da gerne have haft at der var sket mere, men de har langt flere mennesker som de skal ud og overbevise. Senest har Rambøll været inde og vurdere hvad befolkningen finder vigtigt, og lige nu er miljøet på en 5. plads. Vi har virkelig to grupper af danskere – og flere måske – der er en gruppe som er pro, og så er der en gruppe som synes at vi har gjort meget, og vi lige skal passe på at det ikke bliver lidt for flippet; så landspolitikerne står overfor en større udfordring. Men okay de mener det måske heller ikke helt så dybfølt som vi gør, det er også en del af forklaringen.

164: Hvad med alle motorvejsvælgerne? Folk svarer at det her med miljøet er vigtigt. Men den bedste prøve er bl.a. hvordan går det med salget af økologisk mælk, og der snakker vi måske om 10 – 15 % af befolkningen, og det siger jo også en hel del. Størstedelen lader hellere være og sparer 80 øre. Jeg går ikke ind for den politiske forbruger, men for den politiske vælger.

188: I dag sælger man livsstile, det hedder 'branding', vi bliver oversvømmet med produkter, der kommer flere og flere varer. Mange af os lever i en rimelig stor overflod, og derfor så handler det om noget mere, når man vil have afsat sine produkter. Og når jeg nævner det her, så er det fordi at det et eller andet sted også er en livsstil man skal sælge i forhold til miljøet. Men med mit politiske udgangspunkt, er det her også en chance, jeg oplever en (212) verden som bliver mere og mere polariseret, hvor vi bliver mere og mere

fremmedgjorte i en lang række af institutioner og systemer som omgiver os. Det er blevet Ego-Danmark, stod der i Berlingske forleden. Selvtillstrækkeligheden og individualismen står enormt højt. Der synes jeg at miljøopgaven er en mulighed for at reformulere sig. Vi er jo i bund og grund afhængige af hinanden, det økologiske råderum, ressourcebegrænsninger og alt det der, og det kunne der måske være en glæde ved! Måske kan vi genopdage nogle kvaliteter som vi har glemt, mens vi ræser der ud af. Jeg oplever det selv, jeg arbejder 60 – 70 timer om ugen, og stopper nogen gange op og spørger: har du det godt med det her?

227: Men for mange er det her tale om afkald. Det politiske udfordring står i at reformulere projektet, så det viser at vi har gavn og glæde af hinanden. Og så vil jeg sige at den overflod vi er kommet i, gør at vi kan stille nogle helt andre kvalitetskrav, som vi aldrig har kunne stille før. Den der med at der er familier som siger at de ikke har råd til økologisk mælk, den gir jeg ikke en pind for. Det er løgn og latin.

236: Vi har lige haft en byplan idekonkurrence i Albertslund, med nogle boliger. Der stiller vi markante massive krav i forhold til miljø og kvalitet og socialt fællesskab, og det fordyrer det, det gør det dyrere, men det er en prioritering, hvis vi mener det alvorligt. Men jeg tror at det langsigtet er en god investering, fordi vi kommer til at tiltrække og skabe nogle mennesker, som tænker anderledes og mere langsigtet, og har nogle andre ressourcer. Hvis ikke vi har råd til det i Danmark, hvor pokker skulle man så have råd? Det gir nogle enorme muligheder. Der har været meget vækst, der har været problemer med affald og alt muligt andet, men vi står også med nogle muligheder, for at vælge nogle ting aktivt som vi ikke har gjort før. Og dér gælder det om at komme væk fra det dér meget materielle og produktorienterede, og efter min mening ofte meget individualistiske, og tænke mere over i noget med fællesskab, kvaliteter, nærvær, nogle oplevelser og andre ting. Jeg synes, at vi har alle muligheder, men at gøre det i stor skala som land eller kommune, det er svært.

262: Skaber de skræmmende miljøinformationer forsvarsmekanismer hos den enkelte. Er det her ikke så for skræmmende, at man er nød til at etablere nogle forsvarsmekanismer?

Jeg tror det faktisk ikke helt, men jeg tager meget muligt fejl. Jeg tror ikke at det er fordi det er så skræmmende, men mere fordi det er så stort og diffust. Det er svært at konkretisere og forholde sig til. f.eks. drivhuseffekten, der hører man tit; det er jo lige meget hvad jeg gør, hvad Danmark gør. Det er den største barriere; det er så stort og det er så vanskeligt at se hvad det er for en forskel man kan gøre, ud over lige den ene liter letmælk eller hvad det nu er, og det betyder jo så lidt i den store sammenhæng. Hvorfor begynde at forholde sig til noget som er så svært. Jeg tror mere at det er det end at det er det at det er skræmmende. Det er mere den manglende tro på at det betyder noget reelt.

309: Eksperterne siger jo i mange tilfælde modsatte ting, fra den ene dag til den næste. Når jeg er ude og fortælle om det her gør jeg altid en stor dyd ud af at have maksimal troværdighed. Så jeg fortæller hvad begge 'lejre' mener. Prøver at nuancere debatten så meget som muligt. Der er usikkerhed, men sådan noget som nedbrydningen af ozon-laget – det kan vi jo måle på – der er meget stor sikkerhed og vi kender nogle sammenhænge med freon osv., men det handler om at have den maksimale troværdighed.

315: Jeg så Lomborg som et muligt forfriskende pust, til at få nuancerne frem, til at få det ordentligt debatteret med hinanden, men jeg læste hans bog og jeg synes at han snød med kilder og begik nogle af de samme fejl, som han beskyldte dele af miljøbevægelsen for, derfor blev det lidt mere en hed ånde end et frisk pust. Men sammenhængen mellem temperaturstigninger og CO₂-koncentrationer er der jo, det er jo ren kemi præcis hvordan den er og hvor meget den betyder ved vi endnu ikke, men sammenhængen er der.

330: Det er ikke vigtigt at skræmme, det er vigtigt at komme med troværdige eksempler på hvor galt det faktisk kan gå.

Jeg ved godt hvor frøene til min miljøoptagethed blev sået. Da jeg begyndte at se TV-aviser og læse aviser i midt-80'erne, det var omkring den første vandmiljøplan, og miljødebatten boomed virkelig dengang, det var ikke noget jeg gik ud og reagerede på dagen efter – for jeg havde samtidig en lang periode hvor jeg tog lange bade – det var først 6 –8 år senere at jeg blev optaget af Brundtland, miljøfremmede stoffer, drivhuseffekt osv., men den blev sået dengang. Det er ufatteligt vigtigt at de små verdensborgere som vokser op nu får en forklaring, de skal have noget input, de skal da se det der danmarkskort med den usikkerhed der er forbundet med det. Det må gøre et indtryk på folk, det må gøre dem mere handlingsparate (350) og i forhold til skræmmebilleder vil jeg sige en sidste ting: Jeg mødte engang en canadier, som sagde noget klogt i forhold til den historiske udvikling generelt: det er altid nødvendighed som driver udviklingen. Vi er ekstremt dårlige til at formulere en positiv vision. Vi forandrer som regel verden fordi vi kæmper mod noget. Det kan være dårlige arbejdsforhold, det kan være store miljøudfordringer, men det er altid dér at vi handler. Vi skal selvfølgelig ikke opgive visionen og de positive billeder, og være forebyggende fremfor helbredende, ville-det-godt-i-god-tid, men jeg tror bare at man skal have en erkendelse af at skal vi have de dér store ryk, så skal vi åbenbart også have et chok engang i mellem.

370: Jeg tror ikke der bliver truffet store heroiske beslutninger om CO₂ før end man står med nogle meget synlige eksempler der siger at det var derfor at det gik galt. Det man kan frygte i den tanke er at man er kommet så langt ind i den proces at den er irreversibel, men jeg tror desværre at man må se i øjnene at det kommer ikke før. Jeg har svært ved at se at det skal komme af frivillighedens vej, også når man følger debatten ude i Europa og USA og også i u-landene. Vi skal have det lidt ind på livet engang i mellem også når det bliver skræmmende. Derfor er jeg lidt imod din tese; vi har vist som mennesker at når vi er pressede, så kan vi godt. Amerikanerne følte sig pressede i et rumkapløb, og så besluttede de sig for at de ville have en mand på månen og 20 år efter så står han der.

385 Det er godt at vi bliver skræmt lidt, ja, det tror jeg. Det er godt for omstillingen at de kommer de dér eksempler for ellers får vi ikke flyttet folks bevidsthed for alvor. Ellers bliver det bare sådan noget fernis-pynte-halløj.

406: Men siger du at det ikke kan gøre dig angst? Jo, det kan jeg godt blive, men man bliver jo lidt immun (he,he) når man beskæftiger sig så meget med det som jeg gør. Det er en stor del af min hverdag, så det er svært at få chok-effekter efterhånden. Nogle gange ser eller hører jeg et eller andet og tænker, det var dog utroligt at man ikke får gjort noget ved det. Jeg er ikke dommedagsprofet, jeg tror ikke at verden går under i morgen og jeg synes i øvrigt også at man kan se, at der er en lang række af de aktiviteter som man

har sat i værk politisk lokalt, nationalt og internationalt, som har virket – der er nogle steder det er gået godt og andre hvor det går skidt. Det viser at vi godt kan gøre noget ved det, hvis det er det vi vil. Det er et politisk prioriterings spørgsmål.

421: Lige for tiden føler jeg det som en ekstrem stor udfordring, som er utrolig svært at gribe an politisk, og også solgt i forhold til folks bevidsthed, er miljøfremmede stoffer. Det er diffust, og man kender ikke rigtig konsekvenserne, de langsigtede virkninger, men det kan have nogle forfærdelige konsekvenser. Der er mange skræmmende perspektiver som jeg kan holde op for mig selv.

446: Hvordan kan man tage et valg når der ikke rigtig er noget som hjælper med hensyn til at vælge? Jeg kender spagat-fornemmelsen, ikke så meget fra mig selv, men fra så mange andre. Jeg har selv en meget pragmatisk tilgang til det, langt hen af vejen kan man bruge sin sunde fornuft, og det betyder ikke at man ikke kan vælge forkert, men det er som regel så ikke forrygende forkert. Man skal passe på at man ikke får gjort det så besværligt at ingen mennesker får truffet nogen valg overhovedet. Man skal indstille kanonerne efter de rigtige mål, sørge for at de har den rigtige størrelse. Jeg har oplevet det i forhold til vores græsrodde i Albertslund, så skal det hele pludselig være helt perfekt og korrekt, men de er fuldstændig kolde både i forhold til sig selv og i forhold til at overbevise andre mennesker. Det er for svært, den pragmatiske tilgang betyder så til gengæld at man nogle gange må være indstillet på at man får kritik.

Man kan sagtens opføre sig fornuftigt i det her uden at være videnskabsmand. Det handler egentlig meget om sund fornuft. Hvorfor skal vi smide så meget væk, hvis vi kan bruge det. Det er meget den vi skal finde frem. Snusfornuft er godt for det enkelte menneske.

Hovedindtryk:

Kommunen skal virkelig ligge sig i selen hvis det skal lykkes. Græsrodderne og ildsjælene kan ikke være det her alene. Kommunen skal med, ellers løfter dette her ikke noget (1,ø)

Resume:

Dogme 2000 revisionen peger på at borgersiden som vores blødeste punkt (1,øm)

Det er virkelig svært af få borgerne til at gå fra almindelig interesse til aktivt at handle, gøre noget. Der er tit langt fra tanke til handling. Der prøver vi så som kommune at gå ind i det og løfte det med vores gennemslagskraft (1,m)

Jeg var til øko træf i Roskilde 2000, der var 150 mennesker, og jeg havde set dem alle sammen før, så græsrodderne har det også vanskeligt med den folkelige mobilisering (1,n)

Kommunen skal ud som supervisor og sparringspartner, komme med en pose penge, hvis der er nogen som har et projekt. Studiekredse duer ikke, men vi kan godt få samlet nogle mennesker til konkrete projekter.

Regeringen har ikke grebet det som et stort visionært projekt, på samme måde som socialdemokratiet i Albertslund, men det er der flere grunde til (2,ø)

Jeg går ikke ind for den politiske forbruger, men for den politiske vælger (2,m)

Vi er jo i bund og grund afhængige af hinanden (2,mn), men mange forbin-
der det her med afkald.

Det med at en familie siger at den ikke har råd til økologisk mælk gir jeg ikke
en pind for (2,n)

Det gælder om at komme væk fra det meget individualistiske og materialisti-
ske, og tænke mere i fællesskab, kvalitet, nærvær og oplevelser (3,ø)

Jeg tror ikke så meget at det er skræmmende, men mere at det er så stort
og diffust. Det er svært at konkretisere og forholde sig til. der er en mang-
lende tro på at det man gør reelt betyder noget (3,ø)

Min personlige interesse for det her opstod i 80'erne da jeg begyndte at læ-
se aviser og se TV, det var da vandmiljøplanen, Brundtland-rapporten og
drivhuseffekten blev synlig i medierne (3,mn)

Det er altid nødvendigheden som driver udviklingen. Vi er dårlige til at for-
mulere en positiv vision, vi forandrer som regel verden fordi vi kæmper imod
noget (4,ø)

Det kan være svært at tage valg, men hvis man bruger sin sunde pragmati-
ske fornuft, så går det som regel ikke helt galt (4,mn)

Dette er et sammenskrevet kondenseret uddrag, dvs. at det er blevet redigeret og det er dermed min vurdering af hvad i-p har sagt i situationen. Interviewet foregik i Miljøforvaltningen på Albertslund rådhus og varede ca. 1 time.

Interview nr. 13, med Søren Birch, miljøforvaltningen Albertslund kommune, d. 20/06/2000

04: Agenda 21-centret er delvist finansieret herfra, jeg tror at vi gir 1 mill. kr. til drift om året. Og det er primært Susanne Kreamer der er med i et samarbejde med dem. Hun sidder som forvaltningens repræsentant i bestyrelsen. Vi har arbejdet en del sammen med dem, fordi de udover boliger tager sig af institutioner osv.

12: Miljøforvaltningen har udviklet sig til at være en meget blandet forvaltning, fra at være de kommunale værker, til så også at få en miljøtilsynsafdeling ind, og så er der kommet en stabsfunktion, hvor Susanne Kreamer og jeg sidder som faste medarbejdere, og skal håndtere nogle af alle de mellemopgaver der er. Alle de opgaver man ikke placerer alle mulige andre steder, det kan typisk være 'bløde' opgaver, og det har primært været Agenda 21 og de Grønne regnskaber.

Min stilling; overordnet skal jeg arbejde ud mod boligområder og virksomheder og Susanne skal arbejde i kommunen internt; plejehjem, institutioner, forvaltning osv. I praksis er det noget anderledes med at det bliver blandet noget sammen. Susanne er projektleder for Agenda 21 og jeg er projektleder for det Grønne regnskab. Så arbejder vi en del med miljøledelse, og det har jeg stået for, og vi har lige fået den anden EMAS-certifikation. Det har vi kørt med på miljøforvaltningsområdet i 1½ år nu. Nu starter vi med biblioteket, idrætsområdet og andre områder. Desuden har jeg været projektleder for indførelse af ny incitamentstakst på varmeområdet. Brugerne skal bruge varmen rigtigt. Der ligger en frygtelig masse information eller opdragelse i det.

49: Så har vi for 3. år lavet nogle små Grønne regnskaber. De går mere målrettet mod borgerne, end vores almindelige Grønne regnskab. De store er mere rettet mod semiprofessionelle medarbejdere. Vi vil fortsætte med at lave det for vi bruger det meget som et styringsredskab, også til forsyningselskaberne. For at få et overblik. Der er utrolig mange borgere, der er interesseret i de små regnskaber, som bliver husstandsomdelt. Vi har set en stor interesse fra en spørgeskemaundersøgelse. Fra 2 boligområder. Det var Stadionparken og nogle gårdhuse nede i syd. Svarprocenterne lå oppe på 30 -35% for lejerboligområderne, og 50% i ejerboligerne. Det havde vi slet ikke forventet. Sidste år udgav vi til 32 boligområder ud af 52, da flere af de sidste er kollektivt forsynede. Næste år håber vi at det bliver til måske lidt flere. I de første par år (24 boligområder) havde vi en del opringninger fra dem vi havde rubriceret som røde forbrugere (der er også gule og grønne), der ville have gode råd. Det har medført en masse telefonrådgivning. Der var også en del, der bare ringede op for at sige at det var fint at de fik det. Vi har også en varmekonsulent som tager ud. Vand tager vi ikke ud til, men yder telefonisk rådgivning. Ugen efter vi udgir dem er der en budgetdag på bycentret, hvor hele rådhuset er rykket ud, og man står og fortæller, hvad man laver osv. der er mange henvendelser, og vi har små konkurrencer. Miljøfor-

valtningen har stået for halvdelen af de besøgende i de sidste 2 år. Bydelslegene stiller vi så også op til, med f.eks. et affaldstema.

167: Ja, vi har faktisk en del kontakt direkte til borgerne, når det gælder de små Grønne regnskaber. De store Grønne regnskaber er kontakten gennem "brugergruppen", hvor de bliver taget op til evaluering. Her i foråret har vi også holdt grøn weekend eller kompostdag. Det har tidligere gået på at borgerne skulle give et bud på hvor der skal gøres forårs-rent; ved f.eks. busstoppesteder, hvis der er noget der skal beskæres e.lign. I weekenden er der så åbent på vores materialegård, hvor vi stiller op med information om vand, varme, kloak og teknisk forvaltning stiller op med økologiske frø, orme, flis og viden om økologisk kompostering osv. I år var der mindst 3.000 af kommunens 30.000 borgere, men der var også godt vejr. Vi ved at mange vendte om på grund af den store interesse, men der var i al fald mindst 1000 interesserede.

215: EMAS er indført fordi vi gerne vil feje for egen "Dør", og fordi vi er miljøtilsynsførende og gerne vil fortælle kommunens virksomheder, at det ikke er vanskeligt at indføre. Vi har også brugt det til at finde spild i forsyningsledningerne. Indføre mere systematik i det og planlægge. Der har også været en relativt stort pres fra politisk side; hvor skal vi nu gå hen?, og de har faktisk planer om at hele den offentlige forvaltning skal have miljøledelse, vi er bare den første del. I forhold til miljøledelse og virksomheder, så har vi fået penge til at starte med 4 -5 områder, og det går i gang nu.

400: Er der interesse fra andre kommuner for Jeres miljøarbejde? Der kommer en del og ser hvad vi laver. Det er mit indtryk at andre kommuner sætter én medarbejder til at lave alt Agenda 21-arbejdet, og det er ikke meget. Her er det langt fra kun Susanne og mig der sidder med det. I forsyningselskaberne sidder også medarbejdere og har det som en arbejdsopgave. I andre kommuner er det også meget mere indadvendt Vi deltager i en del netværk, det er primært Susanne. På affaldsområdet er vi ikke gode nok, det arbejder vi på. Når vi taler med andre kommuner der i et eller andet omfang også arbejder med miljøspørgsmål er vi meget alene, og har ikke så mange at spille sammen med. Der er lidt mere at hente i "Sustainable Cities Europe". De har givtige arrangementer, og der kan Albertslund deltage.

441: Politisk er Albertslund unik i forhold til andre kommuner. Der bliver sat penge af til det her. Politisk er der stor enighed om at det er et prioriteret område. Det er vel sandsynligvis det der mangler i de andre kommuner, at de ikke sætter ressourcerne af til det.

460: Har det store Grønne regnskab en effekt? Det er vi meget uenige om. Jeg tror, at det gir en lille effekt. Det er en opgørelse af tal, og det i sig selv gør ikke noget, men tallene er i mange år gået i den rigtige retning. Fjernvarmeforbruget er faldet voldsomt siden '92, vandforbruget er faldet drastisk, elforbruget er stort set konstant, affald har været fulgt i lidt mindre grad og har været lidt stigende her til sidst. Det har indirekte haft en effekt ved at politikerne og forvaltningen har brugt disse tal til at prioritere indsatsen.

Hele samfundsudviklingen med at tale om miljø, miljø og miljø har en stor effekt. Lokalt har det også en effekt ved at vi sætter ind hvor vi finder en ledningstab i vandforsyningen. Man har arbejdet meget med at få indført målere, nu kommer det så pr. lov. Vi har set at det at udgive et Grønt regnskab hjælper en lille smule, men at sætte målere op, det hjælper meget (496). På 1 -3 år falder forbruger op til 30 -40%, på varmeområdet op til 25%. Og det

har jo ikke noget med information at gøre, det er noget med et lille stykke teknik og så er det noget med en pung, der skal tømmes for penge.

507: Hvad så med det lille Grønne regnskab? Om vi kan se en effekt på tallene er for tidligt at sige endnu, men der er en masse indirekte ting. Der er mange der henvender sig: Vi ligger i det gule eller det røde område; hvorfor gør vi det? Dér går vi ind og rådgiver. Men der er mange der ringer herved. Der er mange der får en aha-oplevelse. Det i kombination med samfundsudvikling gir nok sammen effekten, de bliver i al fald gjort opmærksomme på det endnu en gang dér, og synes at det er vældig interessant at kunne sammenligne sig med de andre i boligområdet.

548: Har brugergruppen været med? Neej, men ved de årlige evalueringer af det store regnskab, har der været tale om at nu er det ved at være for tungt, kan man lave en let udgave, en pixi-bogsudgave. Det er det samme vi har hørt fra det politiske udvalg. Tiden var nok også moden til at man pinede formålene ud i det Grønne regnskab. I dag har vi et regnskab, det er en masse tal, og så har vi Agendaen der ligger alle vores mål, alle de bløde ting, og så er de små grønne regnskaber blevet fostret igennem det. Første år var et forsøg, og det var os henede der sad og diskuterede hvordan det skulle se ud. Hvor skal grænserne være? De Grønne er gennemsnittet, de gule er plus 20% og resten er røde.

618: Har I planer om at gøre endnu mere? Både ja og nej. Hver gang vi laver et eller andet, udgivelser, varmetakster osv., så stiller vi hver gang op og spør om de er interesserede i at høre nærmere. Så har vi et samarbejde med VA's grønne medarbejder, og hun får vores tal anonymiseret, for de går lidt videre med det i nogen retninger. Ellers er vi inde på forsyningsområdet igen, beboerne har en tendens til at stille mere konkrete spørgsmål om varme, og der sender vi vores varmekonsulent ud.

674: Vi overlapper lidt med Agenda 21-centeret, de er også ude i boligafdelingerne. Der sker en koordinering med centret, for det er deres område når det er Agenda 21-planer. Hvis vi skal ud i et område er det nok mere forsyningsiden vi taler om.

Hele Albertslund er bygget for 30 år siden, det er en planlagt meget ung by, og det gør det jo meget nemmere, bare i Glostrup som er bygget op siden 20'erne, er det helt anderledes, der er mange specielle forhold i hver kommune, så man kan ikke bare kopiere. Vi har også tal fra NESAs, men det er straks meget sværere, der er meget bureaukrati i det, det er absolut ikke nemt.

748: Er Albertslund speciel i forhold til andre kommuner? Både og. Gennem mange mange år har der været et slagord om "Børn, kultur og miljø". Der er også mange der tænker meget på miljøet, både ejere og lejere, græsrødder og andre, så jeg tror at gennemsnittet ligger højere end mange andre steder, men der er selvfølgelig hele spektret.

773: Flygtninge og indvanderer - interesserer de sig for miljøet? Det er meget svært at sige. Det er ikke noget vi har undersøgt eller gjort noget specielt for. Der er Agenda 21-centret nok mest på banen med deres indvandrermedarbejder. I sammenhæng med de Grønne regnskaber, så er det nok et type mennesker der har nogle helt andre forudsætninger, end mennesker der er vokset op i Albertslund. Når jeg sidder og laver Grønne regnskaber så er indvandrergruppen overrepræsenteret med store forbrug. Det er nok noget med en anden kultur. Vi gør ikke noget særligt ud af det, og når man så krydser det med antal beboere, ja så passer det meget godt. Måske ligger

de stadig lidt højt, men vi har ikke gjort noget særligt ud over at vi har oversat enkelte ting og så tilbyder telefonisk rådgivning.

817: Har I samarbejde med andre kommuner i Danmark eller Norden? Vi har lige fået Ballerups Grønne regnskaber, det er på mange måder lidt det samme, og på nogle områder er det bedre. Så er der nogle jyske kommuner Vejle, Kolding, Herning - selv de der har skiftet politisk flertal - København er måske også vågnet noget mere op, men der er sådan set mange kommuner der laver Grønne regnskaber.

Jeg har ikke flere spørgsmål, er der noget du vil tilføje f.eks. i forhold til det introduktionsbrev jeg har sendt til dig? Næ, det synes jeg egentlig ikke.

Dette er et sammenskrevet kondenseret uddrag, dvs. at det er blevet redigeret og det er dermed min vurdering af hvad i-p har sagt i situationen. Interviewet foregik i "Det grønne kontor" i Kvarterløftcentret og varede ca. 1½ time.

Interview nr. 14, med Grøn Guide Astrid Munksgaard, Kvarterløftcenter Nordvest, d.24/08/2000

00: Jeg synes, at man har været dårlige til at sikre nogle ordentlige arbejdsvilkår for dem som skal arbejde med det (Grøn Jobpulje, hun er ikke Grøn Guide, men fungerer i praksis som en sådan (red.)). Man forventer en spejderånd blandt dem der laver noget på området. Det er helt fortlivende. Det handler bl.a. om at det mange steder er en lang række små foreninger som er gået sammen om at søge grønne medarbejdere. Og de kan godt være nogle 'frygtelige' arbejdsgivere: de har selv brugt deres fritid på at få stablet dette her på benene og de synes alle 10 – 15 forskellige parter at de skal have noget ud af det. Og de suger til sig. De kan ikke forstå hvis en Grøn Guide skal have afregnet timer for at have været til et aftenmøde. Og det er ikke holdbart hvis man skal tale om det som et fast arbejde. Men det har ikke været noget problem herude, at den grund der stort set ikke er nogen foreninger. Jeg bor herude i NV, hvilket jeg oplever som en styrke.

Jeg er ansat af Grøn Jobpulje og der er ikke noget netværk eller kurser. Der er stor forskel til Grønne Guidere. Jeg er kva Susanne (Grøn Guide i kvarterløft NV) kommet lidt med i de Grønne Guiders netværk.

Fra centralt hold har jeg ikke nogen kontakt til Kvarterløftsekretariatet i Gl. Dok. Det er meget op til den enkelte lokale centerleder, hvor meget man inddrager miljøet, enten som en stærk implementeret del eller som et projekt i projektet. Her er det desværre et projekt i projektet, det hænger bl.a. sammen med at udgangspunktet er byfornyelse og det er dér kernen ligger. Det er også svært at omlægge sine arbejdsgange og få det som en integreret del. Hvis man skal have miljøet rigtig med, så tror jeg at det er bedst at have det integreret. Det er jo meget den vej det går, så om 5 år kan man måske gå tilbage og sige at ideerne ikke var langsigtede nok.

110: Jeg er hortonom, jeg har med dyrkningssiden at gøre, Susanne er også hortonom, men er mere landskabsarkitekt.

132: Vi har haft et vist samarbejde med de andre Kvarterløftcentre. Omkring de grønne regnskaber er det Københavns kommunes Kvarterløftsekretariat, Dan Mogensen, som primært har stået for det. Det har været både godt og skidt. Det er godt for København, men det er dårligt for det enkelte projekt fordi det tager så lang tid. Vi var gået i gang med dataindsamling osv., men det har ligget stille siden, da vi har ventet på et færdigt fælles koncept. Så vi har ikke så mange erfaringer med beboerne endnu.

Det skal gennemføres som et pilotprojekt i A/B Mønten. Tanken er at vi skal have dannet nogle netværk, så andre ejendomme senere kan blive hjulpet. Jeg stopper 1/1 2001, men Susanne er lige blevet forlænget i 2 år. Så det bliver hende der kommer til at køre de næste generationer af Grønne regnskaber.

250: Det er svært at finde nogle som siger at de vil gøre noget imod miljøet, men at få folk til at handle for miljøet, det er svært, hvis der ikke er nogen andre motivationsfaktorer end bare 'miljøet', særlig de økonomiske faktorer er vigtige.

295: Angående netværkene, så er det en betingelse at de finder en nøgleperson.

344: I NV er der mange enlige. Der er mange på overførselsindkomster. Uden at der skal siges noget negativt om det. Jeg oplever at de har en stor interesse for miljøet.

Vores Agenda-forening, som har fungeret i 1½ - 2 år, har omkring 150 medlemmer. Der er mange aktive, og det er ikke fra villa-kvartererne. Der er mange ledige, ligesom der er mange studerende og ældre.

407: Det gælder om at lave nogle projekter som er overskuelige og som giver nogle resultater indenfor relativt kort tid. Det har været vores grundprincip, og det har været udgangspunktet for arbejdet i "Det Grønne kontor" som har haft med det 'borgerinddragende' at gøre, som det hedder med et grimt udtryk.

Det er meget sammensat at få en god borgerinddragelse. Vi har været meget bevidste om det. Vi lavede forud for Agenda-foreningen en række foredrag, med forskellige miljø-emner. Det handlede om naturen i byen, affaldshåndtering, hvordan man laver en Agenda-forening, om mad osv. Vi annoncerede i den lokale avis, opslag med plakater rundt omkring i bydelen. Vi søgte om penge i teknologirådet og andre steder, for at det blev gratis, sådan at folk som bare havde lidt nysgerrighed på det kunne komme, og så fik vi folk skrevet op til Agenda-foreningen. Til nogle af foredragene kom der 25 – 30 stykker, andre måske 12, men der var ikke nogen, hvor der ikke var nogen der dukkede op. Vi kontaktede medlemmer af Danmarks Naturfredningsforening i bydelen, vi drøftede hvilke problemer der er herude, og hvad vi kan gøre ved dem. Det var meget løst, men fint på den måde at der pludselig kom nogle ansigter på naboerne som også interesserede sig for sådan noget.

483: Kongstanken, ja i hele Kvarterløft-projektet, er at få samlet dem som orker at bruge nogle kræfter, og få skabt et netværk så de synes at de når nogen vegne. Netværkene er det væsentlige, både når det gælder miljø og alt muligt andet. Men så fik vi startet Agenda-foreningen, der består af en række arbejdsgrupper. I mellemtiden har vi så fået penge til at lave nogle postkort, som blev husstandsomdelt, og kort fortalte om hvad Agenda-foreningen var nu og at man kunne indmelde sig osv. hvis man sendte det tilbage, hvad mange gjorde. Kunsten er nu at få denne nye generation inddraget på en god måde. Vi har holdt et cafe-møde, og der tegner sig stort set det samme billede af hvad folk synes er problemet herude: at NV betragtes som et randområde af kommunen i forhold til vedligehold, det grønne osv. Skrotbiler har været en torn i øjet på mange. Det vrirler med små autoværksteder, og det er et problem som det har været svært at gøre noget ved. Vi har en meget aktiv pensionist som går rundt og skriver disse bilvrag op og får skrevet til kommunen om at få dem fjernet. Det har været et stort arbejde.

586: Vi har mange giftgrunde, som mange gerne vil have fjernet, men det bliver bare hegnet ind og står uden at der bliver gjort noget ved det. Pladserne bliver dårligt vedligeholdt, skraldespandene bliver ikke tømt.

Der er mange som savner økologiske fødevarer herude. Det findes på Nørrebro, men det er langt væk. Så der er nogen der har startet en indkøbsforening; "Tallerkensmækkeren", men det er svært, da den er baseret på frivilligt arbejde, og det er tiden åbenbart ikke til mere. Varerne vil de gerne have, så måske skal vi til at finde anden form.

Mange vil gerne sortere i flere fraktioner end R-98 giver dem mulighed for. Dér forstår vi ikke at R-98 er lidt mere visionære, men det er de åbenbart ikke.

669: Det er vanskeligt når det gælder borgerinddragelse, det er et svært job, man skal lave græsrodsarbejde, men man er offentligt ansat. Man er lønnet og har faste arbejdstider. Man bliver let en autoritet, og man skal passe på med at få sat mere i værk end bukserne kan holde til, og det kan godt være noget af et problem. Agenda-foreningen har f.eks. haft en aluminiumindsamling i institutionerne. Der var stor iver for at være med og for at vinde. Det gir en forventning bagefter, og det er svært når R-98 ikke vil være med. Sådan noget gir bagslag.

Side 2

0: Det der har været vigtigt med starten af Agenda-foreningen, det var at folk oplevede det som nærværende, at de havde en fornemmelse af at det var deres problemer. De er delvist selvkørende, men det grønne kontor har i høj grad hjulpet med ved diverse arrangementer. De var nok ikke nået så langt hvis der ikke havde været nogle faste medarbejdere på det grønne kontor.

042: Vi har fået mulighed for at låne en skolehave nede ved Tagensvej, og der har man samlet en gruppe mennesker som synes at det kunne være dejligt at dyrke økologisk sammen, og nyde det sociale fællesskab som det er at passe en have sammen. Fællesskabet er vægtet meget højt og sådan er det også blevet.

Tit er det jo sådan at dem i den ældre generation, der ikke har været så økonomisk velstillede, de har været nød til at leve 'økologisk' eller spartansk. De smider ikke en rive væk bare fordi skaffet knækker osv.

69: Når man vil have borgerinddragelse er det vigtigt at folk ikke føler sig bundet. At de kan komme ind frit og så stille og roligt engagere sig i det tempo de har lyst til, og det er noget vi har gjort plads til her.

77: De mennesker som ikke umiddelbart interesserer sig for miljøet er ikke vores målgruppe. Vi er ikke ligeglade, men det handler i første omgang om at få fat i dem som synes at det er interessant.

92: Hvad er det de finder interessant, de som interesserer sig for miljøet? Vi går ikke ud og taler om poler der er ved at nedsmelte. Det er for fjernt. Det kan man ikke forholde sig til. Det er det samme med ozonlaget osv. Det man kan forholde sig til som borger det er skrotbilerne, hvor kan jeg købe økologisk mad, affaldshåndtering i min gård, kan jeg spare lidt på vandet osv. Økonomi er en stærk motivationsfaktor. Der er mange andre. Konkurrenceelementer, børnenes fremtid, hvilket tiltaler i særdeleshed mange kvinder.

157: Barrierer: det kan være ubehageligt, at miljøproblemerne er så alvorlige. Man kan ikke sige at "nu skal du i gang med Grønne regnskaber for ellers smelter polerne" – så ville jeg have et problem, men hvis jeg går hen og siger "har du set at nabo-opgangen klarer det med langt mindre, eller: det kan give dig nogle penge igen, eller noget bedre service.

170: Hvad er det der motiverer de aktive i Agenda-foreningen? Det er 1) det handler om det lokale, hvad vi gør her. Vi har lavet små aktiviteter som hurtigt gir en succesoplevelse. Motivationen har også været at der var nogen der spurgte hvad kunne du tænke dig lige her?

Flugten fra de store miljøbevægelser, som indeholder så mange divergerende opfattelser, forstår jeg godt. De synes, at det er vigtigere at få fjernet de lokale skrotbiler.

For næste generation gælder at de har set hvad det er vi har gang i. Det betyder meget, at de får billeder på.

212: Jeg har ikke flere spørgsmål, har du noget du vil supplere med f.eks. i forhold til det introduktionsbrev jeg sendte til dig? Nej, det tror jeg ikke.

Hovedindtryk:

Det er dem selv, deres hverdag og dér hvor de bor der skal være omdrejningspunktet i deres vores miljøarbejde.

Resume:

Der er hårde arbejdsvilkår for Grønne guider (1,ø)

Der er ikke nogen netværk for én som mig (Grøn Jobpulje) (1,ø)

Her i NV er miljøet blevet et projekt i projekt, det er ikke integreret (1,ø)

De økonomiske faktorer er meget vigtige motivationsfaktorer (1,mn), (3,m)

Det gælder om at lave nogle overskuelige projekter, som giver resultat indenfor kort tid. Det har været det grønne kontors grundprincip for arbejdet med borgerinddragende arbejde.

De samarbejder med DN i NV om at identificere de lokale miljøproblemer (2,ø)

Kongstanken har været at få dannet netværk af folk som interesserer sig for miljøet. (2,ø)

Som Grøn Guide skal man være græsrod, samtidig med at man er offentlig ansat (2,mn)

Det har hele tiden i Agenda-foreningen været vigtigt at folk har oplevet arbejdet som nærværende, at det er deres problemer det handler om (2,n), (3,m) det skal give en hurtig succesoplevelse (3,n)

Det økologiske går fint i spænd med det sociale (3,ø)

Det skal baseret på frivillighed og folk skal have lov til at engagere sig stille og roligt i det tempo de selv synes (3,m)

Bilag 2

Introduktionsbrev tilsendt børnefamilierne inden interview

Kære

Tak fordi du vil deltage i et interview om "miljøproblemer og dagligdag".

Interviewet kommer til at tage ca. 1 -2 timer og som tak for ulejligheden vil du modtage en flaske rødvin.

Det er vigtigt, at understrege at det i interviewet ikke gælder om at kunne svare så 'grønt' som muligt. Jeg er lige interesseret om I er 'miljøbevidste' eller mener at miljøproblemerne er stærkt overdrevne.

Som en lille forberedelse til interviewet, vil jeg bede dig tænke lidt over følgende spørgsmål, som tager udgangspunkt i de temaer som interviewet kommer til at dreje sig om:

- Hvad betyder 'natur' og 'miljø' for dig?
- Har du/I ændret holdninger og handlinger i dagligdagen i løbet af de sidste 10 år pga. den voksende fokusering på miljøproblemer i bl.a. aviser og fjernsyn? Hvordan, hvorfor og har det været i en særlig forbindelse?
- Hvad betyder miljøproblemerne i Jeres hverdag?
- Mangler I tid og plads til at være miljøbevidste i dagligdagen?

Vi mødes d.

Med venlig hilsen

Karsten Hansen
Statens Byggeforskningsinstitut

Bilag 3

Interviewguide

Hvordan forstår og håndterer børnefamilier miljøproblemer? Focus er på *forandrings*processer - 'økologiske transformationsprocesser' i børnefamiliers hverdagsliv. Hvordan og hvorfor skifter børnefamilier holdninger og handlinger på baggrund af miljøproblematikken.

Denne guide giver ikke et fuldstændigt billede af et kvalitativt interview. Til hvert spørgsmål vil der være mange opfølgende spørgsmål, kontrast spørgsmål, strukturelle spørgsmål, fortolkende spørgsmål og validerende spørgsmål. Disse vil opstå i løbet af interviewets dialog, og ligeså deres konkrete formulering. Typisk vil ja/nej svar blive efterfulgt af hvorfor/hvorfor ikke uddybende spørgsmål.

Jeg indleder interviewet med at forklare min forforståelse, både hvad indhold og rollefordeling angår. Jeg forklarer, at jeg er lige interesseret, om de tænker over miljø og -problemer eller ej, og om de i praksis er aktive for at løse dem. Det er hvordan de selv oplever miljøproblemerne i hverdagen - eksisterer de overhovedet – der er det interessante. Er de overdrevne, hvad oplever familien selv.

Til rollefordelingen; De er eksperter på 'deres eget liv', og de skal lære mig noget om deres verden. Jeg lytter og lader dem tale færdigt, og stiller dernæst opfølgende spørgsmål.

Familiehistorie

- Hvor mange medlemmer består familien af. Alder. Hvor længe har I boet sammen? Hvor mødte I hinanden, hvor er I opvokset, hvor mange søskende?
- Hvordan var det derhjemme, interesserede dine forældre sig for miljøet eller naturen? (have, friluftsliv, spejder)
- Hvor mange af husstandens medlemmer har arbejde? (Hvilken slags)

Bolighistorie:

- Hvor længe har du/I boet her. Hvorfor flyttede du/I hertil. Hvor kommer du/I fra (land/by)
- Kan du/I lide at bo her. Regner I med at blive boende.
- Hvor meget snakker du/I med andre beboere. Har du/I venner/familie i nærheden.
- Hvordan tror du/I at Jeres boligsituation ser ud om 5 år.

Hverdagen:

Vil du beskrive din/Jeres typiske hverdag

- Hvornår står du/I op, hvem gør så hvad, hvordan vil du betegne Jeres morgener ("hektisk", "skal bare overstås", "hyggelig"). Hvordan kommer du/I til arbejde, hvor meget arbejder du/I. Hjem (indkøb; hvem, hvor og hvad), mad, aften (hvordan ser en almindelig aften ud). Alt i alt?
- Mangler I tid til at nå det hele? Hvor? (børnene)
- Kunne du tænke dig at have mere fritid? (økonomi) Lotto?
- Er der nogen ting i Jeres liv du/I gerne vil ændre (f.eks. bolig eller job)

- Hvordan synes du/I at dagligdagen generelt har udviklet sig i de sidste 10 år til i dag. Prøv at beskriv det i få ord, hvilke ord kommer du til at tænke på.
- Evt. underspørgsmål:
 - Har enhver - i dag i højere grad - nok I sig selv.
 - Er vi blevet mere materialistiske (forbrugerfikserede).
 - Hvordan tror du udviklingen med IT kommer til at præge samfundet (globalisering).
 - Synes du at vi lever et godt liv, eller er der nogen ting vi burde ændre (arbejde, stress, manglende tid)

Er velfærdssamfundet blevet for stort, eller er det noget vi skal værne mere om? (institutionalisering).

Fritid

- Har du/I nogen fritidsinteresser?
- Hvor tager du/I hen når I har ferie?

Natur

- Hvad tænker du/I på når jeg siger "natur"? (samfundets eksistensgrundlag/ rekreation)

Miljø, bredt forstået

Generelt, overordnet plan

- Hvad tænker du/I på når jeg siger ordet "miljø" (mit gæt på svar: ozonhuller/ drikkevand eller noget andet medie-konkret)?
- Miljøproblemer, er det noget vi skal tage alvorligt, eller er det overdrevet?
- Hvornår (og hvor) hørte du/I første gang om miljøproblemer. Kan du nævne noget af det sidste du har hørt om, med forbindelse med miljøproblemer?
- Skal samfundet/myndigheder gøre mere for at vi tager flere miljøhensyn i dagligdagen?
- Hvad skal den enkelte gøre for at blive mere miljøbevidst i dagligdagen?
- Er miljøproblemer (de usynlige) svære at forholde sig. Føler du/I jer opmuntret til at handle/gøre noget, ud fra 1) egne (moralske?) overvejelser eller andres, og 2) myndigheders side?
- Er der forskel til fødevarerområdet, pga. pesticider, salmonella osv. med en mere direkte effekt med hensyn til den enkeltes sundhed?
- Har miljø for dig/Jer noget at gøre med de naturkatastrofer man har hørt om i de seneste år (f.eks. orkanen d. 3. december '99). Hvis ja – hvordan håndterer du/I den viden?
- Har miljø noget med politik at gøre (venstre - højre). Hvor står du/I selv politisk? (forsigtigt formuleret).
- Hvad er miljøvenlighed i dine/Jeres øjne?
- Skal vi begrænse den økonomiske vækst for at tage hensyn til miljøet?
- Er der en interesse for miljøprojekter i dit boligområde? (hvilke, hvorfor)

På det personlige plan

- Hvad har miljøproblematikken betydet for Jeres hverdag?
- Har miljøproblemerne nogen forbindelse til de ting du/I gør til hverdag. Hjælper det hvis du/I ændrer adfærd. Har du/I ændret adfærd på noget tidspunkt (1-2-3 år siden, i hvilken forbindelse (f.eks. pga. børn eller mediesensationer)). Ser I forskelligt på problemstillingen.
- Føler du/I et pres om at du/I skal være mere miljøbevidste. Hvor kommer dette pres fra?
- Vil du/I gerne være mere miljøbevidst. Hvis "nej", hvorfor ikke? (Hvis "ja" hvorfor/-dan).
- Hvor hører du/I om miljøproblemerne? Hvilke holdninger har vennekreds/familie?
- Tror du at det er besværligt at være miljøbevidst i hverdagen? (evt. mere miljøbevidst?) Hvor er det du/I vælger at være miljøbevidste?
- Er miljø noget med afkald. Er Miljø på nogen måde i modsætning til den generelle samfundsudvikling?
- Er du/I med i en miljøorganisation. Kunne du/I tænke Jer at støtte en miljøorganisation, som f.eks. Greenpeace eller Danmarks Naturfredningsforening. Hvad synes du/I om det arbejde de udfører. (hvad med de nye 'militante' miljøorganisationer)
- Hvad skal der til for at du/I ændrer miljøadfærd (afgifter, grønne guider, info, andre normer og værdier eller et radikalt anderledes samfund)

Fødevarer

- Kan man aktivt imødegå miljøproblemerne ved at købe økologiske fødevarer. Gør du/I det. Hvor handler du/I, hvem gør det, hvor?
- Hænger sundhed og miljø sammen, i forhold til fødevarer?
- Har salmonella for dig/Jer noget at gøre med miljøproblematikken?
- Tænker du/I over sundhed når I handler?
- Tænker du/I på miljø når I køber ind?
- Hvad forbinder du/I økologiske varer med? (kvalitet, noget kedeligt, overpris)

Varme, el og vandforbrug i egen bolig

- Tænker du/I over 1) vand-, 2) el- og 3) varmeforbrug og 4) sortere affald til hverdag? (kommer I videre end til at tænke)
- Hvilke af de fire områder synes du/I er vigtige?
- Følger du/I med i forbrugets omfang?
- Kunne du/I spare mere end I gør?
- Sparer du/I primært på grund af penge eller pga. miljøet?
- Kan man aktivt imødegå miljøproblemerne ved at spare på 1) vand, 2) el, 3) varme og 4) sortere affald?

Grønne regnskaber

- Har du/I kendskab til det Grønne regnskab for Jeres boliger?
- Hvad har det betydet for dig/Jer. Tror du/I at det kommer til at betyde noget for boligerne generelt?
- Hvordan vurderer du/I Grønne regnskaber som metode til at arbejde med "Miljø". Hvordan kan det gribes anderledes an?

Transport

- Har du/I bil. Hvor længe har du/I haft den. Hvad bruger du/I den til? (Indkøb. Ned til bageren).
- Hvorfor tror du/I at bilen er så populær?
- Kunne mange mennesker efter din/Jeres mening klare sig uden bilen? Kan du/I selv?

Affald

Kunne du/I tænke jer at kompostere/sortere mere end I gør i dag? Hvorfor?

Afslutning. Biografiske spørgsmål, i det omfang de ikke er blevet besvaret

- Alder
- Arbejde
- Uddannelse
- Evt. husstandens indtægt